

Annikka Suoninen

Mediakasvatus päiväkodissa ja esiopetuksessa

**Mediakasvatuksen tilan ja Mediamuffinssi-oppimateriaalien
käyttönoton arviointi syksyllä 2007**

2008

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
NYKYKULTTUURIN TUTKIMUSKESKUS

SAATTEEKSI JA JOHDANNOKSI

Tämä tutkimus on osa pienten alle 8-vuotiaiden lasten mediakasvatuksen edistämiseen tähdänneen Mediamuffinssi-hankkeen arviointia. Vuosia 2006–2007 käynnissä ollut hanke oli osa Opetusministeriön Lapset ja media -toimenpideohjelmaan liittyvää käytännön työtä. Mediamuffinssi-hankkeen keskeisinä toimijoina olivat Kerhokeskus – koulutyön tuki, Mediakasvatuskeskus Metka ja Koulukinoyhdistys. Lisäksi hankkeessa on ollut mukana lukuisia muita yhteistyötahoja ja -kumppaneita.

Tämä arviointitutkimus on toteutettu Jyväskylän yliopiston Nykykulttuurin tutkimuskeskuksessa Kerhokeskus – koulutyön tuen Opetusministeriöltä saamalla rahoituksella. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksessa tutkimuksen käytännön toteutuksesta on vastannut FT Annikka Suoninen ja hankkeessa on ollut mukana myös dosentti Sirkku Kotilainen.

Kyselylomakkeen suunnitteluun ja kommentointiin ovat eri vaiheissaan osallistuneet myös Varpu Ojala ja Elina Keränen Kerhokeskus – koulutyön tuen yhteydessä toimineesta Mediamuffinssi-toimistosta, Minna Riikka Järvinen Kerhokeskus – koulutyön tuki ry:stä, Anu Ruhala ja Tuija Westerholm Mediakasvatuskeskus Metka ry:stä, Outi Freese Koulukinoyhdistys ry:stä sekä hankkeen pilottitutkimuksen tekemiseen syksyllä 2006 osallistuneet tutkijat Kirsi Pohjola ja Hanna Niinistö. Kiitos heille kaikille asiantuntevista kommentteista.

Lämmin kiitos myös niille yhdelletoista Jyväskylän alueen päiväkodille, jotka suosivat ottamaan lomakkeen koetäytettäväksi hyvin lyhyellä varoitusajalla. Ja erityisen lämmin kiitos niille henkilöille, jotka täyttivät lomakkeen kahdeksassa noista päiväkodeista parin päivän varoitusajalla ja antoivat tärkeää palautetta kysymysten muotoilemista varten.

Vaikka tämä tutkimus on nimellisesti osa Mediamuffinssi-hankkeen loppuarviointia, niin itse asiassa kyse on enemmänkin hankkeen ensimmäisen vuoden tulosten arvioinnista. Tämän tutkimuksen kyselylomakkeet postitettiin vastaajille suunnilleen vuosi sen jälkeen, kun he olivat saaneet Mediamuffinssi-materiaalipaketin syyskuussa 2006. Mediamuffinssi-hankkeen päättymisen jälkeen kaikki hankkeessa olleet yhteistyötahot ovat jatkaneet omaa toimintaansa pienten lasten mediakasvatuksen alalla ja toivottavasti tämä työ tulee jatkumaan edelleen.

Jyväskylässä 2.2.2008

Annikka Suoninen

SISÄLLYSLUETTELO

1. TUTKIMUKSEN TAUSTAA	4
1.1 Mediamuffinssi-hanke	4
1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	4
1.3 Tutkimuksen toteutus ja tutkimusotanta	5
2. KYSELYYN VASTANNEIDEN PROFIILI	9
2.1 Vastaajajaksiköt	9
2.2 Kyselylomakkeen täyttäneet henkilöt	11
2.3 Vastaajien saama mediakasvatuksen koulutus	14
3. ASEENTEET PIENTEN LASTEN MEDIAKASVATUSTA KOHTAAN	16
3.1 Pienille lapsille annettavan mediakasvatuksen tärkeys.....	16
3.2 Mihin medioihin liittyvää kasvatusta pienille lapsille pitäisi antaa?	18
3.3 Miksi pienille lapsille pitäisi antaa mediakasvatusta?	20
3.6 Mitä aiheita pienten lasten mediakasvatuksessa pitäisi käsitellä?	23
4. MEDIAMUFFINSSI-HANKKEEN JA SEN MATERIAALIEN TUNTEMUS	25
4.1 Kuinka tuttu Mediamuffinssi-hanke oli vastaajille?	25
4.2 Mediamuffinssi-hankkeen koulutuksiin osallistuminen	26
4.3 Kuinka tuttuja Mediamuffinssi-materiaalit olivat vastaajille?.....	27
4.4 Mielipiteet materiaalien taustoittavista tekstiosuuksista	29
4.5 Tehtävämateriaalien käyttö	30
4.6 Mielipiteet materiaalien tehtävistä	31
4.7 Mediamuffinssi-materiaalien käyttötilanteet	33
4.8 Mediakasvatusmateriaalien kehitystarpeet.....	35
5. PÄIVÄKODIN JA ESIKOULUN MEDIAKASVATUS NYKYISIN	38
5.1 Miten mediakasvatus on huomioitu kasvatussuunnitelmissa	38
5.2 Mediakasvatustilanteet.....	40
5.3 Mediakasvatuksessa käsitellyt mediat ja käytetyt työtavat.....	43
5.4 Työtapojen toteuttamisen helppous	47
5.5 Työtapojen vaikuttavuus opetuksellisesti	48
5.6 Mediakasvatuksen toteuttamisen esteet	50
5.7 Mediakasvatuksen yhteistyö kodin kanssa	52
6. YHTEENVETO JA POHDINTAA	56
6.1 Mediakasvatusasenteet	56
6.2 Mediamuffinssi-materiaalit.....	58
6.3 Mediakasvatustilanne päiväkodeissa ja esiopetuksessa.....	59
6.4 Oliko Mediamuffinssi-materiaaleilla vaikutusta?	61
6.5 Tutkimustarpeet jatkossa	62

LIITE: KYSELYLOMAKE (erillisessä tiedostossa)

1. TUTKIMUKSEN TAUSTAA

1.1 Mediamuffinssi-hanke

Mediamuffinssi oli Opetusministeriön vuonna 2006 käynnistämä hanke, joka tähtäsi alle 8-vuotiaiden lasten ja heidän kasvattajiensa mediataitojen kehittämiseen. Hankkeen tavoitteena oli kehittää ja edistää pienten lasten mediakasvatusta varhaiskasvatuksessa, esi- ja alkuopetuksessa, aamu- ja iltapäivätoiminnassa sekä kodeissa.

Hankkeen keskeisenä työmuotona oli tuottaa pienten lasten mediakasvatuksessa käytettäviksi tarkoitettuja materiaaleja ammattikasvattajien ja kotien käyttöön. Materiaalien kehitystyö aloitettiin vuoden 2006 alussa, materiaaleja pilotoitiin syksyllä 2006 ja keskeiset materiaalit (mm. Mediametkaa!-artikkelikirja ja Muffe ja kadonnut avain -tehtäväkirja) jaettiin mm. kaikkiin Suomen päiväkodeihin ja esiopetusyksiköihin syyskuussa 2006. Huomattava osa hankkeen materiaaleista on saatavissa myös internetin kautta. Materiaalien kehittäminen jatkui koko hankkeen ajan.

Mediamuffinssi-hankkeen keskeisiä toimijoita olivat Kerhokeskus – koulutyön tuki, Mediakasvatuskeskus Metka ja Koulukinoyhdistys. Lisäksi hankkeessa on ollut mukana lukuisia muita yhteistyötahoja ja -kumppaneita. Vuosina 2006–2007 hanketta koordinoitiin Kerhokeskus – koulutyön tuen yhteydessä toimineesta Mediamuffinssi-toimistosta. Yhtenä kentän suuntaan näkyvimpänä työmuotona ovat olleet hankkeen internetsivut (<http://www.mediamuffinssi.fi>), joiden kautta mm. monet hankkeen materiaalit ovat olleet saatavissa.

Hankkeen rahoitus päättyi vuoden 2007 lopussa, mutta hankkeen eri toimijat jatkavat pienten lasten mediakasvatukseen liittyvää toimintaansa kukin tahollaan. Tämä tutkimus on osa hankkeen loppuarviointia, jossa halutaan selvittää mm. miten Mediamuffinssi-hankkeessa kehitetyt materiaalit on otettu käyttöön varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa.

Tarkempi selvitys Mediamuffinssi-hankkeen toiminnasta vuosina 2006–2007 on luetavissa Mediamuffinssi-sivustolta osoitteesta
http://www.mediamuffinssi.fi/filemanager/File/MEDIAMUFFINSSI_tiivistys.pdf

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Mediamuffinssi-hanke kohdistui alle 8-vuotiaisiin lapsiin ja heidän kanssaan toimiviin aikuisiin; hankkeen kohderyhminä olivat siis niin kodit, päivähoito, lasten kerhotoiminta, esiopetus, alkuopetus kuin pienten koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintakin. Näistä hankkeen moninaisista kohderyhmistä ja yhteistyökumppaneista tämä tutkimus kattaa vain osan, sillä se on kohdistettu vain päiväkodeille, ryhmäpäiväkodeille ja esiopetukseen.

Tutkimuksen ensi sijaisena tarkoituksena oli selvittää, miten Mediamuffinssi-hankkeessa tuotetut materiaalit oli otettu käyttöön päivähoitossa ja esiopetuksessa, mutta samalla kartoitettiin yleisemminkin mediakasvatuksen tilaa ja käytettyjä työtapoja sekä asenteita mediakasvatusta kohtaan.

Tutkimus toteutettiin lomakekyselynä syksyllä 2007. Käytetty kyselylomake on erittäin laaja: lomakkeen A4-kokoinen paperiversio sisälsi 14 sivua kysymyksiä (kyselylomake on luettavissa erillisestä liitetiedostosta). Lomakkeen sisällölliset kysymykset jakautuivat kolmeen eri aihealueeseen.

Ensimmäisessä osassa selvitettiin lomakkeen täyttäneen henkilön henkilökohtaisia käsityksiä mediakasvatuksesta ja asenteita pienten lasten mediakasvatusta kohtaan: kuinka tärkeää pienille lapsille annettava mediakasvatusta on, mitä medioita ja aihepiirejä pienten lasten mediakasvatuksessa pitäisi käsitellä ja minkä takia pienille lapsille pitäisi vastaajan mielestä antaa mediakasvatusta.

Lomakkeen toinen osa keskittyi erityisesti Mediamuffinssi-hankkeeseen ja hankkeen materiaalien arviointiin: Kuinka tuttuja hanke ja siinä tuotetut materiaalit olivat vastaajille, missä määrin materiaaleja oli käytetty pienten lasten mediakasvatuksessa, mitä mieltä käytetyistä materiaaleista oltiin ja millä tavoin pienten lasten mediakasvatuksessa käytettäviä materiaaleja pitäisi vastaajien mielestä kehittää.

Kyselyn kolmannessa osassa kartoitettiin päiväkodeissa ja esiopetuksessa toteutettua pienten lasten mediakasvatusta yleisemmällä tasolla eli muutenkin kuin Mediamuffinssi-hankkeen materiaalien käytön osalta. Lomakkeessa kysyttiin millaista mediakasvatusta pienille lapsille oli annettu: toimintatapoja, sisältöjä, työtapoja ja kotien kanssa tehdyn yhteistyön muotoja sekä koettuja mediakasvatuksen esteitä.

Näiden sisällöllisten kysymysten lisäksi kyselylomake sisälsi varsin paljon päiväkotia tai esiopetusyksikköä sekä lomakkeen täyttäneitä henkilöä koskevia taustatietoja, joita on käytetty aineiston tarkasteluissa.

Lomakkeen lähetekirjeissä ja itse lomakkeessa korostettiin, että kysely on tarkoitettu kaikille vastaajille, eikä missään tapauksissa vain niille, jotka ovat tutustuneet Mediamuffinssi-hankkeeseen ja sen materiaaleihin. Jos hanke tai sen materiaalit eivät olleet vastaajalle tuttuja, hän saattoi jättää väliin lähes puolet kysymyksistä.

1.3 Tutkimuksen toteutus ja tutkimusotanta

Tutkimus suunnattiin päiväkodeille (mukaan lukien ryhmäpäiväkodit ja kiertävät päiväkodit) sekä esiopetusyksiköille. Alkuopetus ja koulujen kerhotoiminta rajattiin tämän tutkimuksen ulkopuolelle, sillä ne olisivat vaatineet sisällöllisesti hieman eri asioihin painottuneen lomakkeen. Perhepäivähoitokentän tavoittaminen olisi taas ollut liian hankalaa tutkimuksen aikataulussa. Koska kyselylomakkeita ei ollut mahdollista

kääntää ruotsiksi tutkimuksen kireän aikataulun ja niukkojen resurssien vuoksi, tutkimusotanta rajattiin lisäksi suomenkielisiin päiväkoteihin ja esiopetusyksiköihin.

Tutkimuksen otannan pohjana oli Lastentarhanopettaja liiton Mediamuffinssi-hankkeen käyttöön toimittama osoitteisto, jossa oli kaikkiaan 3035 suomenkielisen päiväkodin tai esiopetusyksikön yhteystiedot. Näistä tutkimukseen poimittiin alueellisella satunnaisotannalla kaikkiaan 800 päiväkotia, ryhmäpäiväkotia, kiertävää päiväkotia ja esiopetusyksikköä.

Otanta varten manner-Suomi jaettiin kaikkiaan 22 otanta-alueeseen. Otanta-alueina toimivat maakunnat (Uusimaa, Itä-Uusimaa, Varsinais-Suomi, Satakunta, Kanta-Häme, Pirkanmaa, Päijät-Häme, Kymenlaakso, Etelä-Karjala, Etelä-Savo, Pohjois-Savo, Pohjois-Karjala, Keski-Suomi, Etelä-Pohjanmaa, Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu ja Lappi) sekä pääkaupunkiseudulla kunnat (Helsinki, Espoo ja Kauniainen sekä Vantaa). Otoksen jakautuminen alueittain noudatti suomenkielisen 0–14 -vuotiaan väestön jakautumista alueittain.¹

Kultakin otanta-alueelta otokseen valitut yksiköt valittiin satunnaisesti alueellisesti jaotellusta osoitteistosta. Jos otokseen osunut yksikkö olisi ollut avoin päiväkotitai perhepäivähoitotoimisto (joita oli myös osoitteistossa), se jätettiin väliin ja tilalle valittiin järjestyksessä seuraava yksikkö.²

Kyselylomaketta testattiin pienimuotoisesti Jyväskylän alueella ennen sen postittamista. Lomake toimitettiin yhteentoista Jyväskylässä tai Jyväskylän maalaiskunnassa sijainneeseen tutkimusotokseen osuneeseen päiväkotiin ja näitä pyydettiin täyttämään lomake ja kommentoimaan sitä. Lomake saatiin parin päivän kuluttua noudettua täytettynä kahdeksasta päiväkodista ja lomaketta muokattiin hieman saadun kirjallisen ja suullisen palautteen perusteella ennen sen monistamista. Tehdyt muutokset olivat kuitenkin hyvin pieniä ja koevastaukset voitiin huomioida tutkimuksessa sellaisinaan.

Kyselylomake lähetettiin otokseen osuneille yksiköille syyskuun puolivälissä 2007 ja vastauksia pyydettiin lokakuun puoliväliin mennessä. Kyselyyn oli mahdollista vastata myös verkkolomakkeella ja verkkolomakkeen täyttöohjeet toimitettiin paperilomakkeen mukana.³ Kustakin vastaajayksiköstä toivottiin yhtä vastausta.

Lokakuun puolivälissä lähetettiin uusintakysely 400 yksikköön ja vastauksia pyydettiin lokakuun aikana. Tutkimuksessa on huomioitu viikon 47 loppuun mennessä annetut verkkovastaukset ja viikon 48 loppuun mennessä (eli marraskuun loppuun mennessä) saapuneet paperilomakevastaukset.

¹ Otoksen jakaututtua suomenkielisen väestön perusteella, ovat luonnollisesti ne alueet, joilla ruotsinkielisen väestön osuus on korkein, alueellisesti aliedustettuina otoksessa. Tämän tutkimuksen tulokset ovatkin (alueellisesti) edustavia vain suomenkielisen väestön osalta.

² Ainakin yksi lomake meni kuitenkin vahingossa perhepäivähoitotoimistoon, sillä kyselyyn vastasi yksi perhepäivähoidonohjaaja. Tätä vastausta ei kuitenkaan sisällytetty varsinaiseen tutkimusaineistoon.

³ Vastaajia pyydettiin vastaamaan ensisijaisesti verkkolomakkeeseen, jos se oli mahdollista, sillä näin vastauksia ei tarvinnut koodata erikseen.

Jos otokseen osuneesta yksiköstä ilmoitettiin, että he eivät aio osallistua tutkimukseen tai jos lomake palautui (yksikön toiminta oli lakannut tai sen osoite oli muuttunut), valittiin tilalle toinen yksikkö samalta alueelta. Jos tieto yksikön toiminnan loppumisesta tuli vasta lokakuussa, ei tilalle ole valittu varayksikköä.

Taulukko 1: Tutkimuksen otannan ja vastausten jakautuminen otanta-alueittain ja lääneittäin sekä alueelliset vastausprosentit.

Otanta-alue tai lääni	Osoitteita	Otoskoko	% otoksesta	Vastanneet	% vastanneista	Vastaus %
Otanta-alue:						
Helsinki	310	70	8,8	22	6,7	31,3
Espoo ja Kauniainen	201	41	5,1	19	5,8	46,3
Vantaa	125	33	4,1	9	2,8	27,4
Uusimaa	256	65	8,1	22	6,7	33,9
Itä-Uusimaa	39	12	1,5	7	2,1	59,4
Varsinais-Suomi	259	66	8,3	23	7	34,7
Satakunta	120	35	4,4	15	4,6	42,9
Kanta-Häme	94	27	3,4	27	3,7	43,9
Pirkanmaa	287	73	9,2	36	11	49,1
Päijät-Häme	107	31	3,8	13	4	42,5
Kymenlaakso	137	27	3,4	12	3,7	44,4
Etelä-Karjala	59	19	2,4	11	3,4	57,1
Etelä-Savo	101	22	2,8	8	2,5	35,6
Pohjois-Savo	151	39	4,8	17	5,2	44,1
Pohjois-Karjala	87	25	3,2	13	4	51,4
Keski-Suomi	160	43	5,3	23	7	53,7
Etelä-Pohjanmaa	80	32	4	20	6,1	62,2
Pohjanmaa	46	13	1,7	3	0,9	22,6
Keski-Pohjanmaa	39	11	1,4	3	0,9	26,1
Pohjois-Pohjanmaa	218	74	9,2	22	6,7	29,7
Kainuu	49	13	1,6	6	1,8	46,9
Lappi	110	29	3,6	11	3,4	38,1
Koko maa	3035	800	100	327	100	40,9
Lääni /alue:						
Pääkaupunkiseutu	636	144	18,0	50	15,3	34,7
Muu E-S lääni	526	162	20,3	66	20,2	40,7
Länsi-Suomen lääni	1098	273	34,1	123	37,6	45,1
Itä-Suomen lääni	398	105	13,1	49	15,0	46,7
Pohjois-Suomi	377	116	14,5	39	11,9	33,6
Koko maa	3035	800	100	327	100	40,9

Kyselyyn tuli kaikkiaan 327 hyväksyttyä vastausta, ja vastaajista yksi kolmasosa oli täyttänyt verkkolomakkeen ja kaksi kolmasosaa palautti paperisen kyselylomakkeen. Otanta- ja vastausten jakautuminen otanta-alueittain ja lääneittäin (pääkaupunkiseutu ja muu Etelä-Suomen lääni on esitetty erikseen ja Pohjois-Suomen lääni ja Lapin lääni on yhdistetty) on esitetty taulukossa 1.

Koko maan tasolla kyselyn vastausprosentti oli 41 prosenttia, mitä voidaan pitää varsin hyvänä lukuna lomakekyselylle. Kun huomioon otetaan lomakkeet, joiden vastaanottajaa ei ole tavoitettu, on todellinen vastausprosentti vielä jonkin verran korkeampi.

Otanta-alueittain tarkasteltuna sekä matalin että korkein vastausprosentti olivat Länsi-Suomessa (Pohjanmaa ja Etelä-Pohjanmaa). Suurempien alueiden tasolla tarkastella vastauksissa ovat aliedustettuina toisaalta pääkaupunkiseutu ja toisaalta Pohjois-Suomi.

2. KYSELYYN VASTANNEIDEN PROFIILI

2.1 Vastaajayksiköt

Kyselyyn tulleesta 327:sta hyväksytystä vastauksesta valtaosa eli 263 vastausta tuli kunnallisista päiväkodeista. Yksityisistä päiväkodeista tuli 40 vastausta, erillisistä kunnallisista esiopetusyksiköistä 19 vastausta, kunnallisista ryhmäpäiväkodeista kolme vastausta ja kiertävistä päiväkodeista kaksi vastausta. Yksikkötyypin mukaisia vastausprosentteja ei ole mahdollista laskea, sillä osoitetiedoista ei voinut varmasti päätellä minkä tyyppinen yksikkö oli kyseessä.

Taulukko 2: Vastausten jakautuminen yksikkötyypin mukaan

Yksikkötyyppi	n	%
Kunnallinen päiväkot	263	80
Kiertävä päiväkot	2	1
Ryhmäpäiväkot	3	1
Yksityinen päiväkot	40	12
Esiopetusyksikkö	19	6
Kaikki	327	100

Tutkimukseen vastanneista yksiköistä 32 prosentilla oli joku ilmoitettu painopiste- tai erityisalue. Yksityisistä päiväkodeista joku painopistealue oli 63 prosentilla ja kunnallisista yksiköistä 27 prosentilla.

Kunnallisista päiväkodeista kymmenen oli vuorohoitopäiväkoteja ja yhdeksässä päiväkodissa oli myös erityisryhmiä. Kaksi kunnallista päiväkotia ilmoitti painopistealueekseen maahanmuuttajalapsen ja viisi päiväkotia kielenkehityksen kielenoppimisen tukemisen.

Liikunta oli yhtenä painopistealueena 23:lla kunnallisista päiväkodeista ja 18 kunnallista päiväkotia ilmoitti keskittyvänsä luonto- ja ympäristökasvatukseen. Mukana oli kuusi kunnallista päiväkotia, jotka ilmoittivat yhdeksi painopistealueekseen jonkun kulttuurin alueen (musiikki, tanssi, kuvataide, sanataide, ilmaisutaito tai kulttuuri) ja kahdeksan päiväkodin painopistealueena oli leikki. Yhdellä päiväkodilla oli usein kaksi tai kolme painopistealuetta; esimerkiksi seitsemän kunnallisen päiväkodin painopisteinä olivat sekä liikunta että luonto- ja ympäristökasvatus.

Tutkimukseen vastanneista yksityisistä päiväkodeista yhdeksän oli joko kaksi- tai vieraskielisiä tai kielikyöpy- tai kielisuihkupäiväkoteja. Viisi kyselyyn vastanneista yksityisistä päiväkodeista noudatti Montessori-pedagogiikkaa. Liikunta oli yhtenä painopistealueena viidellä yksityisellä päiväkodilla ja joku kulttuuriin liittyvä painopistealue oli neljällä yksityisellä päiväkodilla.

Kyselyyn vastanneiden yksiköiden koot vaihtelivat kymmenen lapsen yksiköstä 158 lapsen päiväkotiin. Alle 30 lapsen yksiköitä oli neljäsosa (yksityisistä päiväkodeista

puolet), neljäsosassa oli 31–50 lasta, neljänneksessä 51–75 lasta ja neljäsosassa yli 76 lasta.

Taulukko 3: Vastausten jakautuminen yksikön koon mukaan

Yksikön koko	n	%
Alle 30 lasta	81	25
31–50 lasta	79	25
51–75 lasta	82	26
Yli 76 lasta	76	24
Kaikki	318	100

Suurimmassa osassa vastaajayksiköitä oli monen ikäisiä lapsia: 83 prosentissa vastaajayksiköistä lasten ikähaitari vaihteli noin yhdestä vuodesta esikouluikäisiin. 11 prosentissa vastaajayksiköistä kaikki lapset olivat korkeintaan 5-vuotiaita ja noin 6 prosenttia vastaajayksiköistä oli 5–6-vuotiaiden lasten esiopetusyksiköitä.

Taulukko 4: Vastausten jakautuminen yksiköittäin lasten iän mukaan

Lasten ikä yksikössä	n	%
0–5-vuotiaat (tai suppeampi ikäryhmä)	35	11
0–6-vuotiaat	59	18
1 / 2–6-vuotiaat	153	47
3 / 4–6-vuotiaat	58	18
5–6-vuotiaat	20	6
Kaikki	325	100

Vastaajia pyydettiin kyselyn lopussa ilmoittamaan, koskivatko annetut vastaukset koko yksikköä vai tiettyä lapsiryhmää – ja mikäli vastaukset koskivat jotain ryhmää, niin kuinka monta lasta ryhmään kuului ja minkä ikäisiä lapset olivat. Vastauksista 49 prosenttia oli annettu koko yksikön (päiväkoti tai esiopetusyksikkö) osalta ja 38 prosenttia jonkun tietyn lapsiryhmän osalta. Vastauksista 9 prosentissa osaan kysymyksistä oli vastattu koko yksikön osalta (useimmissa tapauksissa mediakasvatusta yleensä koskevat osuudet) ja osaan kysymyksistä jonkun tietyn ryhmän osalta (useimmissa tapauksissa Mediamuffinssi-materiaalien käyttöä koskeva osuus).

Ottamalla huomioon se, oliko kysymyksiin vastattu koko yksikön vai tietyn lapsiryhmän osalta ja minkä ikäisiä lapsia yksikössä tai ryhmässä oli, muodostin jaottelun sille, minkä ikäisiä lapsia kysymysten vastaukset koskivat. Tällä tavoin jaoteltuna 24 prosenttia vastauksista koski esikouluikäisiä lapsia ja 29 prosenttia nuorempia lapsia, kun 47 prosenttia vastauksista koski kaikenikäisiä lapsia.

Taulukko 5: Vastausten jakautuminen yksikkö- ja ryhmätason vastauksiin sekä vastausten jakautuminen lasten iän mukaan

Vastaustaso / Lasten ikä	n	%
Vastaustaso:		
Koko yksikön osalta	160	49
Yksittäisen ryhmän osalta	125	38
Osin ryhmän ja osin yksikön osalta	29	9
Vastaustasoa ei ilmoitettu	13	4
Kaikki	327	100
Lasten ikä:		
Esikoululaiset	78	24
Nuoremmat ja esikouluikäiset lapset	153	47
Nuoremmat lapset	96	29
Kaikki	327	100

Sitä, minkä ikäisiä lapsia kyselyn vastaukset koskivat, on käytetty taustamuuttuja joisakin tarkasteluissa: eroja löytyi lähinnä sen välillä koskivatko vastaukset esikouluikäisiä vai (myös) nuorempia lapsia.

2.2 Kyselylomakkeen täyttäneet henkilöt

Koska kysely sisälsi varsin paljon mediakasvatusta koskevia yleisiä asenne- ja arvostuskysymyksiä, vastaajilta kysyttiin myös heidän henkilökohtaista taustaansa. Lomakkeista seitsemän prosenttia oli täytetty useamman henkilön yhteistyönä, mutta näissäkin tapauksissa yhtä henkilöä pyydettiin vastaamaan alkuosan asennekysymyksiin omien henkilökohtaisten mielipiteidensä mukaan.

Lähes kaikki kyselyyn yksikkönsä puolesta vastanneista henkilöistä olivat naisia: sukupuolensa ilmoittaneista vastaajista naisia oli 96 prosenttia ja miehiä 4 prosenttia. Vastaajista 5 prosenttia ei ollut ilmoittanut sukupuoltaan. Sukupuolta ei ole käytetty tarkasteluissa taustamuuttujana miesvastaajien vähäisen määrän vuoksi.

Taulukko 6: Vastaukset kyselylomakkeen täyttäneen henkilön sukupuolen mukaan

Sukupuoli	n	%
Nainen	296	91
Mies	14	4
Sukupuolta ei ilmoitettu	17	5
Kaikki	327	100

Vastaajilta kysyttiin heidän ikäänsä viiden vuoden tarkkuudella yhdeksänportaisella asteikolla. Nuorimmat vastaajat olivat alle 25-vuotiaita ja vanhimmat yli 60-vuotiaita ja vastaajat jakautuivat varsin tasaisesti eri ikäluokkiin kaikkein nuorinta ja vanhinta ikäluokkaa lukuun ottamatta. Joissakin tarkasteluissa olen käyttänyt kaksiportaista ikäluokitusta, jolloin vastaajat olen jakanut alle ja yli 40-vuotiaisiin; tähän jaotteluun päädyin, koska monissa asioissa juuri alle 40-vuotiaiden vastaukset erosivat vanhempien vastaajien mielipiteistä. Vastaajista 40 prosenttia oli alle ja 60 prosenttia yli 40-vuotiaita.

Taulukko 7: Vastaukset kyselylomakkeen täyttäneen henkilön iän mukaan

Vastaajan ikä	n	%
Alle 25 vuotta	7	2
25–29 vuotta	35	11
30–34 vuotta	40	12
35–39 vuotta	46	14
40–44 vuotta	57	18
45–49 vuotta	59	18
50–54 vuotta	49	15
55–59 vuotta	20	6
60 vuotta tai enemmän	7	2
Ikää ei ilmoitettu	7	2
Kaikki	327	100
Ikäryhmä:		
Alle 40-vuotiaat	128	40
Yli 40-vuotiaat	192	60
Kaikki	320	100

Vastaajista 64 prosenttia oli koulutukseltaan lastentarhanopettajia tai erityislastentarhanopettajia tai oli suorittanut muun alemman yliopistotutkinnon (kandidaatin tutkinto). Vastaajista 5 prosentilla oli ylempi yliopistotutkinto (maisteri tai lisensiaatti). Ammattikorkeakoulututkinto tai joku alimman korkea-asteen tutkinto (opistoasteen tutkinnot) oli 16 prosentilla vastaajista ja lähihoitajan, sosiaalikasvattajan, lastenhoitajan tai vastaava koulutus oli 13 prosentilla vastaajista. Vastaajajoukko oli siis kokonaisuudessaan erittäin korkeasti koulutettua, sillä peräti 85 prosentilla vastaajista oli joku korkean asteen tutkinto.

Joissakin tarkasteluissa olen käyttänyt kaksiportaista koulutusluokitusta, sillä eräiden kysymysten kohdalla yliopistotason tutkinnon suorittaneiden vastaukset erosivat selvästi ammattikorkeakoulututkinnon tai keskiasteen tutkinnon suorittaneiden vastauksista. Yliopistotutkinnon oli suorittanut 70 prosenttia vastaajista ja jonkun muun koulutuksen oli saanut 30 prosenttia koulutustaustansa ilmoittaneista vastaajista.

Taulukko 8: Vastaukset kyselylomakkeen täyttäneen henkilön koulutuksen mukaan

Koulutus	n	%
Lastenhoitaja, lähihoitaja tai vastaava	44	13
Ammattikorkeakoulututkinto	52	16
Lastentarhanopettaja tai vastaava	209	64
Kasvatustieteen maisteri tai vastaava	15	5
Koulutusta ei ilmoitettu	7	2
Kaikki	327	100
Koulutusluokka:		
Ammattikorkeakoulu tai keskiaste	96	30
Yliopistotutkinto	224	70
Kaikki	320	100

Vastaajista 17 prosenttia oli suorittanut (viimeisimmän) tutkintonsa 1960- tai 1970-luvulla, 31 prosenttia 1980-luvulla, 28 prosenttia 1990-luvulla ja 24 prosenttia 2000-luvulla. Vastaajien ikä oli luonnollisesti vahvasti yhteydessä siihen, millä vuosikymmenellä he olivat suorittaneet tutkintonsa. Pääosa alle 35-vuotiaista vastaajista oli suorittanut tutkintonsa 2000-luvulla, 35–39-vuotiaista 1990-luvulla, 40–49-vuotiaista 1980-luvulla ja yli 50-vuotiaista 1960- tai 1970-luvulla. Iän ja tutkintovuoden yhteys ei kuitenkaan ollut täysin yksiviivainen, sillä esimerkiksi yli 50-vuotiaista vastaajista 15 prosenttia oli suorittanut viimeisimmän tutkintonsa 1990- tai 2000-luvulla. Vastaajien tutkintovuotta ei kuitenkaan ole käytetty taustamuuttujana aineiston käsittelyssä, sillä vastaajan ikä tuntui olevan tutkinnon suorittamisvuotta paljon selvemmin yhteydessä vastauksiin.

Kyselyyn vastanneista 25 prosenttia toimi päiväkodin johtajina tai muissa johtotehtävissä, 60 prosenttia lastentarhanopettajina, erityislasterhanopettajina tai esikoulunopettajina ja 14 prosenttia lastenhoitajina, lähihoitajina tai perhepäivähoitajina ryhmäpäiväkodeissa. Miesvastaajista suhteellisesti suurempi osa toimi johtotehtävissä, mutta myös miesvastaajia toimi kaikissa tehtäväluokissa.

Vastaajilta myös kysyttiin lomakkeen lopussa, millä perusteella he olivat päätyneet lomakkeen täyttäjiksi yksikkönsä puolesta. Vastaajista 19 prosenttia ilmoitti, että kyselyihin vastaaminen kuuluu heidän työhönsä johtotehtävissä ja 3 prosenttia sanoi, että he olivat mediakasvatuksen nimettyjä vastuuhenkilöitä. 13 prosenttia kysymykseen vastanneista sanoi, että he lupautuivat tehtävään, koska ovat erityisen kiinnostuneita mediakasvatuksesta ja 21 prosenttia lupautui tehtävään muiden vapaaehtoisten puuttuessa. Vastaajista 6 prosenttia sanoi, että tehtävä tuli heille, koska he olivat osallistuneet Mediamuffinssi-koulutuksiin. Kysymykseen vastanneista 35 prosenttia sanoi, että heidän joko määrättiin tai valittiin tehtävään (mutta he eivät itse ilmoittautuneet vapaaehtoisiksi).

Olen luokitellut vastaajaksi valikoitumisen syyt uudelleen kolmeen luokkaan: vastaaminen on osa johtotehtäviä, henkilö oli kiinnostunut asiasta tai hän ilmoittautui tehtä-

vään vapaaehtoisesti tai henkilö määrättiin tehtävään.⁴ Käytin tätä kolmiportaista luokittelua taustamuuttujana tutkimusaineiston tarkasteluissa (erityisesti asennekysymysten kohdalla), mutta ryhmien suhtautumisessa mediakasvatukseen ei ollut – yllättävää kyllä – havaittavissa merkittäviä eroja .

***Taulukko 9:** Vastaukset sen mukaan, miten kyselylomakkeen täyttänyt henkilö päätyi vastaamaan kyselyyn yksikkönsä puolesta*

Täyttäjäksi valikoitumisen peruste	n	%
Osa johtotehtäviä	71	22
Mediakasvatuksen vastuhenkilö	9	3
Erityisen kiinnostunut aiheesta	37	11
Määrättiin tai valittiin tehtävään	102	31
Lupautui tehtävään (muiden puolesta)	70	22
Osallistunut Mediamuffinssi-koulutukseen	17	5
Syytä ei ilmoitettu	21	6
Kaikki	327	100
Syy yhdistettynä luokkana:		
Johtotehtävä	95	29
Kiinnostus tai vapaaehtoisuus	113	35
Määrättiin	98	30
Syy ei tiedossa	21	6
Kaikki	327	100

2.3 Vastaajien saama mediakasvatuksen koulutus

Vastaajista 62 prosenttia ei ollut maininnut osallistuneensa mihinkään mediakasvatukseen koulutuksiin (sen paremmin opintojensa aikana kuin sen jälkeenkään).

Vastaajista 17 prosenttia kertoi, että heidän opintoihinsa oli kuulunut mediakasvatukseen opintoja: tyypillisimmin lyhyt pakollinen mediakasvatukseen opintojakso. Hyvin harva 1960- ja 1970-luvulla tutkintonsa suorittanut sanoi, että heidän opintoihinsa oli sisällynyt mediakasvatukseen opintoja, kun niitä liittyi opintoihin yli 60 prosentilla 2000-luvulla tutkintonsa suorittaneiden opinnoista. Kolme vastaajaa oli suorittanut osana opintojaan jonkin laajemman mediakasvatukseen kokonaisuuden.

Mediakasvatukseen opintoja oli sisällynyt opintoihin lähinnä vain ammattikorkeakoulu ja yliopistotutkinnoissa, sillä yksikään lastenhoitajan, lähihoitajan, sosiaaliskasvattajan tai muun vastaavan tutkinnon suorittaneista vastaajista ei kertonut opintoihinsa liittyneen mediakasvatukseen opintoja. Myös ammattikorkeakoulu- ja yliopistotutkintoihin mediakasvatukseen opinnot ovat sisällyneet varsin vähän aikaa. Noin neljäsosa 1990-luvulla ja 2000-luvulla ammattikorkeakoulu- tai yliopistotutkinnon suorittaneista vas-

⁴ Luvut eroavat hieman vastaajan omasta ilmoituksesta sillä johtotehtävissä toimineet tehtävään määrättyt vastaajat on kolmiportaisessa luokittelussa katsottu vastanneen kyselyyn tehtävänsä perusteella.

taajista kertoi, että heidän opintoihinsa oli sisältynyt (pakollisia tai vapaaehtoisia) mediakasvatuksen opintoja ja niitä oli liittynyt opintoihin kolmanneksella 2000-luvulla yliopistotutkinnon suorittaneilla vastaajilla.

Vastaajista 1 prosentti oli osallistunut johonkin mediakasvatuksen täydennyskoulutukseen (muuhun kuin Mediamuffinssi-koulutukseen). Neljä vastaajaa oli suorittanut täydennyskoulutuksena jonkun laajemman mediakasvatukseen liittyvän opintokokonaisuuden, mutta nämä koulutukset liittyivät lähinnä tieto- ja viestintätekniikan käyttöön opetuksessa eivätkä suoranaisesti lapsille annettavaan sisällölliseen mediakasvatukseen.

Taulukko 10: Vastaajien saama mediakasvatuksen koulutus

Saatu koulutus	n	%
Vain opintoihin liittyvä kurssi tai kokonaisuus	50	15
Vain täydennyskoulutuksena saatu koulutus	1	0,3
Sekä opintoihin kuuluva että täydennyskoulutus	2	0,7
Vain Mediamuffinssi-koulutus	37	11
Mediamuffinssi-koulutus ja joku muu kurssi	5	2
Ei mitään mediakasvatuksen koulutusta	232	71
Kaikki	327	100
Mediamuffinssi-koulutuksen käyneet		
Vain Mediamuffinssi-koulutus	37	88
Myös opintoihin liittynyt kurssi	4	10
Myös muu täydennyskoulutuskurssi	1	2
Kaikki	42	100

Mediamuffinssi-koulutukseen oli osallistunut 42 vastaajaa eli 13 prosenttia koulutuskysymykseen vastanneista, joten huomattavasti useampi vastaaja oli saanut tämän mediakasvatuksen koulutuksen kuin minkään muun mediakasvatuksen täydennyskoulutuksen. Näihin koulutuksiin osallistuneet vastaajat edustivat hyvin tasaisesti eri ikäisiä, erilaisen peruskoulutuksen saaneita ja eri tehtävissä toimineita vastaajia.

Mediamuffinssi-koulutuksen merkitystä tärkeä mediakasvatuksen täydennyskoulutuksena korostaa se, että valtaosa (88 prosenttia) näihin koulutukseen osallistuneista vastaajista ei ollut saanut mitään muuta mediakasvatuksen koulutusta sen paremmin osana opintojaan kuin niiden jälkeenkään.

3. ASEENTEET PIENTEN LASTEN MEDIKASVATUSTA KOHTAAN

Kyselyn ensimmäisessä osassa vastaajilta kysyttiin heidän mielipiteitään pienten lasten mediakasvatuksesta yleensä. Kysymyksillä haluttiin kartoittaa sitä, kuinka tärkeänä vastaajat pitävät päivähoitossa ja esikoulussa annettavaa mediakasvatusta, minkä takia pienten lasten mediakasvatus on vastaajien mielestä tärkeää ja mitä medioita tai sisältöalueita pienille lapsille annettavan mediakasvatuksessa tulisi vastaajien mielestä käsitellä.

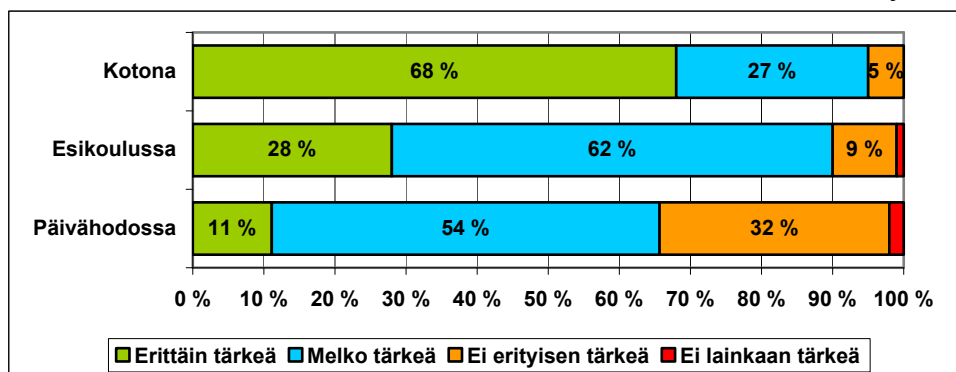
Koska tässä kyselyssä haluttiin nimenomaan kartoittaa vastaajien mielipiteitä sellaisesta pienille lapsille kohdistetusta opetuksesta, jossa media on opetuksen keskeinen sisältö (eikä media esimerkiksi ole vain väline muiden sisältöjen opettamisessa), esitettiin osion alussa lyhyt mediakasvatuksen määritelmä:

” Mediakasvatus on pedagogista toimintaa, jonka tavoitteena on tukea lasten kasvua median parissa. Onnistuessaan mediakasvatus kehittää lasten kykyä analysoida ja tulkita mediaa, taitoa osallistua mediakulttuuriin ja ilmaista itseään. Medialla tarkoitamme viestintävälineitä, joita ovat esimerkiksi televisio, elokuvat, internet, video- ja tietokonepelit sekä erilaiset lehdet.”

3.1 Pienille lapsille annettavan mediakasvatuksen tärkeys

Aluksi vastaajilta kysyttiin, kuinka tärkeänä he pitivät mediakasvatuksen antamista pienille lapsille kodeissa, päivähoitossa tai esikoulussa. Vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka tärkeää mediakasvatus on kussakin paikassa: erittäin tärkeää, melko tärkeää, ei erityisen tärkeää tai ei lainkaan tärkeää. Lisäksi vastaajat saivat myöskin mainita, jos katsoivat että pienille lapsille pitäisi antaa mediakasvatusta jossain muussa paikassa.

Kuvio 1: Kuinka tärkeänä vastaajat pitivät pienille lapsille kotona, päivähoitossa ja esikoulussa annettavaa mediakasvatusta. Prosentteina kaikista vastaajista.

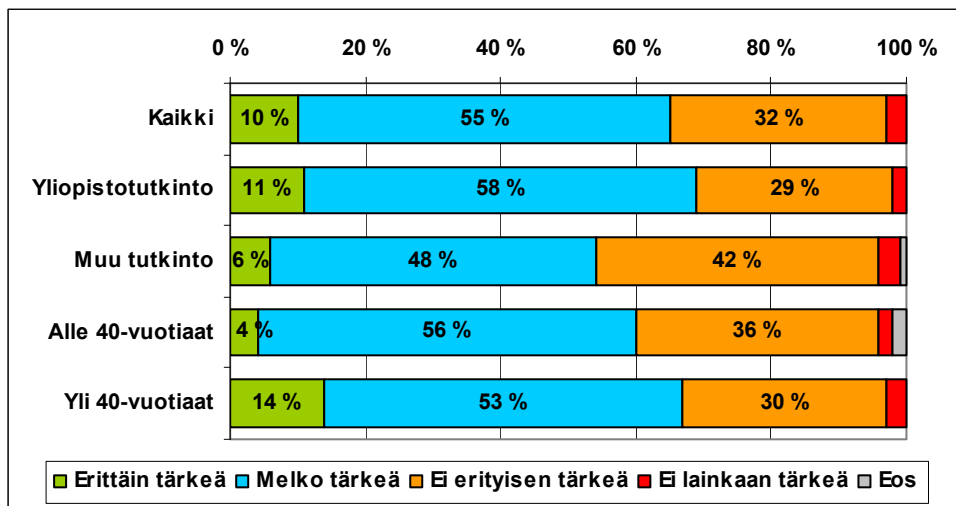

Lähes kaikki vastaajat katsoivat, että pienille lapsille on tärkeää antaa mediakasvatusta kotona. Kotien mediakasvatusta piti erittäin tärkeänä 68 prosenttia vastaajista ja melko tai erittäin tärkeänä 95 prosenttia vastaajista. Vastaajien iällä oli jonkin verran

merkitystä siihen, kuinka tärkeänä kodin mediakasvatusta pidettiin: erittäin tärkeänä sitä piti reilut 70 prosenttia yli 30-vuotiaista vastaajista, mutta ”vain” 60 prosenttia alle 30-vuotiaista vastaajista. Myös vastaajan koulutustaso oli yhteydessä siihen, kuinka tärkeänä kodeissa annettavaa mediakasvatusta pidettiin. Yliopistotutkinnon suorittaneista vastaajista 71 prosenttia piti mediakasvatuksen antamista kodissa erittäin tärkeänä, kun jonkun muun tutkinnon suorittaneista vastaajista näin ajatteli 59 prosenttia.

Mediakasvatuksen antamista päivähoitossa piti melko tai erittäin tärkeänä 65 prosenttia kyselyyn vastanneista. Asennoituminen päivähoidon mediakasvatukseen oli selvästi yhteydessä vastaajien koulutustasoon. Yliopistotutkinnon suorittaneista vastaajista 69 prosenttia piti mediakasvatuksen antamista päivähoitossa tärkeänä, kun muun tutkinnon suorittaneista vastaajista sitä piti tärkeänä 54 prosenttia.

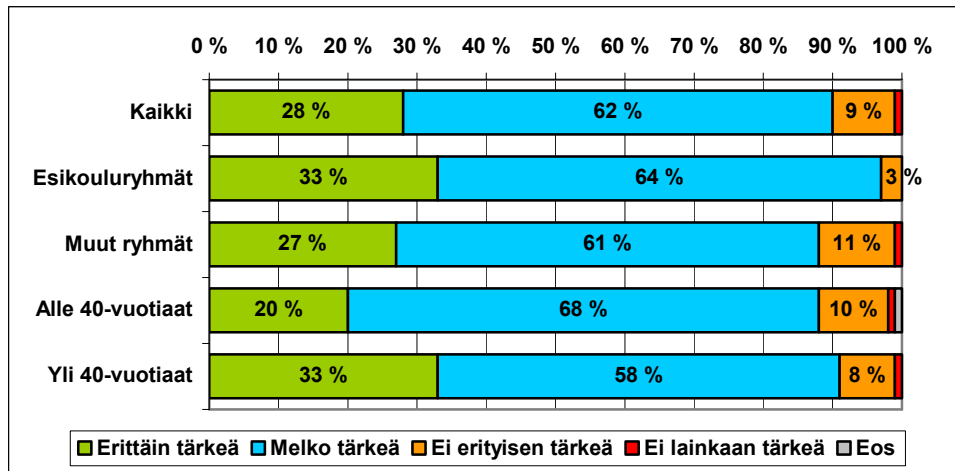
Kuvio 2: Kuinka tärkeänä vastaajat pitivät pienille lapsille päivähoitossa annettavaa mediakasvatusta. Prosentteina kaikista vastaajista, yliopistotutkinnon ja muun tutkinnon suorittaneista sekä alle ja yli 40-vuotiaista vastaajista.

Ikäämmät vastaajat pitivät mediakasvatuksen antamista päiväkodeissa jonkin verran tärkeämpänä kuin nuoremmat vastaajat. Päivähoiton mediakasvatusta piti melko tai erittäin tärkeänä 67 prosenttia yli 40-vuotiaista vastaajista, mutta vain 60 prosenttia alle 40-vuotiaista vastaajista. Vanhemmista vastaajista myös selvästi useammat pitivät päivähoitossa annettavaa mediakasvatusta erittäin tärkeänä: yli 40-vuotiaista vastaajista sitä piti erittäin tärkeänä 14 prosenttia (ja yli 50-vuotiaista vastaajista 21 prosenttia), mutta alle 40-vuotiaista vastaajista vain neljä prosenttia.

Mediakasvatuksen antamista esikoulussa piti melko tai erittäin tärkeänä 90 prosenttia kyselyyn vastanneista. Ikäämmät vastaajat pitivät mediakasvatuksen antamista esikoulussa tärkeämpänä kuin nuoremmat vastaajat. Yli 40-vuotiaista vastaajista kolmannes piti esikoulussa annettavaa mediakasvatusta erittäin tärkeänä, kun alle 40-vuotiaista vastaajista näin ajatteli viidesosa.

Kuvio 3: Kuinka tärkeänä vastaajat pitivät esikoulussa annettavaa mediakasvatusta. Prosentteina kaikista vastaajista, esikouluryhmien ja muiden ryhmien osalta kyselyyn vastanneista sekä alle ja yli 40-vuotiaista vastaajista.

Niistä vastaajista, jotka vastasivat kyselyyn esikouluryhmien osalta, mediakasvatuksen antamista esikoulussa piti melko tai erittäin tärkeänä 97 prosenttia ja muiden ryhmien osalta kyselyyn vastanneista sitä piti melko tai erittäin tärkeänä 88 prosenttia.

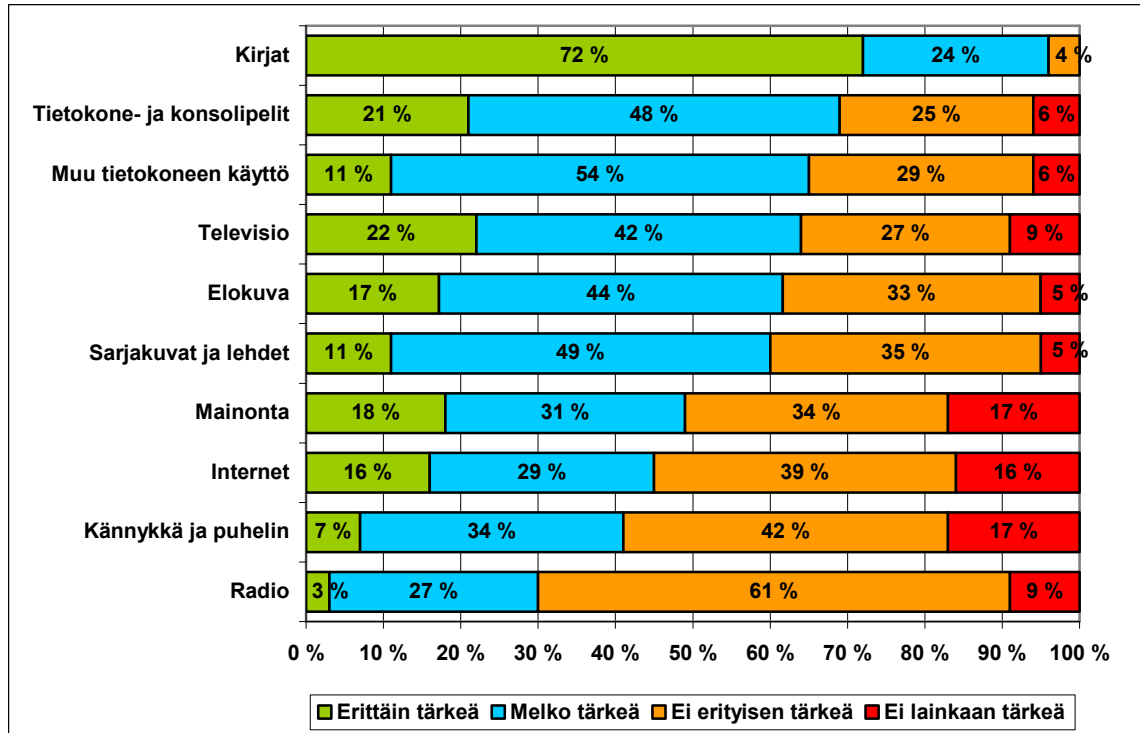
Se, millä perusteella kyselyyn vastannut henkilö oli valikoitunut vastaamaan kyselyyn yksikkönsä puolesta, ei ollut yhteydessä hänen käsityksiinsä pienille lapsille sen paremmin kotona, päivähoitossa kuin esikoulussakaan annettavan mediakasvatuksen tärkeydestä.

Kaikkiaan 40 vastaajaa (12 prosenttia kyselyyn vastanneista) ilmoitti myös jonkun muun paikan, jossa heidän mielestään olisi tärkeää antaa mediakasvatusta pienille lapsille. 22 vastaajaa mainitsi erilaiset harrastuspiirit ja -kerhot sellaisina paikkoina, joiden yhteydessä lapsille pitäisi heidän mielestään antaa mediakasvatusta. Yhdeksän vastaajaa katsoi, että mediakasvatusta pitäisi antaa mediassa itsessään (esimerkiksi televisiossa tai internetissä), seitsemän vastaajaa mainitsi seurakunnan (lähinnä seurakunnan päiväkerhot), viisi vastaajaa isovanhemmat, kolme vastaajaa kirjastot ja kaksi vastaajaa neuvolat tärkeinä mediakasvatuksen antajina.

3.2. Mihin medioihin liittyvää kasvatusta pienille lapsille pitäisi antaa?

Vastaajilta kysyttiin erikseen kymmenen eri median kohdalta, kuinka tärkeänä he pitivät tähän mediaan liittyvän mediakasvatuksen antamista päivähoitossa tai esikoulussa. Kyselylomakkeessa mainitut mediat olivat (tässä järjestyksessä): televisio, elokuva (myös DVD ja video), tietokone- ja konsolipelit, internet, muu tietokoneen käyttö, radio, sarjakuvat ja lehdet, kirjat, kännykkä ja puhelin sekä mainonta. Lisäksi vastaajalla oli mahdollisuus mainita joku muu media.

Kuvio 4: Kuinka tärkeänä vastaajat pitivät eri medioihin liittyvän mediakasvatuksen antamista päivähoitossa tai esikoulussa. Prosentteina kaikista vastaajista.

Kirjoja pidettiin ehdottomasti tärkeimpänä mediana päivähoiton ja esikoulun mediakasvatuksessa. Kirjoihin liittyvän mediakasvatuksen antamista päivähoitossa tai esikoulussa piti tärkeänä 96 prosenttia kyselyyn vastanneista.

Seuraaviksi tärkeimmiksi päivähoiton tai esikoulun mediakasvatuksessa käsiteltäviksi medioiksi vastaajat arvioivat tietokone- ja konsolipelit sekä muun tietokoneen käytön, johon liittyvää mediakasvatusta piti tärkeänä kaksi kolmasosaa vastaajista. Myös televisioon, elokuvaan sekä sarjakuviin ja lehtiin liittyvän mediakasvatuksen antamista päivähoitossa tai esikoulussa piti tärkeänä yli 60 prosenttia vastaajista.

Mainontaan ja internetiin liittyvän mediakasvatuksen antamista päivähoitossa tai esikoulussa piti tärkeänä vajaat puolet vastaajista ja kännykkään tai puhelimeen liittyvää mediakasvatusta reilu 40 prosenttia vastaajista. Päivähoiton tai esikoulun mediakasvatuksen kannalta vähämerkityksellisimpänä mediana pidettiin radiota, jonka sisällyttämistä mediakasvatukseen piti tärkeänä 30 prosenttia vastaajista.

Vanhemmat vastaajat ja yliopistotutkinnon suorittaneet vastaajat pitivät kaikkiin mainittuihin medioihin liittyvän mediakasvatuksen antamista päivähoitossa tai esikoulussa tärkeämpänä kuin nuoremmat vastaajat tai muun tutkinnon suorittaneet. Esikoulu-ryhmissä toimivat vastaajat pitivät muissa ryhmissä toimivia vastaajia useammin muuhun tietokoneen käyttöön sekä kännykkään tai puhelimeen liittyvän mediakasvatuksen antamista päivähoitossa tai esikoulussa tärkeänä.

3.3 Miksi pienille lapsille pitäisi antaa mediakasvatusta?

Vastaajilta tiedusteltiin, minkä takia pienille lapsille pitäisi heidän mielestään antaa mediakasvatusta päivähoitossa tai esikoulussa, kysymällä heidän suhtautumistaan neljääntoista väittämään. Vastaajaa pyydettiin ottamaan kantaa, oliko hän väittämän kanssa täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä, jokseenkin eri mieltä vai täysin eri mieltä.

Esitetyt väittämät olivat (seuraavassa järjestyksessä):

”Päivähoitossa tai esikoulussa annettava mediakasvatus on tärkeää, koska...”

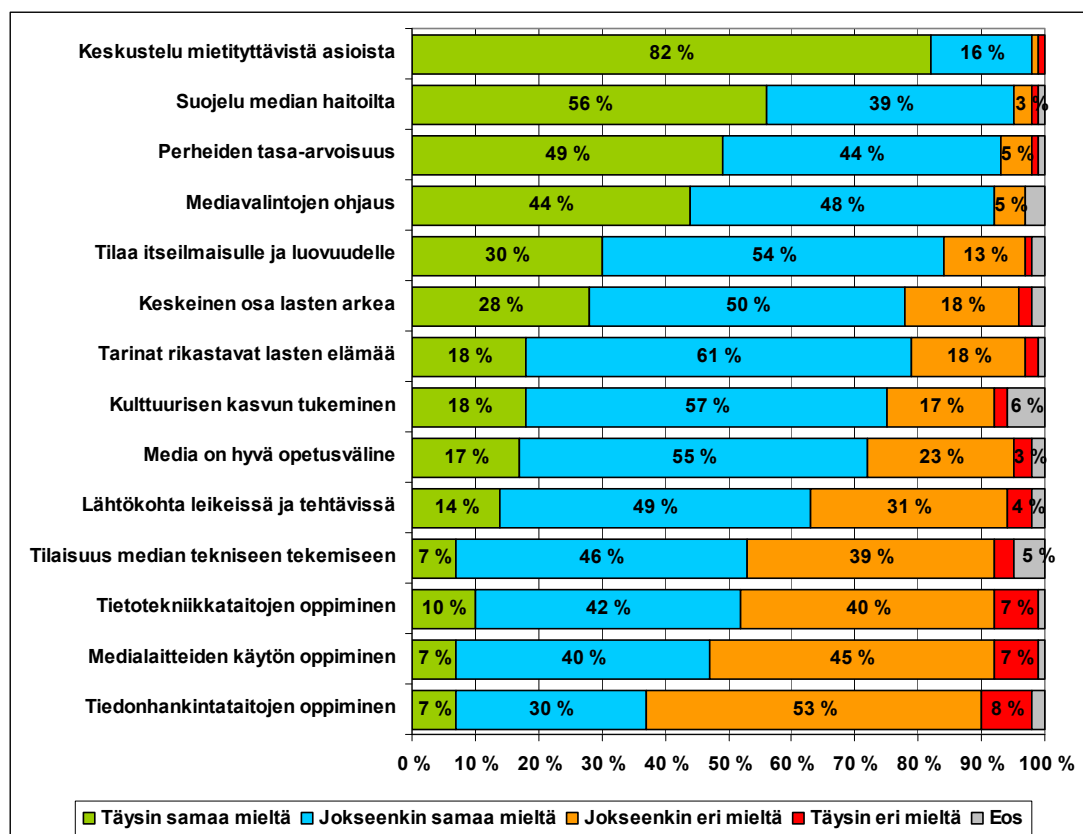
1. Lasten on tarpeen oppia käyttämään tietotekniikkaa jo ennen kouluikää.
2. Lasten on tarpeen oppia käyttämään erilaisia medialaitteita jo ennen kouluikää.
3. Median tarinat ovat keskeinen osa lasten elämää, joten ne pitää ottaa huomioon myös päivähoitossa ja esikoulussa.
4. Lasten kanssa pitää keskustella heitä mietityttävistä mediasta peräisin olevista asioista.
5. Lasten on tarpeen oppia käyttämään mediaa apuna tiedonhankinnassa jo ennen kouluikää.
6. Median tarjoamat tarinat ja kuvat rikastavat lasten elämää.
7. Mediakulttuurin ilmiöiden ymmärtäminen vahvistaa lasten kulttuurista kasvua.
8. Mediakasvatuksen avulla lasta voidaan suojella median haitallisilta vaikutuksilta.
9. Mediakasvatuksen avulla lapsia voidaan ohjata heidän valitessaan media-aineistoja.
10. Päivähoidon ja esikoulun mediakasvatus antaa kaikille lapsille mahdollisuuden saada mediakasvatusta kotitaustasta riippumatta.
11. Kaikille lapsille tutut media-aineistot ovat hyviä lähtökohtia leikeissä ja tehtävissä.
12. Media on hyvä väline päiväkodin muussa opetus- ja kasvatustyössä.
13. On tärkeää antaa lapsille tilaisuus tutustua median tekniseen tekemiseen.
14. Omien media-aineistojen tekeminen antaa tilaa lasten itseilmaisulle ja luovuudelle.

Selvästi tärkeimpänä syynä päivähoitossa tai esikoulussa annettavalle mediakasvatukselle vastaajat pitivät väittämää *Lasten kanssa pitää keskustella heitä mietityttävistä mediasta peräisin olevista asioista*. Tämän väittämän kanssa täysin samaa mieltä oli peräti 82 prosenttia ja täysin tai jokseenkin samaa mieltä 98 prosenttia vastaajista.

Seuraaviksi tärkeimmiksi syiksi päivähoitonsa tai esikoulunsa mediakasvatukselle katsottiin syyt, jotka liittyivät jollakin tavoin tarpeeseen suojella lasta haitallisilta media-aineistoilta. Tällaisia perusteluja olivat väittämät *Mediakasvatuksen avulla lasta voidaan suojella median haitallisilta vaikutuksilta*, *Päivähoidon ja esikoulun mediakasvatus antaa kaikille lapsille mahdollisuuden saada mediakasvatusta kotitaustasta riippumatta* ja *Mediakasvatuksen avulla lapsia voidaan ohjata heidän valitessaan*

media-aineistoja. Näiden väittämien kanssa täysin samaa mieltä oli noin puolet vastaajista ja täysin tai jokseenkin samaa mieltä yli 90 prosenttia vastaajista.

Kuvio 5: Mistä syistä pienille lapsille pitäisi vastaajien mielestä antaa mediakasvatusta päivähoidossa tai esikoulussa. Prosentteja kaikista vastaajista.

Mediakasvatuksen antamisen seuraavaksi tärkeimmiksi syiksi vastaajat katsoivat ryhmän syitä, jotka liittyvät median merkitykseen osana lasten kulttuurista ympäristöä sekä keinona edistää lasten luovuutta. Vastaajista noin 30 prosenttia oli täysin samaa mieltä ja noin 80 prosenttia täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämien *Omien media-aineistojen tekeminen antaa tilaa lasten itseilmaisulle ja luovuudelle* ja *Median tarinat ovat keskeinen osa lasten elämää, joten ne pitää ottaa huomioon myös päivähoidossa ja esikoulussa* kanssa. Vajaat 80 prosenttia vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä (noin 18 prosenttia täysin samaa mieltä) väittämien *Median tarjoamat tarinat ja kuvat rikastavat lasten elämää* ja *Mediakulttuurin ilmiöiden ymmärtäminen vahvistaa lasten kulttuurista kasvua* kanssa.

Huomattava osa vastaajista katsoi myös, että mediakasvatus (tai medioiden käyttö) palveli hyvänä lähtökohtana tai apuvälineenä päivähoidon tai esikoulun muussa kasvatustyössä: väittämien *Media on hyvä väline päiväkodin muussa opetus- ja kasvatustyössä* ja *Kaikille lapsille tutut media-aineistot ovat hyviä lähtökohtia leikeissä ja tehtävissä* kanssa oli täysin tai samaa mieltä noin kaksi kolmasosaa vastaajista.

Selvästi vähemmän tärkeinä syinä päivähoitossa tai esikoulussa annettavalle mediakasvatukselle vastaajat katsoivat tarpeen antaa jo pienille lapsille myöhemmin, esimerkiksi kouluikässä, tarvittavia valmiuksia. Väittämien *On tärkeää antaa lapsille tilaisuus tutustua median tekniseen tekemiseen*, *Lasten on tarpeen oppia käyttämään tietotekniikkaa jo ennen kouluikää* ja *Lasten on tarpeen oppia käyttämään erilaisia medialaitteita jo ennen kouluikää* kanssa oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä noin puolet vastaajista ja väittämän *Lasten on tarpeen oppia käyttämään mediaa apuna tiedonhankinnassa jo ennen kouluikää* kanssa reilu kolmannes vastaajista.

Kun eri väittämien kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä olevien osuuksia tarkasteltiin erikseen eri ikäisillä, eri tasoisen tutkimuksen suorittaneilla ja eri ikäisten lasten ryhmissä työskentelevillä vastaajilla, kävi ilmi, että väittämien tärkeysjärjestys oli kaikissa ryhmissä lähes sama, vaikka väittämien kanssa samaa mieltä olevien vastaajien osuudet vaihtelivat hieman eri vastaajaryhmissä.

Vanhemmat vastaajat korostivat nuorempia hieman useammin tarvetta suojella lapsia haitallisilta media-aineistoilta (väittämät 8 ja 9). Nuoremmat vastaajat puolestaan painottivat vanhempia vastaajia useammin syitä, jotka liittyivät median keskeiseen asemaan lasten elämässä ja lastenkulttuurissa (väittämät 3, 6, 7 ja 14).

Esikouluryhmissä toimivat vastaajat olivat hieman muita vastaajia useammin samaa mieltä niiden väittämien kanssa, joissa korostuivat tarpeet tarjota lapsille koulussa tarvittavia tiedollisia ja taidollisia valmiuksia (väittämät 1, 2 ja 5), mutta nämä olivat heidänkin mielestään selvästi vähiten tärkeitä syitä päivähoitossa tai esikoulussa annettavalla mediakasvatukselle.

Vastaajia pyydettiin myös valitsemaan väittämistä ne 1–3, joita he pitävät tärkeimpinä syinä, miksi lapsille pitäisi antaa mediakasvatusta päivähoitossa tai esiopetuksessa. Noin puolet kyselyyn vastanneista vastasi myös tähän kysymykseen ja tärkeimmiksi valitut syyt olivat samoja väittämiä, joiden kanssa suurin osa vastaajista oli ollut täysin samaa mieltä.

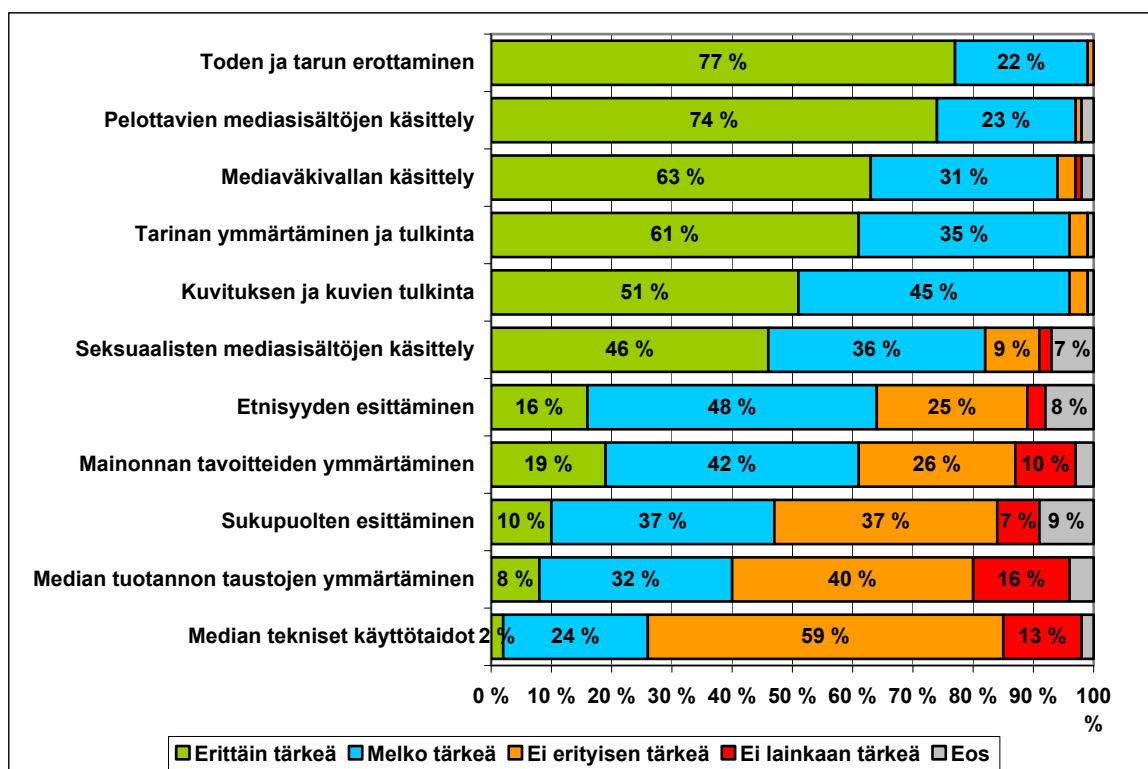
Kysymykseen vastanneista 81 prosenttia mainitsi väittämän *Lasten kanssa pitää keskustella heitä mietityttävistä mediasta peräisin olevista asioista* ja 75 prosenttia väittämän *Mediakasvatuksen avulla lasta voidaan suojella median haitallisilta vaikutuksilta* yhdeksi kolmesta tärkeimmästä syistä antaa mediakasvatusta päivähoitossa tai esiopetuksessa.

Puolet kysymykseen vastanneista valitsi väittämän *Päivähoidon ja esikoulun mediakasvatus antaa kaikille lapsille mahdollisuuden saada mediakasvatusta kotitautasta riippumatta* ja noin 40 prosenttia vastanneista väittämän *Mediakasvatuksen avulla lapsia voidaan ohjata heidän valitessaan media-aineistoja*, *Median tarinat ovat keskeinen osa lasten elämää, joten ne pitää ottaa huomioon myös päivähoitossa ja esikoulussa* tai *Omien media-aineistojen tekeminen antaa tilaa lasten itseilmaisulle ja luovuudelle*.

3.4. Mitä aiheita pienten lasten mediakasvatuksessa pitäisi käsitellä?

Vastaajilta kysyttiin mielipidettä siihen, kuinka tärkeänä he pitivät yhdentoista aihepiirin käsittelyä päivähoitossa tai esikoulussa annettavassa mediakasvatuksessa. Kyselylomakkeessa mainitut aihealueet on esitelty seuraavassa kuviossa vastausten mukaisessa tärkeysjärjestyksessä, mutta lomakkeessa aihealueet olivat toisessa järjestyksessä.

Kuvio 6: Kuinka tärkeinä vastaajat pitivät eri aihepiirien käsittelyä päivähoitossa tai esikoulussa annettavassa mediakasvatuksessa? Prosentteja kaikista vastaajista.

Selvästi tärkeimpinä päivähoitossa tai esikoulussa annettavan mediakasvatuksen sisältöinä vastaajat pitivät *toden ja tarun erottamista* sekä *lasten kohtaamien pelottavien mediasisältöjen käsittelyä*. Lähes kaikki vastaajat pitivät näiden aihepiirien käsittelyä päivähoitossa tai esikoulun mediakasvatuksessa vähintään melko tärkeänä ja kolme neljäsosaa vastaajista piti niiden käsittelyä erittäin tärkeänä.

Seuraaviksi tärkeimpinä päivähoitossa tai esikoulun mediakasvatuksessa käsiteltävinä aihepiireinä vastaajat pitivät *lasten kohtaaman mediaväkivallan käsittelyä* sekä *tarinan ymmärtämistä ja tulkintaa*. Noin 95 prosenttia vastaajista piti näiden kahden aihepiirin käsittelyä vähintään melko tärkeänä ja yli 60 prosenttia erittäin tärkeänä. Yhtä moni vastaaja piti myös *kuvituksen ja kuvien tulkinnan* käsittelyä vähintään tärkeänä aihepiirinä, mutta erittäin tärkeänä sitä piti ”vain” puolet vastaajista.

Lasten kohtaamien seksuaalisten mediasisältöjen käsittelyä osana päivähoidon tai esikoulun mediakasvatusta piti erittäin tärkeänä vajaat puolet ja vähintään melko tärkeänä reilut 80 prosenttia vastaajista.

Etnisyyden esittämistä mediassa ja mainonnan tavoitteiden ymmärtämistä piti vähintään melko tärkeinä aihealueina reilut 60 prosenttia vastaajista ja erittäin tärkeinä aihepiireinä noin kuudesosa vastaajista.

Sukupuolten ja sukupuoliroolien esittämistä mediassa piti tärkeänä aihepiirinä vajaat 50 prosenttia ja *median tuotantotapojen taustojen (mm. kaupallisuus) ymmärtämistä* 40 prosenttia vastaajista.

Selvästi vähiten tärkeänä päivähoidon tai esikoulun mediakasvatuksen sisällöllisenä aihepiirinä vastaajat pitivät *median teknisten käyttötaitojen* opettamista: vain neljännes vastaajista piti tätä tärkeänä asiana.

Eri ikäisten, eri tasoisen tutkinnon suorittaneiden ja eri ikäisten lasten ryhmissä työskentelevien vastaajien käsitykset päivähoidon tai esikoulun mediakasvatuksessa käsiteltävien aihepiirien tärkeydestä olivat hyvin samanlaisia, eikä ryhmien välillä ollut havaittavissa mainittavia eroja. Esikouluryhmien puolesta kyselyyn vastanneet korostivat muita vastaajia hieman vähemmän toden ja tarun erottamisen tärkeyttä mediakasvatuksen aihepiirinä; tämä johtunee siitä, että esikoululaisilla on nuorempia lapsia parempi kyky erottaa median fiktiiviset ja tosiperäiset aineistot toisistaan.

4. MEDIAMUFFINSSI-HANKKEEN JA SEN MATERIAALIEN TUNTEMUS

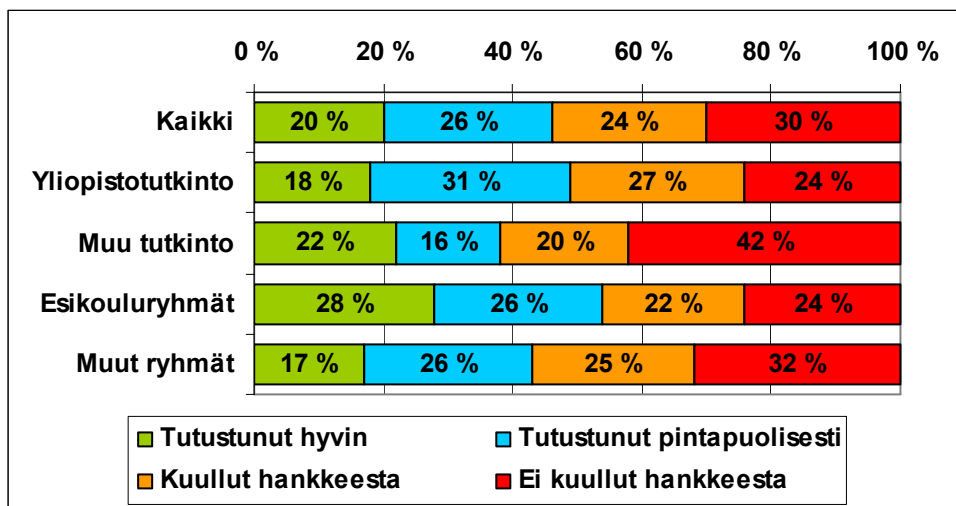
Kyselyn toisessa osassa kartoitettiin sitä, miten hyvin kyselyn vastaajat tunsivat Mediamuffinssi-hankkeen ja sen materiaalit sekä kysyttiin heidän mielipiteitään materiaaleista ja niiden sisältämistä tehtävistä, mikäli he olivat tutustuneet materiaaleihin. Lisäksi vastaajilta kysyttiin heidän mielipiteitään pienten lasten mediakasvatuksessa käytettävien aineistojen kehittämistarpeista.

Valtaosa tämän osan kysymyksistä oli sellaisia, että niihin pyydettiin vastauksia vain niiltä kyselyyn vastanneista, jotka tunsivat Mediamuffinssi-hankkeen ja sen materiaalit.

4.1 Kuinka tuttu Mediamuffinssi-hanke oli vastaajille?

Kyselyn vastaajilta tiedusteltiin, kuinka tuttu Mediamuffinssi-hanke oli heille ennen kyselyä. Vastaajista 30 prosenttia sanoi, etteivät he olleet kuulleet hankkeesta ennen kyselyä, 24 prosenttia oli kuullut hankkeesta hyvin yleisellä tasolla, 26 prosenttia oli tutustunut hankkeen materiaaleihin pintapuolisesti ja 20 prosenttia oli tutustunut paremmin hankkeen materiaaleihin tai osallistunut hankkeen koulutuksiin.

Kuvio 7: Mediamuffinssi-hankkeen tuttuus vastaajille. Prosenttia kaikista vastaajista, yliopistotutkinnon ja muun tutkinnon suorittaneista ja kyselyyn esikouluryhmien tai muiden ryhmien kannalta kyselyyn vastanneista.

Yliopistotutkinnon suorittaneet vastaajat (lähinnä lastentarhanopettajat) olivat tutustuneet Mediamuffinssi-materiaaleihin useammin kuin muun tutkinnon suorittaneet vastaajat (lähinnä lastenhoitajat). Yliopistotutkinnon suorittaneista vastaajista 50 prosenttia oli tutustunut Mediamuffinssi-materiaaleihin vähintään pintapuolisesti, kun muun koulutuksen saaneista vastaajista niihin oli tutustunut 38 prosenttia.

Esikouluryhmissä toimineet vastaajat olivat myös tutustuneet materiaaleihin muita vastaajia useammin. Esikouluryhmien osalta kyselyyn vastanneista materiaaleihin oli

tutustunut vähintään pintapuolisesti 54 prosenttia ja muiden ryhmien osalta vastanneista 43 prosenttia.

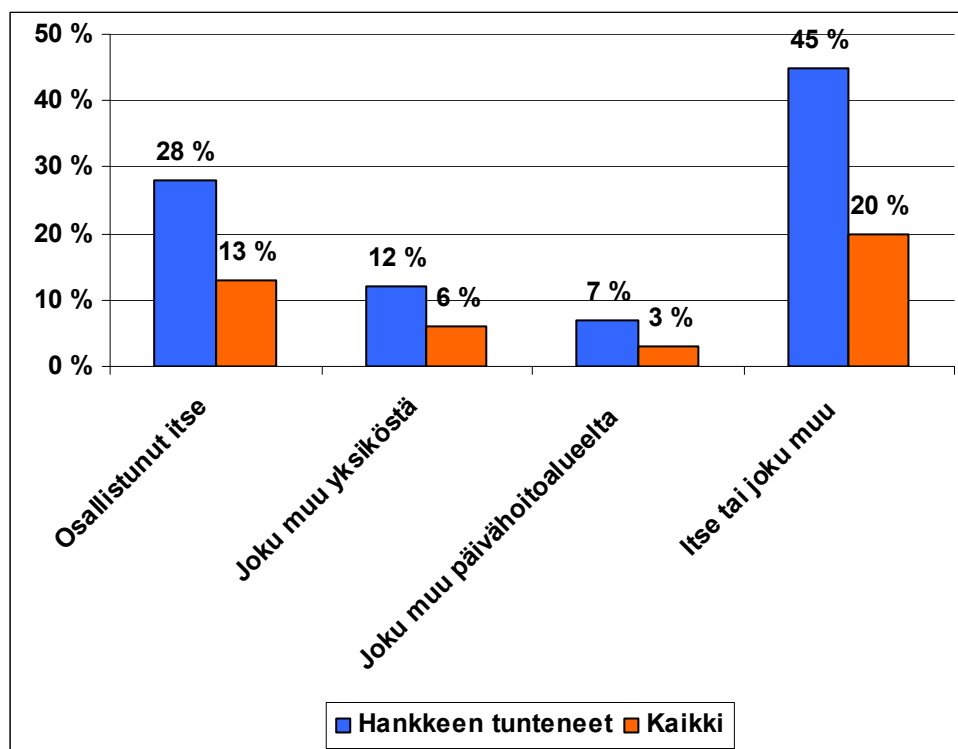
Kaikista kyselyn vastaajista 46 prosenttia oli tutustunut Mediamuffinssi-materiaaleihin vähintään pintapuolisesti, kun 54 prosenttia ei ollut joko kuullut hankkeesta lainkaan tai kuullut siitä vain hyvin yleisellä tasolla. Loput Mediamuffinssi-hanketta käsittelevät kysymykset oli kohdistettu vain niille vastaajille, jotka olivat tutustuneet hankkeen materiaaleihin vähintään pintapuolisesti.

4.2 Mediamuffinssi-hankkeen koulutuksiin osallistuminen

Niiltä vastaajilta, jotka olivat tutustuneet Mediamuffinssi-hankkeeseen ennen kyselyä, kysyttiin myös olivatko he itse tai joku muu heidän työyhteisöstään osallistunut Mediamuffinssi-hankkeen koulutuksiin.

Kaikkiaan 42 vastaajaa oli osallistunut itse Mediamuffinssi-koulutukseen; koulutuksiin osallistuneiden osuus oli 13 prosenttia kaikista kyselyyn vastanneista ja 28 prosenttia hankkeeseen tutustuneista. Esikouluryhmien osalta kyselyyn vastanneista ja hankkeeseen tutustuneista vastaajista koulutuksiin osallistuneiden osuus oli 37 prosenttia.

Kuvio 8: Mediamuffinssi-hankkeen koulutuksiin osallistuminen. Prosentteina hankkeen tunteneista ($n=148$) ja kaikista vastaajista ($n=327$).

12 prosenttia hankkeen tunteneista (eli 6 prosenttia kaikista vastaajista) kertoi, että joku muu henkilö heidän yksiköstään oli osallistunut Mediamuffinssi-koulutuksiin ja 7 prosenttia hankkeen tunteneista (eli 3 prosenttia kaikista vastaajista) sanoi, että joku henkilö heidän päivähoitoalueeltaan oli osallistunut koulutuksiin. Kaikkiaan 45 prosenttia Mediamuffinssi-hankkeen tunteneista vastaajista (eli 20 prosenttia kaikista kyselyyn vastanneista) kertoi, että heidän päivähoitoalueeltaan tai yksiköstään (joko vastaaja itse tai joku muu) oli osallistuttu Mediamuffinssi-koulutuksiin.

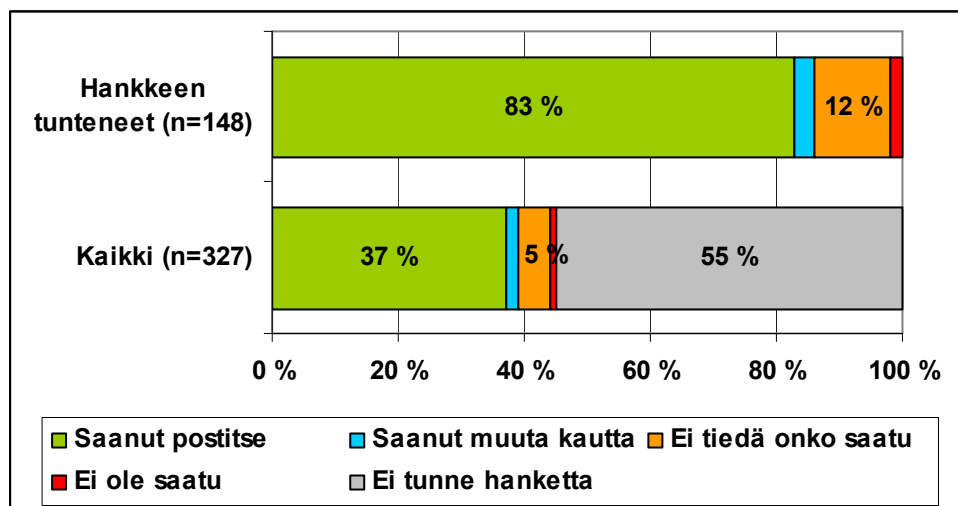
Vaikutti siltä, että mikäli koulutuksiin oli osallistuttu, niin kustakin yksiköstä (tai yhdeltä päivähoitoalueelta) koulutuksiin oli osallistunut vain yksi henkilö: henkilökoh- taisesti koulutuksiin osallistuneista 42:sta vastaajasta 38 ei maininnut, että koulutuk- siin oli osallistunut muita henkilöitä heidän yksiköstään tai päivähoitoalueeltaan.

4.3 Kuinka tuttuja Mediamuffinssi-materiaalit olivat vastaajille?

Niiltä 148:lta vastaajalta, jotka olivat tutustuneet Mediamuffinssi-hankkeeseen ennen kyselyä, kysyttiin, oliko heidän yksikkönsä saanut Mediamuffinssi-materiaalit, jotka oli syyskuussa 2006 lähetetty kaikkiin Suomen päiväkoteihin ja esiopetusyksikköihin.

Mediamuffinssi-hankkeen tunteineista vastaajista 83 prosenttia kertoi, että materiaalit oli saatu postitse ja 3 prosenttia sanoi, että materiaalit oli saatu muuta kautta (useim- miten Mediamuffinssin koulutustilaisuuksista). Vastaajista 2 prosenttia sanoi, etteivät he olleet saaneet materiaaleja, 5 prosenttia vastaajista ei ollut varma olivatko materi- aalit saapuneet ja 7 prosenttia ei ollut vastannut kysymyksiin.

Kuvio 9: Onko Mediamuffinssi-hankkeen materiaalit saatu vastaajien mukaan toimi- paikkoihin? Prosentteina hankkeen tunteneista ja kaikista vastaajista.

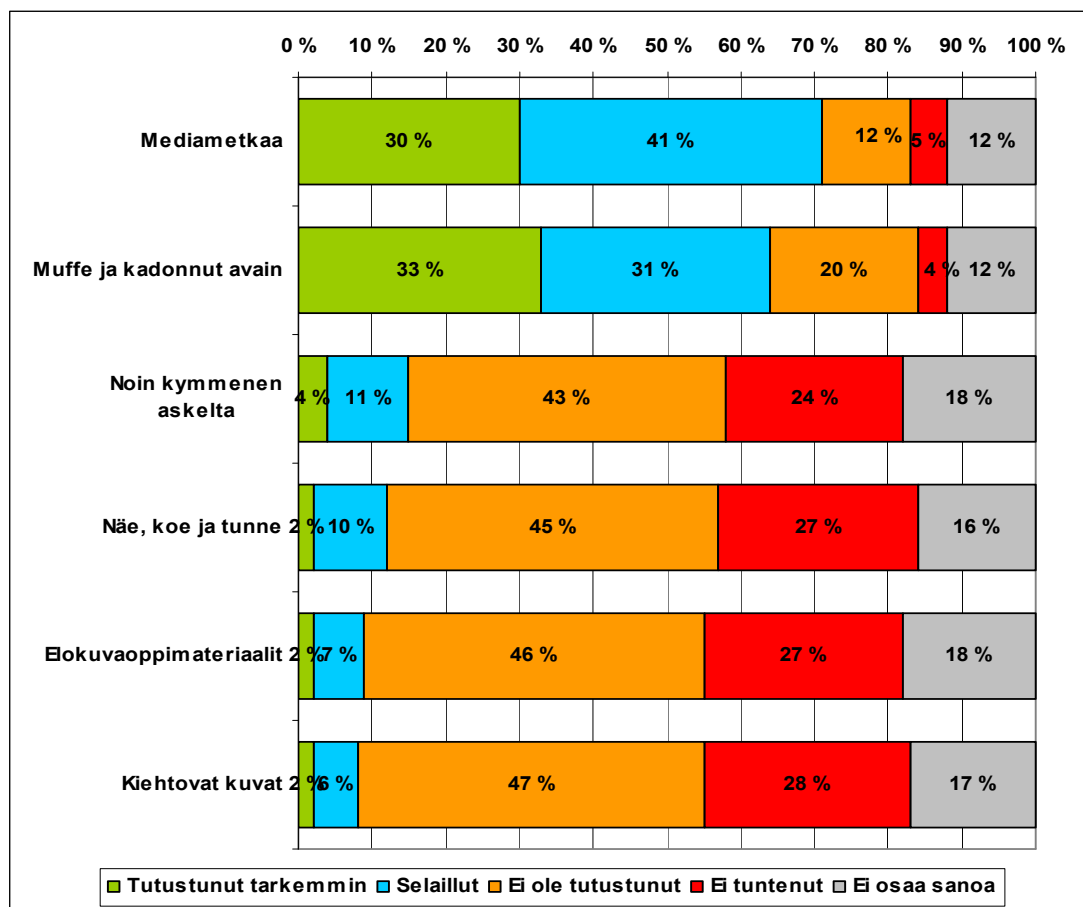
Mediamuffinssi-materiaalien vastaanottamista koskeneet vastaukset ovat sikäli varsin mielenkiintoisia, että tässä tutkimuksessa käytettiin täsmälleen samaa osoitteistoa, jota oli vuotta aiemmin käytetty Mediamuffinssi-materiaalien postitukseen. Jostain syystä

hanke ja sen materiaalit olivat jääneet tuntemattomiksi yli 60 prosentille kyselyyn vastanneista, vaikka hankkeesta oli tiedotettu hyvin laajasti ja materiaalit oli lähetetty kaikkiin yksiköihin.

Niistä vastaajista, jotka tiesivät yksikkönsä saaneen Mediamuffinssi-materiaalit, 95 prosenttia kertoi niiden olevan koko henkilökunnan saatavilla. Kahdessa kolmasosassa yksiköissä materiaaleja säilytettiin sellaisessa paikassa, josta henkilökunnan jäsenet saattoivat lainata materiaaleja ja neljäsosassa yksiköitä materiaaleja oli kierrätetty henkilökunnan keskuudessa.

Niistä 148:stä vastaajasta (39 prosenttia kaikista kyselyyn vastanneista), jotka tiesivät yksikkönsä saaneen Mediamuffinssi-materiaalit oli *Mediametkaa!* -kirjaan tutustunut 71 prosenttia ja *Muffe ja kadonnut avain* -tehtäväkirjaan 64 prosenttia. Nämä kaksi kirjaa kuuluivatkin kaikkiin yksiköihin jaettuihin materiaaleihin. Sen sijaan hankkeen verkkomateriaalit olivat vastaajille selvästi tuntemattomampia: *Noin kymmenen askelta* -materiaaleihin oli tutustunut 15 prosenttia, *Näe, koe ja tunne* -materiaaleihin 12 prosenttia, *Ennakkoluulo, Onni ja Ystävyys* -elokuvaoppimateriaaleihin 9 prosenttia ja *Kiehtovat kuvat* -työpajamalliin 8 prosenttia niistä vastaajista, jotka ylipäätään tiesivät Mediamuffinssi-materiaalien olemassaolosta.

Kuvio 10: Tutustuminen Mediamuffinssi-hankkeen eri materiaaleihin. Prosentteina hankkeen materiaalit saaneista. (n=127)

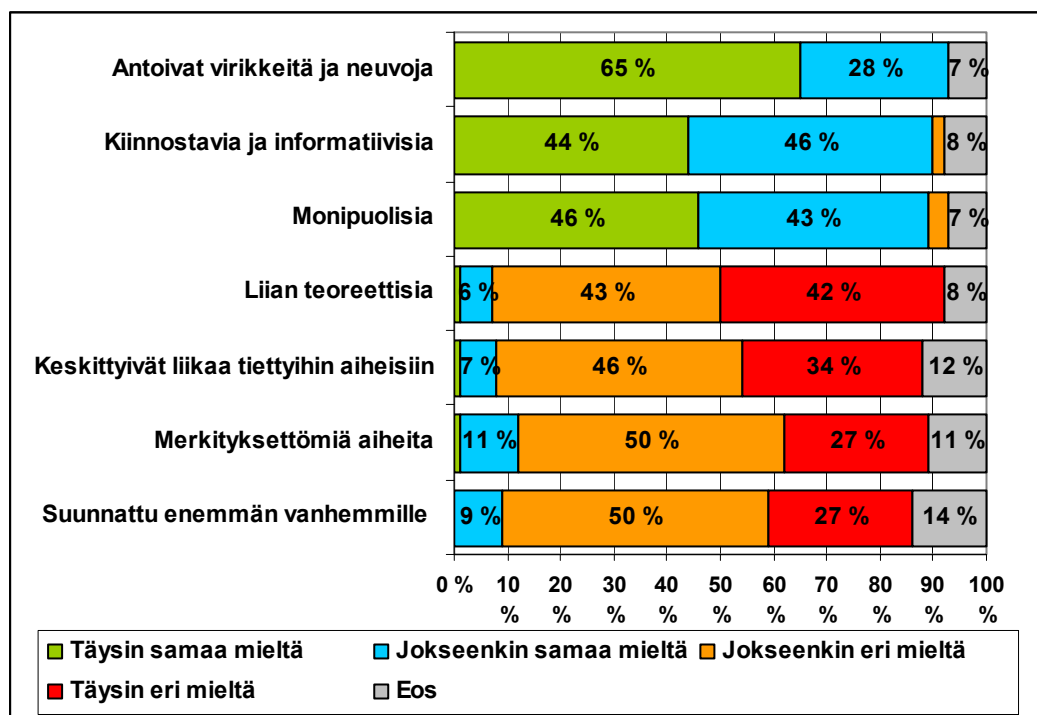
Useimmat esikouluryhmien osalta kyselyyn vastanneet henkilöt olivat tutustuneet materiaaleihin perusteellisemmin kuin muiden ryhmien osalta kyselyyn vastanneet, jotka olivat heitä useammin vain selailleet materiaaleja.

4.4 Mielipiteet materiaalien taustoittavista tekstiosuuksista?

Vastaajia pyydettiin arvioimaan *Mediametkaa!* -kirjan, *Muffe ja kadonnut avain* -tehtäväkirjan ja *Noin kymmenen askelta* -materiaalien kasvattajille tarkoitettuja taustoittavia ja teoreettisia tekstejä esittämällä heille seitsemän tekstejä koskevaa väittämää, joihin heitä pyydettiin ottamaan kantaa.

Kyselyn vastaajista 114 oli vähintäänkin selailut jotakin näistä kolmesta materiaalista, ja heistä 92 oli vastannut taustoittavia tekstimateriaaleja koskeneisiin arviointikysymyksiin. Kysymykseen vastanneet olivat varsin tyytyväisiä taustoittavien tekstiosuuksien sisältöön. Esikouluryhmien ja muiden ryhmien osalta kyselyyn vastanneiden mielipiteet teksteistä eivät mainittavasti eronneet toisistaan.

Kuvio 11: Mielipiteet Mediamuffinssi-materiaalien kasvattajille tarkoitetuista taustoittavista tekstiosuuksista. Prosentteina tekstiosuuksia sisältäneisiin materiaaleihin tutustuneista ja arviointikysymykseen vastanneista (n=92).

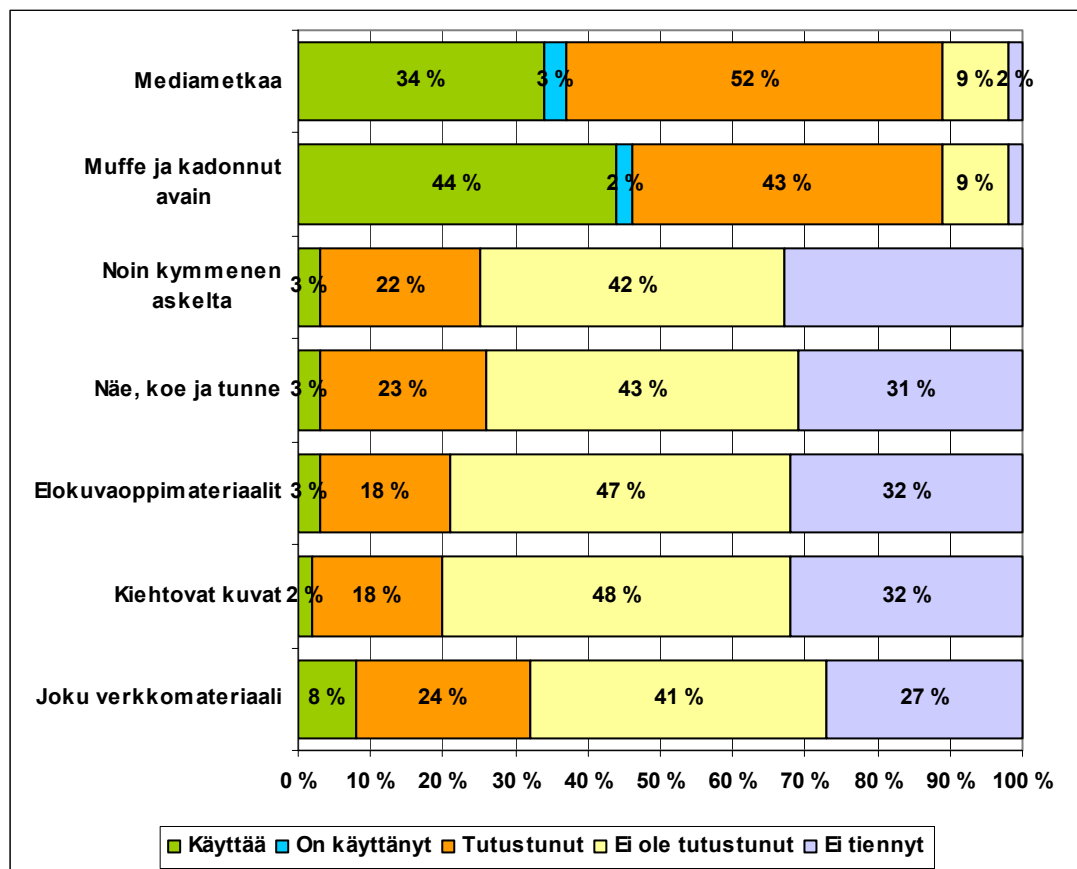
Noin 90 prosenttia kysymykseen vastanneista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että *tekstit antoivat virikkeitä ja neuvoja käytännön mediakasvatustyöhön päiväkodissa, tekstit olivat kiinnostavia ja informatiivisia ja tekstit esittelivät lasten mediakulttuuria erittäin monipuolisesti.*

Noin 80 prosenttia kysymykseen vastanneista oli myös täysin tai jokseenkin eri mieltä siitä, että *tekstit olivat liian teoreettisia ja vaikeaselkoisia, tekstit keskittyivät liikaa joihinkin tiettyihin aihepiireihin, tekstit käsittelivät osittain pienten lasten mediakasvatuksen kannalta merkityksettömiä aiheita ja tekstit oli suunnattu enemmän lasten vanhemmille kuin ammattikasvattajille.*

4.5 Tehtävämateriaalien käyttö

Mediamuffinssi-materiaaleihin tutustuneista ja tehtävämateriaalien arviointikysymykseen vastanneista 89 prosenttia oli tutustunut *Mediametkaa!* -kirjan ja *Muffe ja kadonnut avain* -tehtäväkirjan tehtävämateriaaleihin. *Noin kymmenen askelta* -verkkomateriaaleihin ja *Näe, koe ja tunne* -elokuvaoppimateriaaleihin oli tutustunut neljäsosa ja Ennakkoluulo-, Onni- ja Ystävyys -elokuvaoppimateriaaleihin sekä *Kiehtovat kuvat* -työpajamalliin oli tutustunut viidesosa tehtävämateriaalien käyttöä koskeneeseen kysymykseen vastanneista..

Kuvio 12: Mediamuffinssi-materiaalien tehtävämateriaaleihin tutustuminen ja materiaalien käyttö. Prosentteina Mediamuffinssi-materiaaleihin tutustuneista ja tehtävämateriaalien käyttöä koskeneeseen kysymykseen vastanneista. (n=92).

Muffe ja kadonnut avain -tehtäväkirjan tehtävämateriaaleja ilmoitti käyttävänsä 40 vastaajaa eli 44 prosenttia Mediamuffinssi-tehtävämateriaalien käyttöä koskeneeseen

kysymykseen vastanneista (35 prosenttia hankkeen materiaaleihin edes pintapuolisesti tutustuneista ja 12 prosenttia kyselyn kaikista vastaajista). *Mediametkaa!* -kirjan tehtäviä käytti vastaavasti 31 vastaajaa eli 34 prosenttia kysymykseen vastanneista (27 prosenttia materiaaleihin tutustuneista ja 9 prosenttia kaikista vastaajista). Jonkin verkkomateriaalin tehtäviä käytti vain seitsemän vastaajaa eli 8 prosenttia kysymykseen vastanneista (eli 6 prosenttia materiaaleihin tutustuneista ja 2 prosenttia kyselyyn vastaajista).

Kuitenkin Mediamuffinssi-materiaalien käyttötilanteita koskeneessa kysymyksessä 63 vastaajaa, eli 58 prosenttia materiaaleihin tutustuneista vastaajista ja 20 prosenttia kaikista kyselyyn vastanneista, ilmoitti käyttävänsä materiaaleja jossakin tilanteessa vähintään ”harvoin” tai ”joskus”. Mistä tämä aineiston sisäinen epäloogisuus johtuu, on vaikea tietää; ehkäpä vastaajat käyttivät työssään Mediamuffinssi-materiaaleja yleisemmällä, taustoittavalla tasolla eivätkä näin ollen ilmoittaneet käyttävänsä valmiita tehtävämateriaaleja.

Tehtäviä ryhmissään käyttäneet vastaajat olivat erittäin tyytyväisiä Mediamuffinssin tehtävämateriaaleihin, sillä vain kolme vastaajaa oli luopunut tehtävien käyttämisestä niiden kokeilemisen jälkeen, kun muut ilmoittivat aikovansa käyttää tehtävämateriaaleja myös jatkossa.

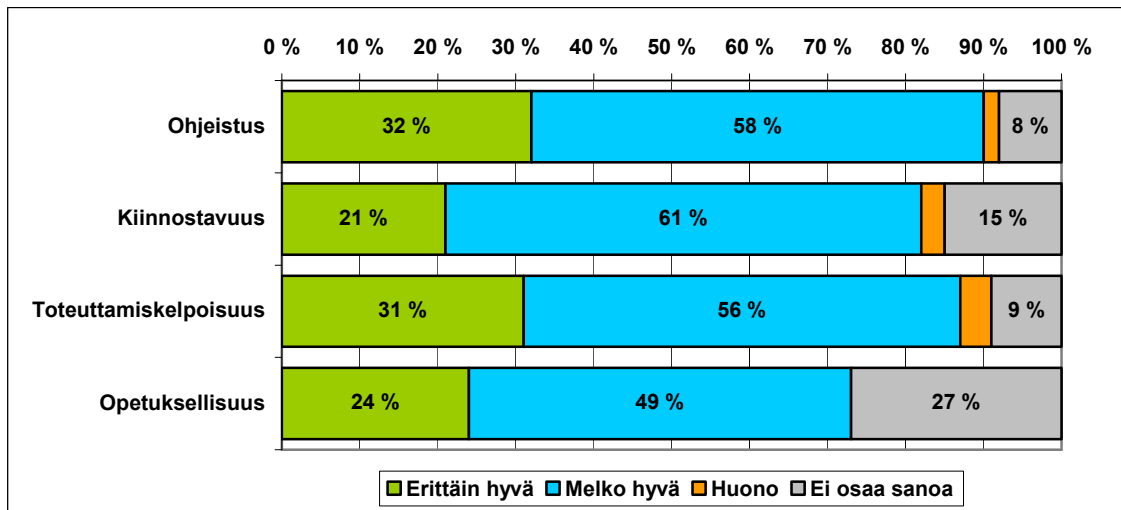
4.6 Mielipiteet tehtävämateriaaleista

Mediamuffinssi-tehtävämateriaaleihin tutustuneita vastaajia pyydettiin lisäksi arvioimaan materiaaleja neljällä eri ulottuvuudella: Kuinka hyvin tehtävät oli ohjeistettu ohjaajaa varten, kuinka kiinnostavia tehtävät ovat lasten kannalta arvioituina, kuinka helppo tehtävät on toteuttaa päivähoitossa tai esikoulussa ja kuinka hyvin tehtävät edistävät pienten lasten mediakasvatusta? Tuloksia tarkastellaan lähinnä *Mediametkaa!* -kirjan ja *Muffe ja kadonnut avain* -tehtäväkirjan osalta, koska vain parikymmentä vastaajaa oli tutustunut verkkomateriaalien tehtäviin.

Mediametkaa! -kirjan ja *Muffe ja kadonnut avain* -tehtäväkirjan tehtäviin oli tutustunut kaikkiaan 84 vastaajaa, ja heistä noin puolet käytti tehtäviä työssään. Vaikka läheskään kaikki vastaajat eivät siis itse käyttäneet tehtäviä työssään, niihin tunnuttiin olevan varsin tyytyväisiä, sillä tehtävien saama palaute oli erittäin hyvä.

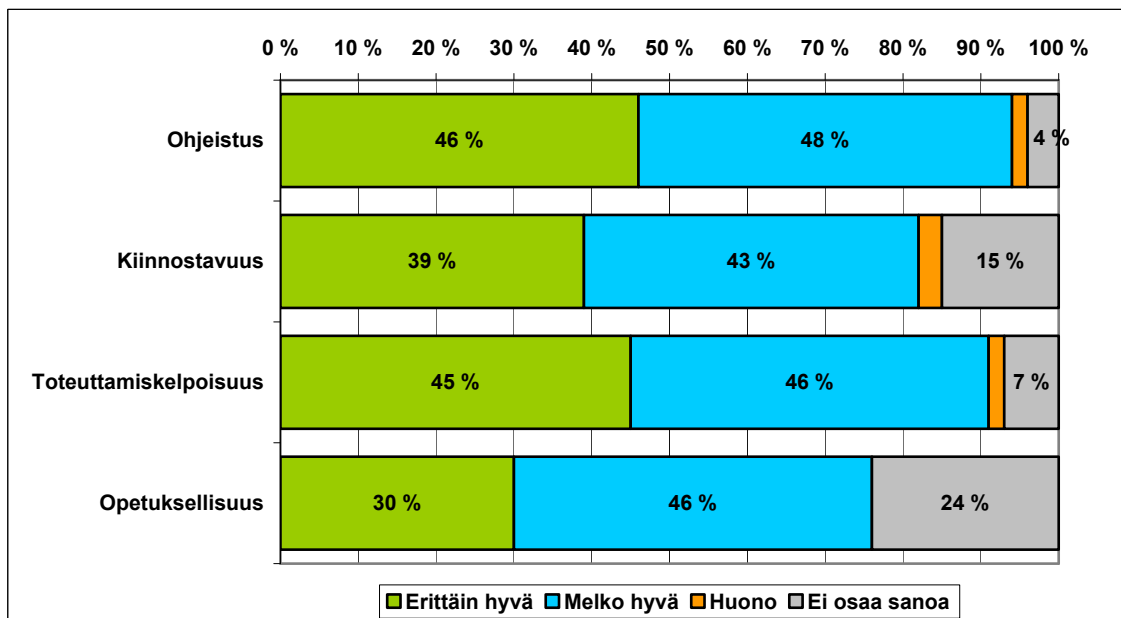
Mediametkaa! -kirjan tehtäviä piti hyvin ohjeistettuina 90 prosenttia arviointikysymykseen vastanneista. Lasten kannalta kiinnostavina niitä piti 82 prosenttia ja helpoina toteuttaa 87 prosenttia kysymyksiin vastanneista. 73 prosenttia vastanneista katsoi, että tehtävät palvelivat hyvin pienten lasten mediakasvatusta eli lapset tuntuivat oppivan tehtävien avulla.

Kuvio 13: Vastaajien mielipiteet *Mediametkaa!*-kirjan tehtävistä. Prosentteina kirjan tehtäviin tutustuneista. (n=84)

Muffe ja kadonnut avain -tehtäväkirjan tehtäviä piti hyvin ohjeistettuina 94 prosenttia, lasten kannalta kiinnostavina 82 prosenttia ja helppoina toteuttaa 91 prosenttia arviointikysymykseen vastanneista. Opetuksellisesta näkökulmasta hyvinä näitä piti 76 prosenttia vastaajista.

Kuvio 14: Vastaajien mielipiteet *Muffe ja kadonnut avain* -kirjan tehtävistä. Prosentteina kirjan tehtäviin tutustuneista. (n=84)

Vain muutama tehtäviin tutustuneet vastaaja (arviointikysymyksestä riippuen yhdestä kolmeen vastaajaa) pitivät tehtäviä huonoina. Yhden vastaajan mielestä tehtävät olivat erittäin huonosti ohjeistettuja, mutta muut huonotkin arviot olivat vain ”melko huonoja”.

Verkkomateriaalien tehtäviin oli tutustunut vain parikymmentä vastaajaa, mutta tehtäviä pidettiin hyvinä. Vain kolme vastaajaa arvioi jonkin tehtäväpaketeista melko huonoksi jollakin arviointialueella: *Näe, koe ja tunne* -tehtävät sekä *Kiehtovat kuvat* -työpajamallin melko huonosti ohjeistetuiksi ja *Noin kymmenen askelta* -tehtävät melko vaikeiksi toteuttaa. Muuten verkkotehtävät arvioitiin hyväiksi.

Ne vastaajat, jotka olivat itse käyttäneet tehtäviä työssään, arvioivat kaikki käyttämänsä (tai kokeilleensa) tehtävät hyväiksi kaikilla neljällä arviointialueella. Vain yksi tehtäviä käyttänyt vastaaja katsoi, että *Mediametkaa!* -kirjan tehtävät olivat melko huonosti ohjeistettuja.

Muffe ja kadonnut avain -tehtäväkirjan tehtävien arvioinnissa esikouluryhmissä ja muissa ryhmissä toimineiden vastaajien vastaukset eivät eronneet toisistaan, mutta esikouluryhmissä toimineet pitivät *Mediametkaa!* -kirjan tehtäviä erittäin hyvin ohjeistettuina ja erittäin helppoina toteuttaa selvästi useammin kuin muun ikäisten lasten ryhmissä toimineet vastaajat.

4.7 Mediamuffinssi-materiaalien käyttötilanteet

Mediamuffinssi-materiaalien käyttötilanteita koskeneeseen kysymykseen oli vastannut 83 vastaajaa, mutta heistä vain 67 kertoi käyttävänsä materiaaleja joissain tilanteissa. Seuraavassa taulukossa ovat mukana vain niiden henkilöiden vastaukset, jotka kertovat, että materiaaleja on käytetty joissain tilanteissa.

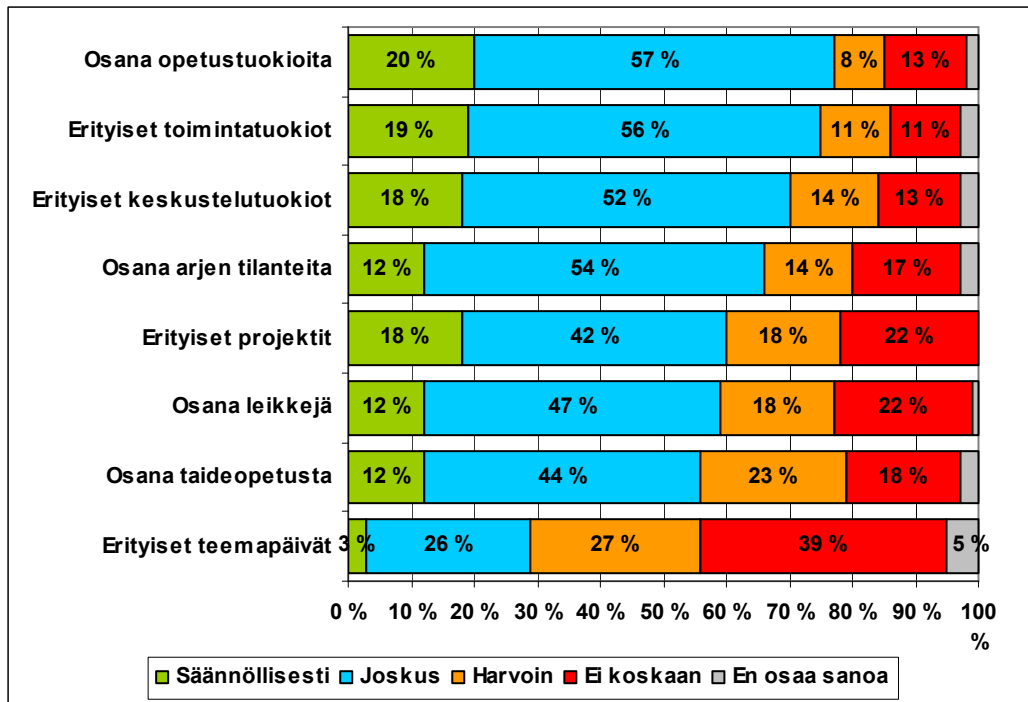
Kolme neljäsosaa materiaaleja joissain tilanteissa käyttäneistä käytti Mediamuffinssi-materiaaleja vähintäänkin joskus *tavanomaisten opetustuokioiden yhteydessä* ja yhtä moni oli järjestänyt niiden pohjalta *erityisiä toimintatuokioita*.

Eriyisten keskustelutuokioiden pohjana Mediamuffinssi-materiaaleja käytti vähintään joskus kaksi kolmasosaa materiaaleja käyttäneistä vastaajista ja *arjen tilanteiden yhteydessä* niitä hyödynsi samoin kaksi kolmasosaa materiaaleja käyttäneistä vastaajista.

Noin 60 prosenttia materiaaleja käyttäneistä järjesti ainakin joskus *erityisiä projekteja*, ja yhtä moni käytti materiaaleja lasten *tavanomaisten leikkien yhteydessä* tai hyödynsi materiaaleja *muussa taideopetuksessa*.

Eriyisiä Mediamuffinssiin liittyviä *teemapäiviä* järjesti edes harvoin reilut puolet materiaaleja joskus hyödyntävistä vastaajista.

Kuvio 15: Millaisissa tilanteissa Mediamuffinssi-materiaaleja käytettiin päiväkodissa tai esikoulussa. Prosentteina materiaaleja käyttäneistä vastaajista. (n=67).

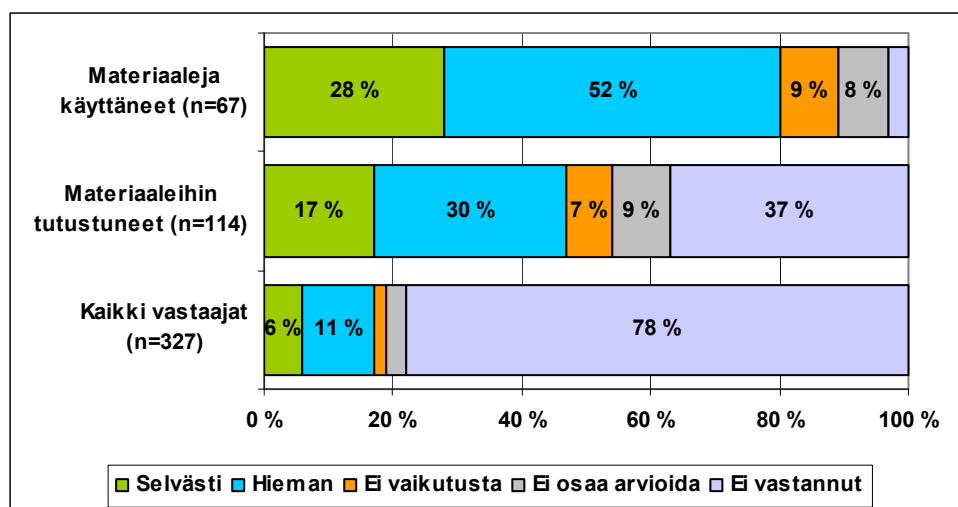

Esikouluryhmissä toimineet vastaajat käyttivät materiaaleja muissa ryhmissä toimineita vastaajia useammin erityisten keskustelutuokioiden pohjana tai järjestivät teemapäiviä. Muissa ryhmissä toimineet vastaajat taas käyttivät materiaaleja lasten tavomaisten leikkien yhteydessä esikouluryhmissä toimineita vastaajia useammin. Tämä ero on varsin ymmärrettävä, kun ottaa huomioon, että muissa kuin esikouluryhmissä on (myös) nuorempia lapsia, joiden kanssa asioita on luonnollisempi käsitellä leikkien kuin keskustelujen kautta.

Mediamuffinssi-materiaalien muiksi käyttötilanteiksi vastauksissa mainittiin mm. tilanteet, jolloin ryhmä oli lähdössä elokuviin. Mediakasvatusmateriaalien todettiin myös tarjoavan sopivaa yhteistä tekemistä eri ikäisten lasten sekaryhmissä. Kahdessa vastauksessa mainittiin erikseen, että Mediamuffinssi-materiaaleja käytettiin ryhmissä säännöllisesti opetusmateriaaleina vähintään kerran viikossa.

Niistä vastaajista, jotka olivat joskus käyttäneet Mediamuffinssi-materiaaleja 80 prosenttia katsoi, että niiden käyttö oli lisännyt ryhmässä tai yksikössä annetun mediakasvatuksen määrää: 52 prosentin mielestä määrä oli lisääntynyt hieman ja 28 prosentin mielestä selvästi. Materiaaleja joskus käyttäneistä 9 prosenttia sanoi, etteivät ne olleet lisänneet mediakasvatuksen määrää.

Kuvio 16: Koettiin ko Mediamuffinssi-materiaalien käytön lisännen mediakasvatuk-
sen määrää päiväkodissa tai esikoulussa. Prosentteina materiaaleja käyttäneistä,
materiaaleihin tutustuneista ja kaikista vastaajista.

Niistä vastaajista, jotka olivat ylipäänsä tutustuneet Mediamuffinssi-materiaaleihin, 47 prosenttia katsoi niiden lisännen ryhmässä tai yksikössä annetun mediakasvatuk-
sen määrää. Kaikista kyselyyn vastanneista (kun huomioon otettiin siis myös ne vas-
taajat, jotka eivät olleet tutustuneet materiaaleihin) mediakasvatuksen katsoi lisäänty-
neen 17 prosenttia.

4.8 Mediakasvatusmateriaalien kehittämistarpeet

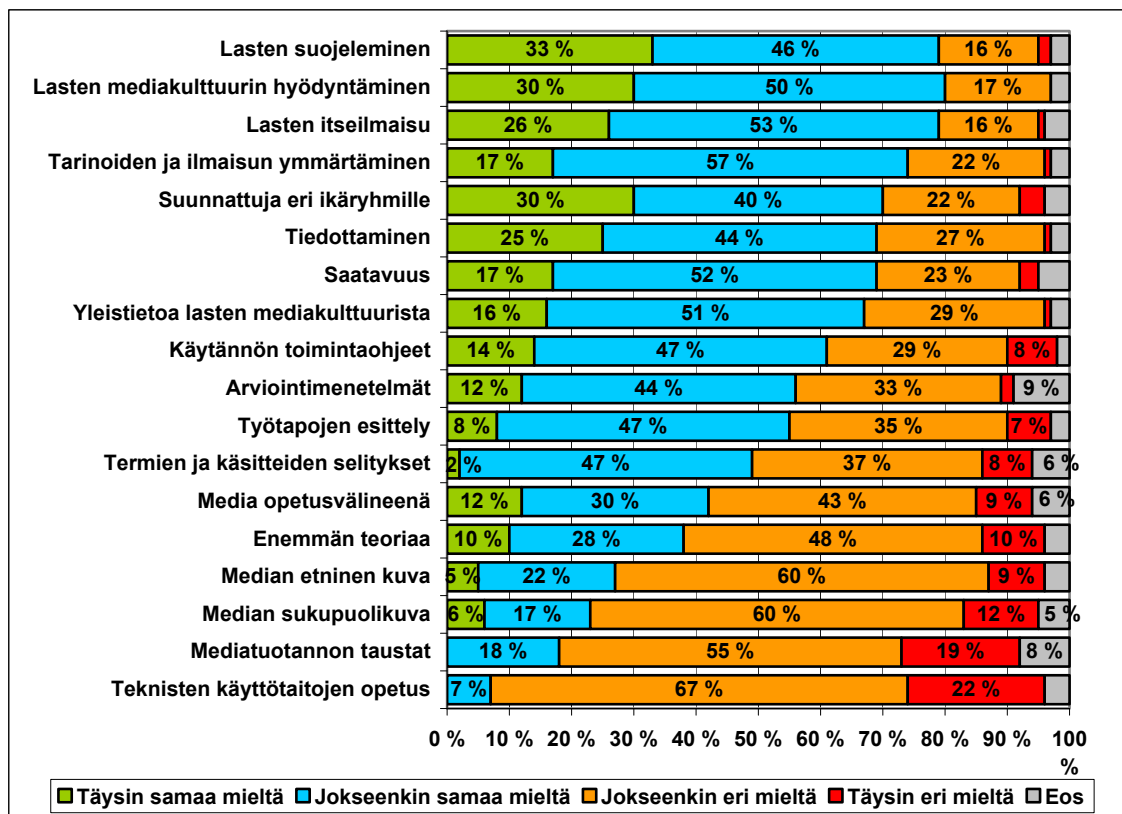
Vastaajilta kysyttiin, miten pienten lasten mediakasvatukseen suunnattuja opetusmate-
riaaleja pitäisi heidän mielestään kehittää. Tässä kyselyssä näillä materiaaleilla tarkoi-
tettiin nimenomaan Mediamuffinssi-materiaaleja, mutta kysymyksessä ei kuitenkaan
suoraan puhuttu Mediamuffinssi-materiaalien kehittämisestä, koska hanke oli päätty-
mässä muutaman kuukauden kuluttua eikä materiaalien mahdollisesta jatkokehittelys-
tä ollut tietoa. Koska tämän tutkimuksen tarkoituksena oli nimenomaan Mediamuf-
finssi-hankkeen materiaalien arviointi, on tulosten tarkastelussa huomioitu vain nii-
den vastaajien vastaukset, jotka olivat ainakin pintapuolisesti (selanneet) jotakin Me-
diamuffinssi-materiaalia.

Materiaalien kehittämistarpeita mitattiin esittämällä vastaajille kahdeksantoista väit-
tämää ja pyytämällä heitä ottamaan kantaa olivatko he väittämien kanssa täysin samaa
mieltä, jokseenkin samaa mieltä, jokseenkin eri mieltä vai täysin eri mieltä.

Noin 80 prosenttia vastaajista katsoi, että pienten lasten mediakasvatukseen suunnat-
tujen materiaalien pitäisi keskittyä enemmän lasten suojelemiseen median haitallisilta
vaikutuksilta, materiaalien pitäisi hyödyntää enemmän lasten omaa mediakulttuuria
osana mediakasvatusta ja materiaalien pitäisi tukea enemmän lasten itseilmaisua me-

dian kautta. Vastaajista 74 prosenttia katsoi myös, että materiaalien pitäisi antaa enemmän työkaluja median tarinoiden ja ilmaisun ymmärtämiseen.

Kuvio 17: Miten pienten lasten mediakasvatukseen tarkoitettuja materiaaleja pitäisi kehittää. Väittämien kanssa samaa ja eri mieltä olleet prosentteina Mediamuffinssi-materiaaleihin tutustuneista. (n=114)

Nämä tärkeimmiksi katsonut kehitystarpeet olivat pitkälti samoja kuin ne asiat, joita vastaajat olivat aiemmin kyselyssä ilmoittaneet tärkeimmiksi syiksi antaa pienille lapsille mediakasvatusta päivähoidossa tai esikoulussa. Niin mediakasvatuksen tarpeellisuuden syyt kuin materiaalien kehitystarpeet korostivat erityisesti tarvetta suojella lapsia median haitallisilta vaikutuksilta, huomioida median ja sen tarinoiden keskeinen asema lasten elämässä ja tukea lasten itseilmaisua median kautta.

Yli kaksi kolmasosaa materiaaleihin tutustuneista vastaajista toivoi myös, että mediakasvatusmateriaalit olisivat *paremmin suunnattu eri ikäryhmille* ja ne olisivat *paremmin saatavilla* ja niiden *saatavuudesta tiedotettaisiin paremmin*. Yhtä moni vastaaja toivoi materiaalien myös sisältävän *enemmän yleistietoa lasten mediakulttuurista*.

Noin 60 prosenttia vastaajista toivoi materiaalien antavan *selkeämpiä käytännön toimintaohjeita*, sisältävän enemmän *menetelmiä ja ohjeita toiminnan vaikuttavuuden arviointia varten* ja *esittelevän paremmin tehtävien toteutuksessa käytettävät työtavat*.

Lähes puolet vastaajista toivoi myös *tarkempia selityksiä käytetyille termeille ja käsitteille*.

Noin 40 prosenttia vastaajista toivoi materiaalien *keskittyvän enemmän median käyttöön välineenä muiden sisältöjen opettamisessa* ja sisältävän *enemmän teoreettista ja tutkimuksellista taustatietoa ohjaajille*.

Noin neljäsosa vastaajista toivoi, että materiaalit sisältäisivät *enemmän median sukupuolikuvaan liittyviä tehtäviä tai median etniseen kuvaan liittyviä tehtäviä*. Huomioitavaa oli mielestäni, että ne vastaajat, jotka toivoivat materiaalien sisältävän enemmän median etniseen kuvaan keskittyviä tehtäviä olivat jakautuneet varsin tasaisesti eri puolille maata ja eri kokoisille paikkakunnille eikä toive sisällyttää tämä näkökulma lasten mediakasvatukseen näyttänyt siis olevan yhteydessä paikkakunnan väestön etniseen rakenteeseen.

Selvästi vähiten tärkeinä kehitystarpeina pidettiin *mediatuotannon yhteiskunnallisen taustan ymmärtämiseen keskittyvien tehtävien määrän lisäämistä tai median teknisten käyttötaitojen opettamiseen keskittymistä*. Yksikään vastaaja ei ollut täysin samaa mieltä näitä kehitystarpeita koskevien väittämien kanssa.

Mediamuffinssi-materiaaleja omassa työssään käyttäneet vastaajat toivoivat materiaaleja käyttämättömiä vastaajia useammin *menetelmiä ja ohjeita toiminnan vaikuttavuuden arviointia varten*. Tämän lisäksi he kaipaivat myös suhteellisesti useammin *työkaluja median tarinoiden ja ilmaisun ymmärtämiseen ja tukea lasten itseilmaisuuksiin median kautta*. Materiaaleja käyttäneet vastaajat toivoivat myös enemmän *median etniseen kuvaan ja sukupuolikuvaan keskittyviä tehtäviä*, vaikka nämä eivät heidänkään mielestään olleet erityisen tärkeitä kehitystarpeita.

Ne vastaajat, jotka eivät itse olleet käyttäneet Mediamuffinssi-materiaalia toivoivat hieman niitä käyttäneitä vastaajia useammin, että materiaalit olisivat paremmin saatavilla: kolme neljäsosaa materiaaleja käyttämättömistä ja kaksi kolmasosaa materiaaleja käyttäneistä vastaajista toivoi materiaalien parempaa saatavuutta. Todellisuudessaan kyse ei kuitenkaan voi olla materiaalien huonosta saatavuudesta vaan paremminkin siitä, ettei niiden saatavuudesta ole riittävästi tietoa: monet materiaalithan olivat saatavilla ilmaiseksi verkossa ja kirjallisia materiaaleja olisi voinut tilata postituskulut maksamalla.

Vastaajia pyydettiin myös merkitsemään erikseen, mitä 1–3 kehitystarvetta he pitivät tärkeimpinä. Tähän kysymykseen vastasi noin puolet väittämien yleiseen arviointikysymykseen vastanneista. Tärkeimmiksi katsotut kehittämistarpeet olivat pitkälti samoja väittämiä, joiden kanssa vastaajat olivat useimmiten samaa mieltä. Ainoa selkeä ero tärkeimmäksi luokiteltujen kehitystarpeiden ja yleisten kehitystarpeiden listan välillä oli se, että kysymykseen vastanneista vain 15 prosenttia piti materiaalien saatavuudesta tiedottamisen parantamista ja 9 prosenttia materiaalien saatavuuden parantamista tärkeimpänä kehitystarpeena. Vaikka näitäkin asioita toivottiin parannettavan, niin niitä ei pidetty tärkeimpinä kehitystarpeina.

5. PÄIVÄKODIN JA ESIKOULUN MEDIAKASVATUS NYKYISIN

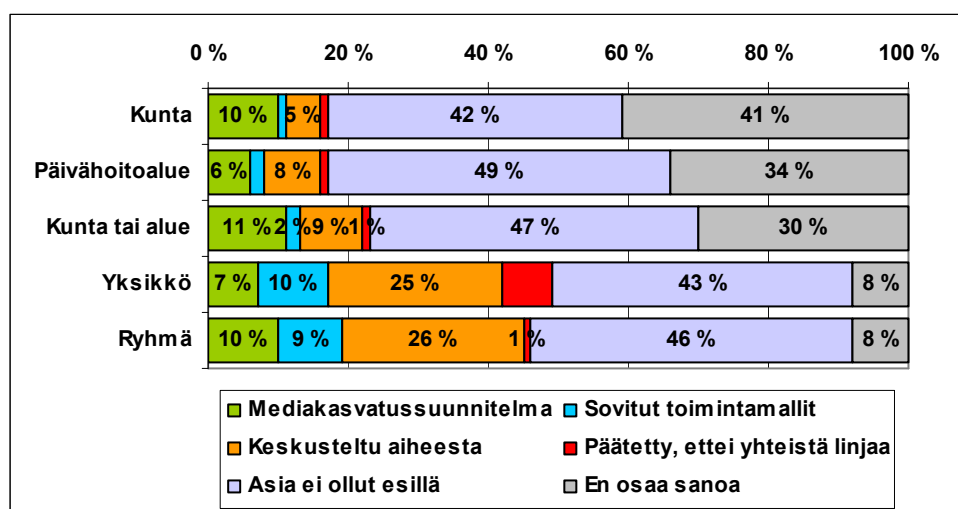
Tutkimuslomakkeen viimeisessä osuudessa kartoitettiin päiväkotien ja esiopetuksen mediakasvatusta yleisemmällä tasolla; kysymysosion alussa tarkennettiin, että kysymykset eivät koskeneet vain Mediamuffinssi-materiaaleihin liittyvää mediakasvatusta vaan kaikkea yksikössä annettavaa mediakasvatusta. Kysymykset koskivat mediakasvatuksen työmuotoja, eri medioiden käsittelytapoja, mediakasvatuksen koettuja esteitä ja kotien kanssa mediakasvatuksen alueella tehtävän yhteistyön muotoja.

5.1 Miten mediakasvatus on huomioitu kasvatussuunnitelmissa

Kyselyssä selvitettiin sitä, miten mediakasvatus on otettu huomioon virallisissa tai epävirallisissa kasvatussuunnitelmissa tai sopimuksissa. Vastaajilta kysyttiin, millaisia sovittuja suunnitelmia mediakasvatuksen antamisesta oli tehty neljällä eri tasolla: ryhmän, yksikön, päivähoitoalueen ja kunnan tasolla.

Vajaa viidesosa vastaajista kertoi, että ryhmän ja yksikön tasolla oli käytössä sovittu mediakasvatussuunnitelma tai muun tyyppinen henkilökunnan kesken sovittu yhteinen toimintamalli. Lisäksi neljäsosa vastaajista kertoi, että ryhmän ja yksikön tasolla oli henkilökunnan kesken käyty keskusteluja aiheesta. Yksikön tasolla oli myös saatettu sopia, ettei tarvetta yhteiselle toimintalinjalle ole (vaan kussakin ryhmässä toimitaan omalla tavalla). Yli puolet vastaajista sanoi, ettei asiaa oltu käsitelty ryhmän tai yksikön tasolla – tai he eivät osanneet sanoa oliko asiaa käsitelty.

Kuvio 18: Mediakasvatuksen sisältöjä koskevat sopimukset kunnan, päivähoitoalueen, yksikön ja ryhmän tasolla. Prosentteja kaikista vastaajista.

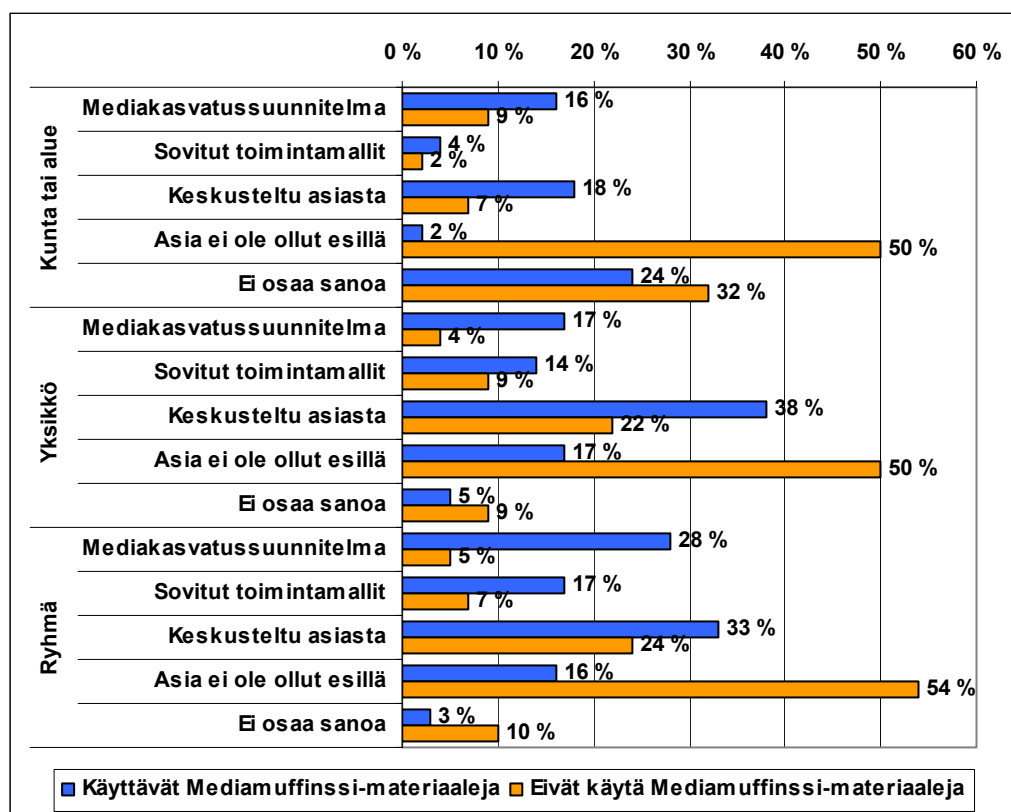
Vastaajista 13 prosenttia kertoi, että kunnan tai päivähoitoalueen tasolla oli sovittu mediakasvatussuunnitelma tai yhteiset toimintamallit. Yhteensä 22 prosenttia vastaajista katsoi, että asia oli ollut jollakin tavoin esillä kunnan tai päivähoitoalueen sisällä eli mediakasvatuksesta oli olemassa yhteinen sopimus tai suunnitelma tai asiasta oli

vähintäänkin keskusteltu (ja mahdollisesti päätetty, ettei yhteistä toimintalinjaa tarvita). Vastaajista 77 prosenttia sanoi, ettei asiaa ollut otettu esille kunnan tai päivähoitoalueen tasolla tai he eivät tieneet, mitä asiasta oli mahdollisesti päätetty.

Mediamuffinssi-hankkeen materiaaleja työssään käyttäneiden vastaajien vastaukset erosivat erittäin selvästi niiden vastaajien vastauksista, jotka eivät olleet materiaaleja käyttäneet. Materiaaleja käyttäneistä vastaajista 45 prosenttia kertoi, että heillä oli ryhmän tasolla sovittu mediakasvatussuunnitelma tai muu yhdessä sovittu toimintamalli ja heistä 31 prosenttia kertoi tällaisen olemassaolosta yksikön tasolla.

Niistä vastaajista, jotka eivät käyttäneet Mediamuffinssi-materiaaleja, 12 prosenttia kertoi sovituista toimintamalleista ryhmän ja 13 prosenttia yksikön tasolla. Yli puolet Mediamuffinssi-materiaaleja käyttämättömistä vastaajista kertoi, ettei mediakasvatuksen sisällöstä ollut keskusteltu ryhmän tai yksikön tasolla. Materiaaleja käyttäneiden vastaajien ryhmissä tai yksiköissä asia ei ollut esillä vain 16 prosentissa.

Kuvio 19: Mediakasvatuksen sisältöjä koskevat sopimukset kunnan, päivähoitoalueen, yksikön ja ryhmän tasolla. Prosentteja Mediamuffinssi-materiaaleja käyttäneistä vastaajista (n=67) ja niistä vastaajista, jotka eivät käyttäneet materiaaleja (n=260).

Myös kunnan tai päivähoitoalueen tasolla mediakasvatuksen sisällöt olivat olleet selvästi useammin esillä niiden vastaajien mukaan, jotka olivat itse käyttäneet Mediamuffinssi-materiaaleja työssään. Materiaaleja käyttäneistä vastaajista 38 prosenttia kertoi, että mediakasvatuksesta oli vähintäänkin keskusteltu kunnan tai päivähoitoalu-

een tasolla, kun materiaaleja käyttämättömistä vastaajista vain 18 prosenttia katsoi asiaa käsitellyn kunnan tai päivähoitoalueen tasolla.

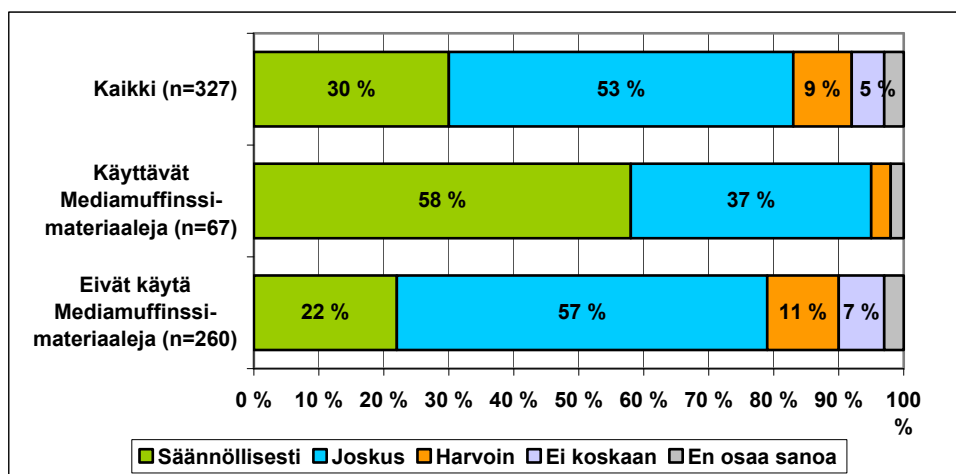
Niistä vastaajista, joiden ryhmissä tai yksiköissä ei ollut käytetty Mediamuffinssi-materiaaleja, kaikkiaan 64 prosenttia sanoi, ettei mediakasvatus ollut ollut esillä ryhmän tasolla (tai he eivät osanneet sanoa oliko asia ollut esillä). Materiaaleja käyttämättömistä vastaajista 59 prosenttia ei tiennyt asian olleen esillä yksikön tasolla ja 82 prosenttia ei tiennyt sen olleen esillä kunnan tai päivähoitoalueen tasolla.

Mediamuffinssi-materiaaleja käyttäneistä ryhmässään tai yksikössään käyttäneistä vastaajista 19 prosenttia ei tiennyt mediakasvatuksen olleen esillä ryhmän tasolla, 22 prosenttia ei tiennyt sitä käsitellyn yksikön tasolla ja 26 prosenttia sanoi, ettei asiaa ollut käsitelty kunnan tai päivähoitoalueen tasolla (tai he eivät osanneet sanoa, oliko asiaa käsitelty).

5.2 Mediakasvatustilanteet

Kaikilta kyselyn vastaajilta kysyttiin, missä tilanteissa heidän ryhmässään tai yksikössään on annettu lapsille mediakasvatusta. Kysymyksessä annetut vaihtoehtoiset tilanteet ja vastausvaihtoehdot olivat samat kuin lomakkeessa olleessa erityisesti Mediamuffinssi-materiaalien käyttöä koskeneessa kysymyksessä, mutta tällä kertaa kysymystä ei rajattu koskemaan näitä materiaaleja.

Kuvio 20: Mediakasvatuksen säännöllisyys ryhmässä tai yksikössä. Prosentteja kaikista vastaajista sekä Mediamuffinssi-materiaaleja käyttäneistä vastaajista ja niistä vastaajista, jotka eivät käyttäneet näitä materiaaleja.

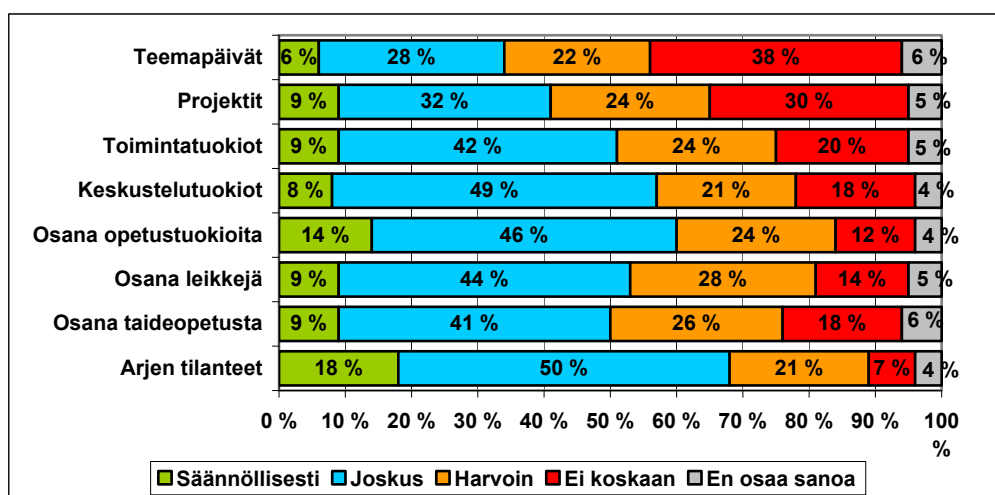
Kyselyn vastaajista 30 prosenttia kertoi, että heidän ryhmässään tai yksikössään annettiin säännöllisesti mediakasvatuksesta ainakin yhdessä kysymyksessä mainituista tilanteista ja 53 prosenttia vastaajista sanoi, että mediakasvatusta annettiin joskus. Harvoin mediakasvatusta annettiin vastaajista 9 prosentin ryhmässä tai yksikössä ja 5 prosentin mukaan mediakasvatusta ei annettu koskaan. Vastaajista 3 prosenttia ei

osannut arvioida, kuinka usein heidän ryhmässään tai yksikössään annetaan mediakasvatusta.

Mediamuffinssi-materiaaleja käyttäneistä vastaajista 58 prosenttia sanoi, että heidän ryhmässään tai yksikössään annettiin säännöllisesti mediakasvatusta ja säännöllisesti tai joskus sitä annettiin vastaajista 95 prosentin ryhmässä. Niistä vastaajista, joiden ryhmässä ei käytetty Mediamuffinssi-materiaalia, annettiin mediakasvatusta säännöllisesti 22 prosentissa ryhmistä ja säännöllisesti tai joskus 79 prosentissa ryhmistä. Mediamuffinssi-materiaaleja käyttäneissä ryhmässä tai yksiköissä mediakasvatuksen antaminen lapsille oli siis selvästikin säännöllisempää toimintaa kuin muissa ryhmässä tai yksiköissä.

Kun tarkasteltiin niitä tilanteita, joissa lapsille annettiin mediakasvatusta päiväkodissa tai esikoulussa, kävi ilmi, että useimmissa ryhmässä tai yksikössä mediakasvatusta annettiin lapsille osana arjen tilanteita sekä osana tavanomaisia opetustuokioita tai erityisissä mediaan liittyvissä keskustelutuokioissa.

Kuvio 21: Mediakasvatuksen antaminen eri tilanteissa ryhmässä tai yksikössä. Prosentteja kaikista vastaajista.

Kaksi kolmasosaa kaikista kysymykseen vastanneista kertoi, että heidän ryhmässään tai yksikössään annettiin mediakasvatusta säännöllisesti tai joskus osana arjen tilanteita. Vajaat 60 prosentista vastaajista ilmoitti, että mediakasvatusta annettiin vähintään joskus osana tavanomaisia opetustuokioita ja erityisissä keskustelutuokioissa.

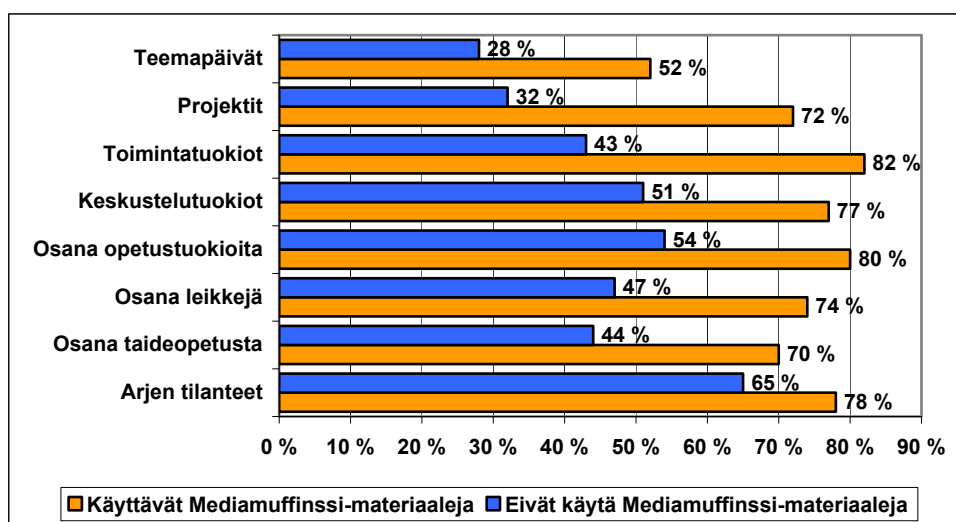
Noin puolissa vastauksista kerrottiin, että mediakasvatusta annettiin osana tavanomaisia leikkejä, erityisissä toimintatuokioissa ja osana muuta taideopetusta.

40 prosenttia vastaajista kertoi, että heidän ryhmässään tai yksikössään oli järjestetty erityisiä mediakasvatuksen teemapäiviä ja kolmanneksen mukaan mediakasvatuksen projekteja vähintään joskus.

Ne vastaajat, joiden ryhmissä tai yksiköissä oli käytetty Mediamuffinssi-materiaaleja, ilmoittivat, että heidän ryhmissään tai yksiköissään annettiin lapsille mediakasvatusta kaikissa mainituissa tilanteissa selvästi useammin kuin niiden vastaajien ryhmissä tai yksiköissä, jotka eivät olleet maininneet Mediamuffinssi-materiaalien käyttöä.

Noin 80 prosenttia Mediamuffinssi-materiaaleja käyttäneistä vastaajista kertoi, että heidän ryhmässään tai yksikössään annettiin vähintäänkin joskus mediakasvatusta järjestämällä erityisiä toimintatuokioita, osana tavanomaisia opetustuokioita, osana arjen tilanteita sekä erityisissä keskustelutuokioissa. ja Yli 70 prosenttia sanoi, että mediakasvatusta annettiin osana tavanomaisia leikkejä, järjestämällä erityisiä projekteja ja osana muuta taideopetusta. Lisäksi puolet Mediamuffinssi-materiaaleja käyttäneistä vastaajista kertoi, että heidän ryhmässään tai yksikössään järjestettiin joskus tai säännöllisesti mediakasvatukseen liittyviä teemapäiviä.

Kuvio 22: Mediakasvatuksen antaminen eri tilanteissa ryhmässä tai yksikössä. Säännöllisesti tai joskus eri tilanteissa mediakasvatusta antaneiden osuudet prosentteja Mediamuffinssi-materiaaleja käyttäneistä vastaajista ja niistä vastaajista, jotka eivät käyttäneet näitä materiaaleja.

Niissä ryhmissä tai yksiköissä, joissa ei ollut käytetty Mediamuffinssi-materiaaleja, annettiin mediakasvatusta kaikissa kyselylomakkeessa mainituissa tilanteissa selvästi epäsäännöllisemmin (tai ei lainkaan) kuin niissä ryhmissä, joissa Mediamuffinssi-materiaaleja oli käytetty. Mediakasvatukseen liittyviä teemapäiviä, projekteja ja toimintatuokioita järjestettiin joskus tai säännöllisesti puolta harvemmissä ryhmissä tai yksiköissä. Erityisiä mediaan liittyviä keskustelutuokioita järjestettiin tai mediakasvatusta käsiteltiin osana opetustilanteita, osana tavanomaisia leikkejä tai osana muuta taideopetusta joskus tai säännöllisesti kolmannesta harvemmissä ryhmissä tai yksiköissä.

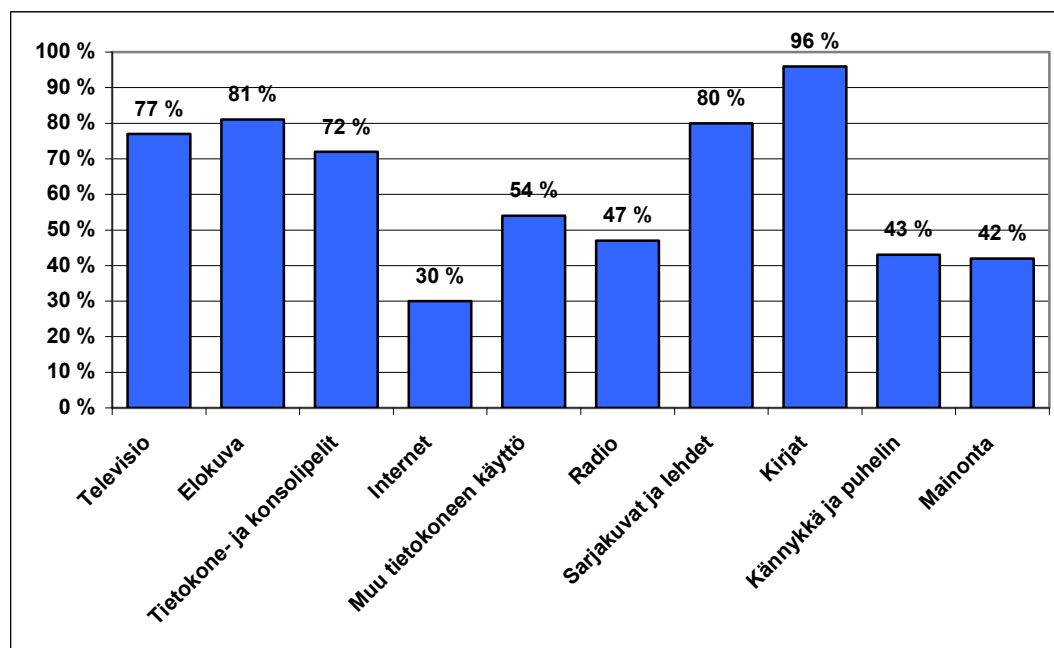
Ryhmissä tai yksiköissä, joissa oli käytetty Mediamuffinssi-materiaaleja, olivat yleiset mediakasvatustilanteiden useutta koskevat luvut kauttaaltaan korkeampia kuin vastaavat Mediamuffinssi-materiaalien käyttötilanteita koskevat luvut. Samoissa ryhmis-

sä ja yksiköissä, joissa käytettiin Mediamuffinssi-materiaaleja, järjestettiin siis myös muuta kuin suoraan näihin materiaaleihin liittyvää mediakasvatusta.

5.3 Mediakasvatuksessa käsitellyt mediat ja käytetyt työtavat

Kyselyssä pyrittiin kartoittamaan myös sitä, mitä medioita – ja millä tavoin – päiväkodin ja esikoulun mediakasvatuksessa on käsitelty. Vastaajia pyydettiin ilmoittamaan, mitä medioita heidän ryhmässään tai yksikössään oli viimeisen vuoden aikana käsitelty ja millä tavoin nämä olivat olleet esillä. Työtavoista kartoitettiin viittä eri käsittelytapaa: teknisen käytön harjoittelua, yhteisiä katselu- ja kuuntelutilanteita, keskustelua median sisällöistä yleisellä tasolla, keskustelua tarkemmin jostain tietystä mediasisällöstä ja omien mediaesitysten tekemistä.⁵

Kuvio 23: Mediat, joita päiväkodin tai esikoulun mediakasvatuksessa oli käsitelty jollain tavoin. Prosentteja kaikista vastaajista.

Eri medioista olivat useimmissa päiväkodissa tai esikoulussa olleet esillä kirjat, joita oli käsitelty 96 prosentissa vastaajien ryhmässä tai yksiköissä.⁶ Noin 80 prosenttia vastaajista kertoi, että heidän ryhmässään tai yksiköissään oli käsitelty elokuvaa, televisiota sekä sarjakuvia ja lehtiä. Tietokone- ja konsolipelejä kertoi käsitellyn 72 prosenttia ja muuta tietokoneen käyttöä 54 prosenttia vastaajista. Radiota, kännykkää tai puhelinta ja mainontaa oli käsitelty hieman alle puolien vastaajien ryhmässä tai yksi-

⁵ Kysymyksessä sai valita jokaisen median kohdalla kaikki käytetyt käsittelytavat, mutta osa vastaajista on mahdollisesti valinnut kunkin median kohdalla vain yhden (käytetyimmän) työtavan, joten on mahdollista, että kysymyksen vastaukset eivät täysin vastaa todellista tilannetta, vaan niistä puuttuu osa käytetyistä työtavoista.

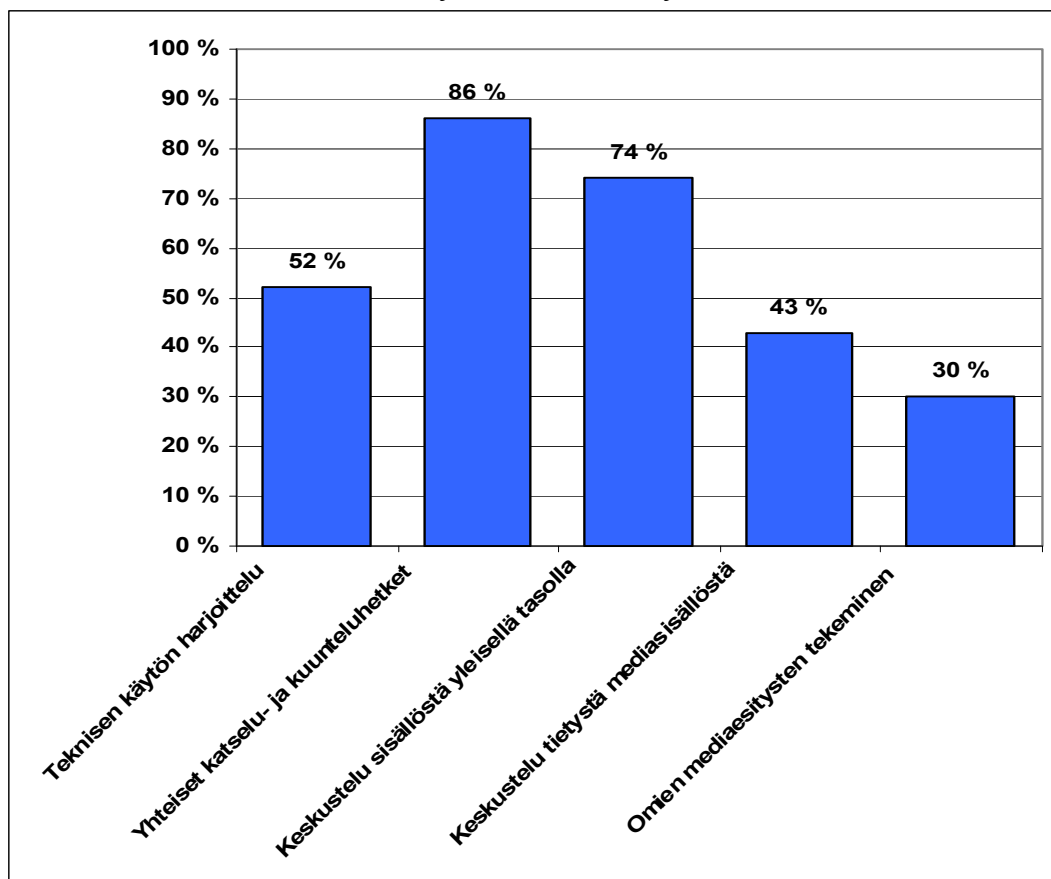
⁶ Mahdollisesti kirjoja on käsitelty vieläkin useammissa ryhmässä tai yksiköissä, mutta kyselyn vastaajat eivät ole mieltäneet niitä medioiksi ja ovat siksi jättäneet koko kysymyksen vastaamatta.

köissä. Mainituista medioista harvimmoin oli käsitelty internetiä, joka oli ollut esillä vastaajista 30 prosentin mukaan.

Siinä, mitä medioita päivähoiton tai esikoulun mediakasvatuksessa oli käsitelty, ei ollut suurempia eroja eri ikäisten vastaajien välillä, joskin nuoremmat vastaajat kertoivat hieman vanhempia useammin, että heidän ryhmissään tai yksiköissään oli käsitelty tietokoneen käyttöä (muuta kuin pelejä tai internetiä) ja mainontaa. Myöskään esikouluryhmiä koskeneet vastaukset eivät tässä suhteessa eronneet muita ryhmiä koskeneista vastauksista.

Mediakasvatusta oli yhteisten katselu- ja kuuntelutilanteiden kautta annettu vastaajista 86 prosentin mukaan ja keskustelemalla mediasisällöistä yleisellä tasolla 74 prosentin mukaan. Median teknistä käyttöä oli harjoiteltu vastaajista 52 prosentin ryhmissä tai yksiköissä ja tarkemmin jostain tietyistä mediasisällöistä oli keskusteltu 43 prosentissa ryhmistä. Omia mediaesityksiä oli lasten kanssa tehty viimeisen vuoden aikana 30 prosentissa vastaajien ryhmistä tai yksiköistä.

Kuvio 24: Työtavat, joita päiväkodin tai esikoulun mediakasvatuksessa oli käytetty jonkun median kohdalla. Prosentteja kaikista vastaajista.

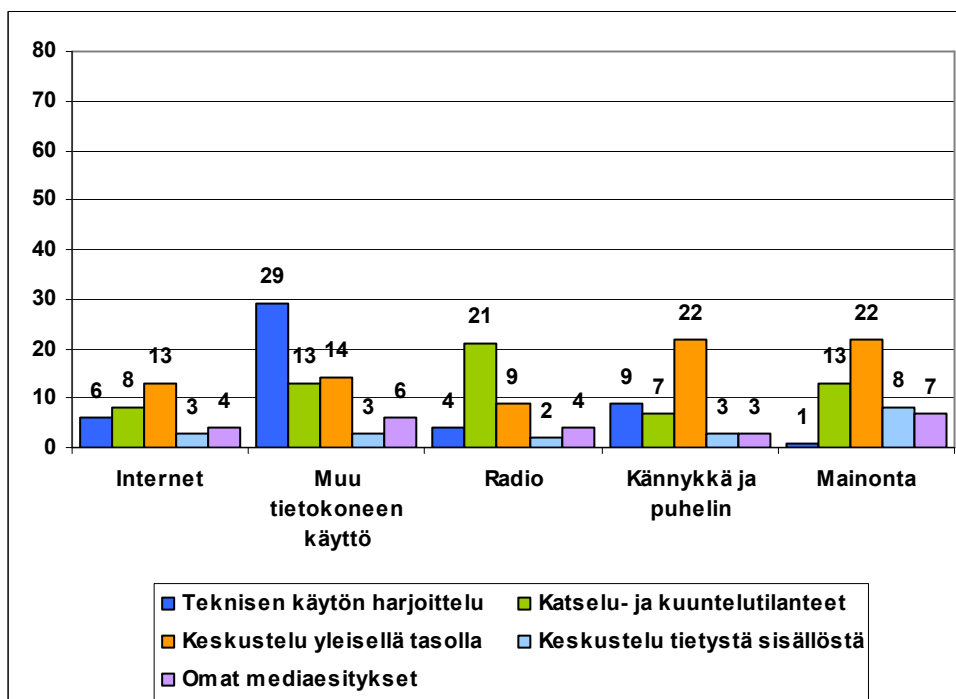
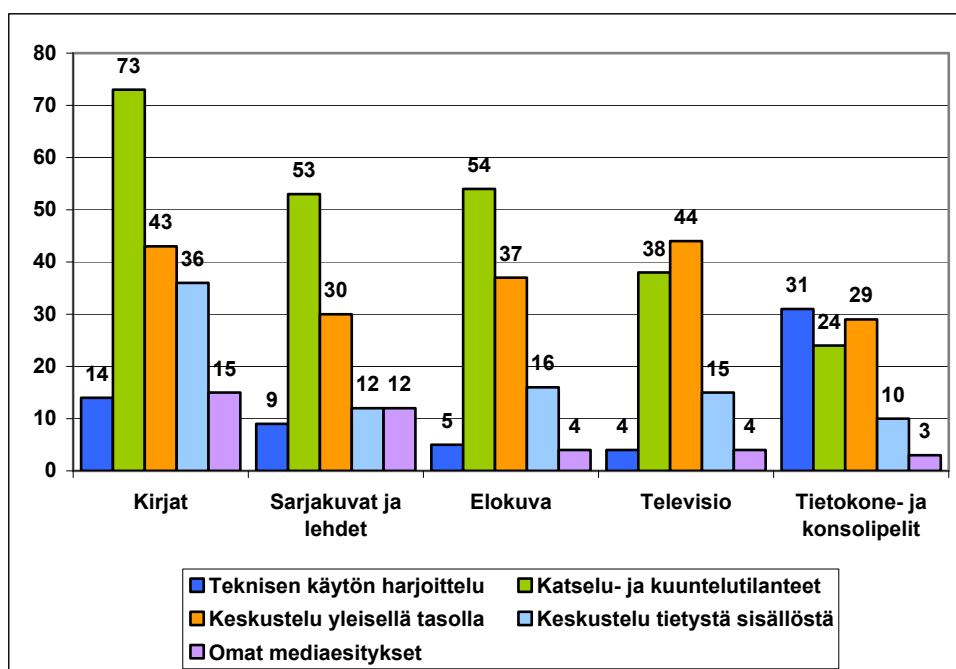

Käytetyt käsittelytavat eivät suuremmin eronneet eri ikäisillä vastaajilla tai eri ikäisten lasten ryhmissä. Ne vastaajat, joiden ryhmissä tai yksiköissä oli käytetty Mediamuffinssi-materiaaleja mediakasvatuksessa oli keskusteltu tarkemmin tietyistä mediasisällöistä (eli analysoitu mediaesityksiä) ja tehty omia mediaesityksiä selvästi useammin

kuin niissä ryhmissä tai yksiköissä, joissa ei oltu käytetty Mediamuffinssi-materiaaleja.

Eri medioita oli käsitelty päiväkodeissa ja esikouluryhmissä hieman eri tavoin, ja seuraavasta taulukosta käyvätkin ilmi kunkin median käsittelyssä käytetyt työtavat.

Kuvio 25: Työtavat, joilla eri medioita on käsitelty päiväkodin tai esikoulun mediakasvatuksessa. Prosentteja kaikista vastaajista.

Median teknistä käyttöä oli vastaajien mukaan harjoiteltu useimmin tietokone- ja konsolipelien ja tietokoneen muun käytön kohdalla.

Yhteisiä katselu- ja kuuntelutilanteita on järjestetty eniten kirjojen, elokuvan sekä sarjakuvien tai lehtien kanssa ja jonkin verran vähemmän myös television ja tietokone- tai konsolipelien parissa.

Mediasisältöjä yleisellä tasolla koskeneissa keskusteluissa oli tavallisimmin käsitelty televisiota, kirjoja tai elokuvia ja hieman harvemmin sarjakuvia tai lehtiä, tietokone- tai konsolipelejä, kännykkää tai puhelinta sekä mainontaa.

Useimmiten on käyty tarkempia keskusteluja tietyistä mediasisällöistä – eli analysoitu mediatekstejä – kirjojen ja selvästi harvemmin television tai elokuvan pohjalta.

Omina mediaesityksinä on useimmin tehty kirjoja, sarjakuvia tai lehtiä.

Mediamuffinssi-aineistoja käyttäneet vastaajat kertoivat selvästi useammin, että heidän ryhmissään oli käyty tarkempia keskusteluja televisio-ohjelmien ja elokuvien sisällön pohjalta kuin niiden vastaajien ryhmissä tai yksiköissä, joissa ei ollut käytetty Mediamuffinssi-materiaaleja. Näissä ryhmissä tehtiin myös selvästi muita ryhmiä useammin omia sarjakuvia tai lehtiä.

Valmiiksi muotoillun työtapakysymyksen lisäksi lomakkeessa oli myös mahdollisuus kuvailla muita ryhmässä tai yksikössä käytettyjä mediakasvatuksen työtapoja. Vastauksista nousi esiin erityisesti sanomalehden käyttö mediakasvatuksessa; valtakunnalliseen sanomalehtiiviikkoon tai muuhun sanomalehtiprojektiin osallistumisesta mainitsi seitsemäntoista vastaajaa eli noin viisi prosenttia kaikista vastaajista. Muutamat vastaajat kertoivat, että mediasisältöjä on käsitelty draaman keinoin tekemällä omia pieniä näytelmiä tai versioita suosituista televisio-ohjelmista. Joissain päiväkodeissa on tehty omia kirjoja sadutusmenetelmää käyttäen. Joissakin ryhmissä tai yksiköissä valokuvattiin yhdessä lasten kanssa ja tätä kuvamateriaalia jaettiin myös koteihin esimerkiksi elektronisten reissuvihkojen kautta.

Muutamissa vastauksissa myös korostettiin, ettei ryhmässä tai päiväkodissa annettu lainkaan varsinaista mediakasvatusta – ja tämä saattoi olla hyvin tietoinen ratkaisu eli päiväkodista haluttiin nimenomaan rakentaa ”mediavapaa” alue, jossa lasten käytössä ei ollut mitään medialaitteita. Yksi vastaaja muotoili kantansa mediakasvatukseen seuraavasti:

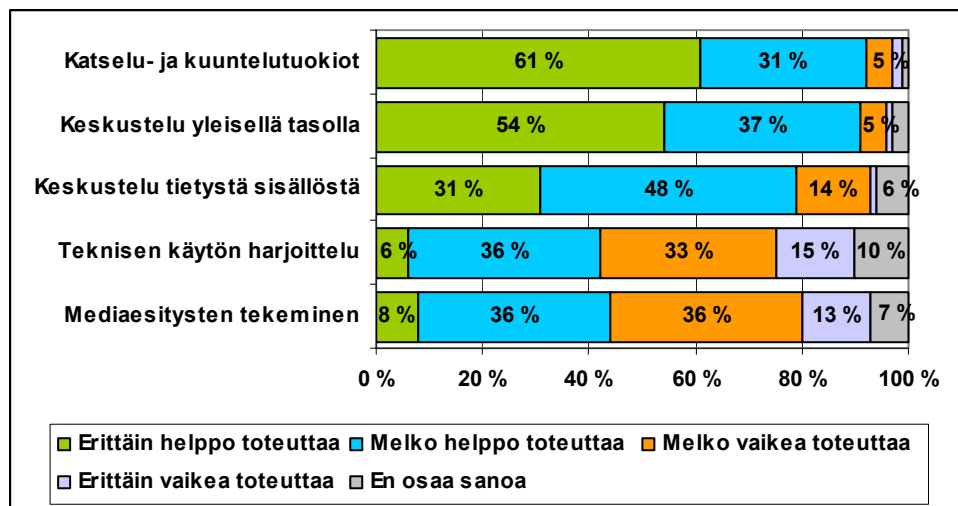
Pois koko media! Ärsyttävä sana! Joka perheessä on tietokoneita. Lapset liian aikaisin viettävät monta tuntia TV:n ja tietokoneen ääressä! Heidän pitäisi enemmän liikkua, ulkoilla ja leikkiä.

Koko mediakasvatus on ällöttävä! Lapsille pitää lukea lasten satuja ja lasten kirjoja, laulaa lasten lauluja, opettaa lukemaan ja kirjoittamaan.

5.4 Työtapojen toteuttamisen helppous

Vastaajia pyydettiin arvioimaan sitä, kuinka helppo (tai vaikea) edellisessä kysymyksessä mainittuja mediakasvatuksen työtapoja oli heidän mielestään toteuttaa päivähoiton tai esiopetuksen mediakasvatuksessa.

Kuvio 26: Eri työtapojen toteuttamisen koettu helppous päiväkodin tai esikoulun mediakasvatuksessa. Prosentteja kaikista vastaajista.

Selvästi helpoimmin toteutettava työtapana pidettiin yhteisiä katselu- tai kuuntelutuokioita, joiden toteuttamista piti erittäin helppona 61 prosenttia vastaajista. Myös mediasisällöistä keskusteleminen yleisellä tasolla oli erittäin helppoa vastaajista 54 prosentin mielestä. Erittäin tai melko helposti toteutettavina näitä kahta työtapaa piti yli 90 prosenttia kysymykseen vastanneista. Onkin siis varsin ymmärrettävää, että näitä työtapaa käytettiin vastausten perusteella eniten päivähoiton ja esikoulun mediakasvatuksessa.

Keskustelemista tarkemmin tietyistä mediasisällöistä piti erittäin helposti toteutettavana työmuotona 31 prosenttia vastaajista ja erittäin tai melko helposti toteutettava työmuotona sitä piti 79 prosenttia vastaajista.

Vastaajista 6 prosenttia katsoi, että median teknisen käytön harjoittelu oli erittäin helppo toteuttaa ja omien mediaesitysten tekemistä piti erittäin helppona 8 prosenttia vastaajista. Erittäin tai melko helppoina työmuotoina näitä kumpaakin piti reilut 40 prosenttia vastaajista.

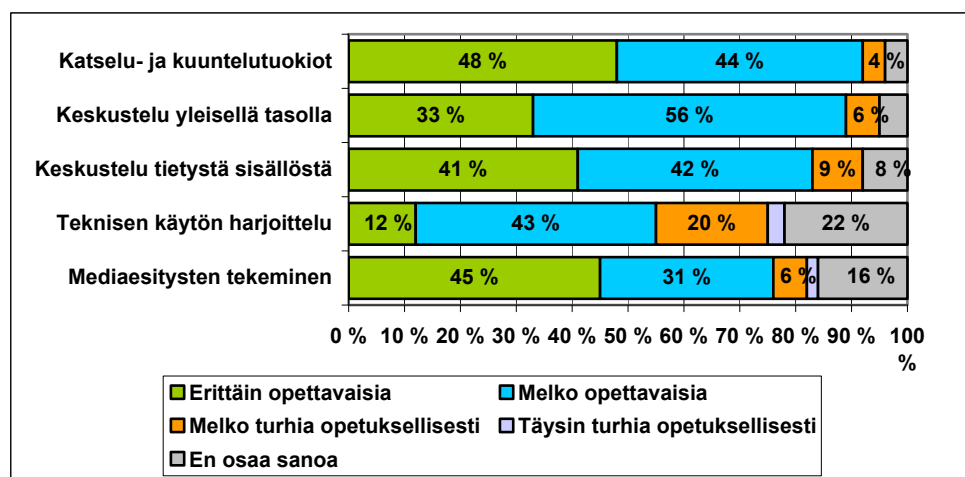
Työtapojen toteuttamisen helppouden arvioinneissa ei ole mainittavia eroja sen paremmin vastaajan iän kuin lapsiryhmän iänkään (esikouluryhmä vai muu ryhmä) suhteen. Mediamuffinssi-materiaaleja käyttäneiden vastaajien käsitykset omien mediaesitysten tekemisen ja tiettyä mediasisältöä koskevan tarkemman keskustelun järjestämisen helppoudesta erosivat sen sijaan selvästi näitä materiaaleja käyttämättömien vastaa-

jien käsityksistä. Omien mediaesitysten tekemistä piti erittäin tai melko helppona toteuttaa 63 prosenttia Mediamuffinssi-materiaaleja käyttäneistä, mutta vain 38 prosenttia muista vastaajista. Tiettyä mediasisältöä koskevan tarkemman keskustelun järjestämistä piti erittäin helppona 48 prosenttia Mediamuffinssi-materiaaleja käyttäneistä ja 26 prosenttia muista vastaajista.

5.5 Työtapojen vaikuttavuus opetuksellisesti

Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan eri työtapojen vaikuttavuutta päivähoidon tai esiopetuksen mediakasvatuksessa, eli kuinka paljon lapset tuntuivat vastaajien mielestä oppivan eri työtapojen avulla.

Kuvio 27: Eri työtapojen koettu vaikuttavuus opetuksellisesti päiväkodin tai esikoulun mediakasvatuksessa. Prosentteja kaikista vastaajista.

Oppimistulosten kannalta parhaaksi mediakasvatuksen työtavaksi vastaajat arvioivat yhteiset katselu- ja kuuntelutuokiot, joita piti erittäin opettavaisina 48 prosenttia vastaajista ja erittäin tai melko opettavaisina 92 prosenttia vastaajista. Mediasisällöistä keskustelemista yleisellä tasolla piti erittäin opettavaisena 33 prosenttia vastaajista ja erittäin tai melko opettavaisena 89 prosenttia vastaajista.

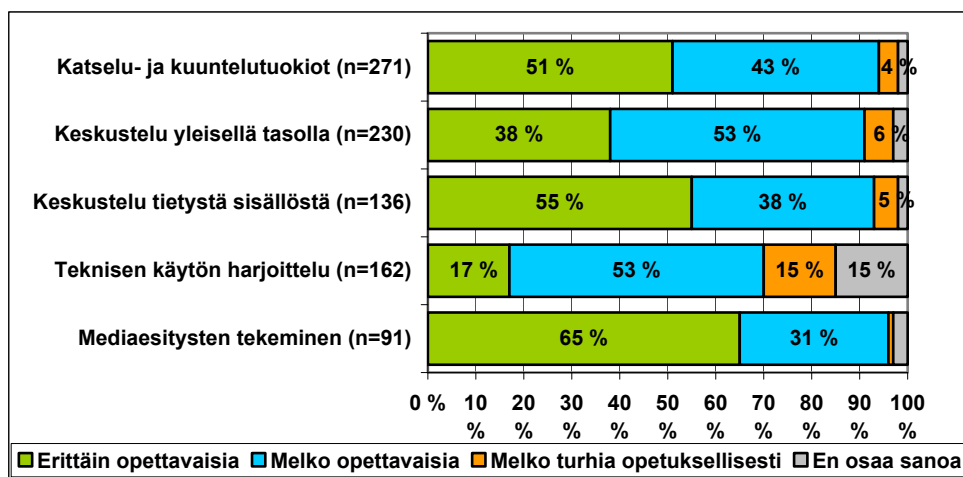
Vastaajista 41 prosenttia piti tarkempaa keskustelemista tietystä mediasisällöstä erittäin hyvänä tapana antaa mediakasvatusta ja opetuksellisesti erittäin tai melko hyvänä tapana sitä piti 83 prosenttia vastaajista. Omien mediaesitysten tekeminen toimi opetuksellisesti erittäin hyvin 45 prosentin mielestä ja erittäin tai melko hyvin 76 prosentin mielestä.

Opetuksellisesti selvästi huonoimpana työmuotona vastaajat pitivät median teknisen käytön harjoittelua, jota piti opetuksellisesti erittäin hyvänä työmuotona vain 12 prosenttia vastaajista ja erittäin tai melko hyvänä työmuotona 55 prosenttia vastaajista.

Esikouluryhmien osalta kyselyyn vastanneiden arviot eri työtapojen opetuksellisesta vaikuttavuudesta eivät eronneet muiden ryhmien osalta kyselyyn vastanneiden mielipiteistä. Nuoremmat vastaajat arvioivat kaikki työtavat opetuksellisesti vaikuttavammiksi kuin vanhemmat vastaajat.

Mediamuffinssi-materiaaleja käyttäneet vastaajat katsoivat kaikki mediakasvatuksen työtavat vaikuttavammiksi kuin ne vastaajat, jotka eivät olleet käyttäneet näitä materiaaleja. Kaikki Mediamuffinssi-materiaaleja käyttäneet vastaajat pitivät mediasisällöistä keskustelua vähintään melko opettavaisena ja 95 prosenttia katsoi myös yhteiset katselu- ja kuuntelutilanteet, tarkemman keskustelun tietystä mediasisällöstä ja omien mediaesitysten tekemisen vähintäänkin melko hyviksi tavoiksi opetukselliselta kannalta. Median teknisen käytön harjoittelua piti opetuksellisesti erittäin tai melko vaikuttavana kaksi kolmasosaa Mediamuffinssi-materiaaleja käyttäneistä vastaajista.

Kuvio 28: Eri työtapojen koettu vaikuttavuus opetuksellisesti päiväkodin tai esikoulun mediakasvatuksessa. Prosentteja vastaajista, joiden yksikössä tai ryhmässä oli käytetty kyseistä työtapaa.

Kaikkien mainittujen työtapojen kohdalla ne vastaajat, joiden omassa ryhmässä tai yksikössä oli viimeisen vuoden aikana käytetty kyseistä työtapaa, arvioivat nämä tavat opetuksellisesti selvästi tehokkaammiksi kuin ne vastaajat, joiden ryhmässä tai yksikössä kyseistä työtapaa ei ollut käytetty. Positiivisemmat mielikuvat eri työtapojen vaikuttavuudesta perustuivat siis ainakin osaksi omiin kokemuksiin kustakin työtavasta – mutta toisaalta eri yksiköissä saatettiin aiempien kokemusten pohjalta käyttää vain opetuksellisesti toimiviksi todettuja työtapoja.

Omien mediaesitysten tekemistä mediakasvatuksen työtapana käyttäneistä vastaajista 65 prosenttia piti tätä työtapaa opetuksellisesti erittäin hyvänä. Tietyistä mediasisällöistä lasten kanssa tarkemmin keskustelleista vastaajista 55 prosenttia piti tätä opetuksellisesti erittäin hyvänä tapana antaa mediakasvatusta ja yhteisiä katselu- ja kuuntelutilanteita piti opetuksellisesti erittäin hyvinä 51 prosenttia tätä työtapaa käyttäneistä. Mediasisällöistä keskustelemista yleisellä tasolla piti opetuksellisesti erittäin hyvä-

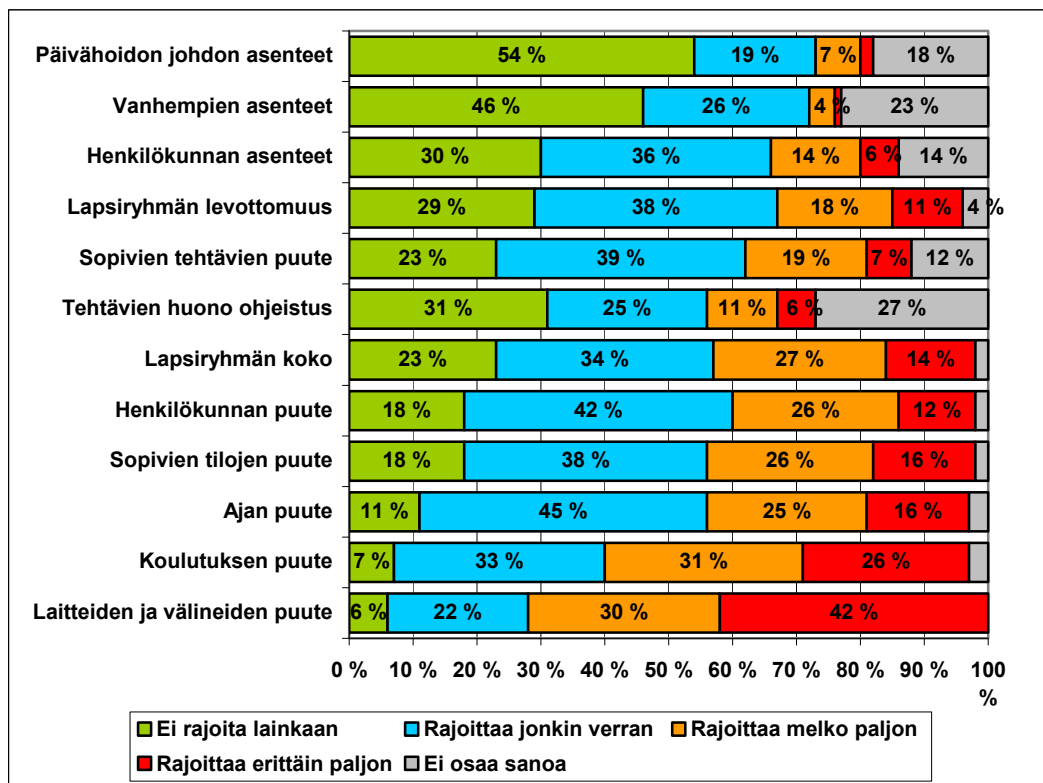
nä 38 prosenttia tätä työtapaa käyttäneistä vastaajista ja median teknisen käytön harjoittelua 17 prosenttia tätä työtapaa käyttäneistä.

Lähes kaikkia kyselylomakkeessa mainittuja mediakasvatuksen työmuotoja piti opetuksellisesti vähintäänkin melko hyvinä noin 95 prosenttia kutakin työmuotoa käyttäneistä. Median teknisen käytön harjoittelua piti opetuksellisesti erittäin tai melko hyvänä työmuotona ”vain” 70 prosenttia kyseistä työmuotoa käyttäneistä vastaajista.

5.6 Mediakasvatuksen toteuttamisen esteet

Vastaajia pyydettiin arvioimaan, rajoittivatko jotkut asiat heidän mielestään ryhmässä tai yksikössä annettua mediakasvatusta määrällisesti tai sisällöllisesti. Mahdollisiksi esteiksi lueteltiin kaksitoista valmista vaihtoehtoa ja lisäksi vastaajilla oli mahdollisuus ilmoittaa myös joku muu rajoittava tekijä.

Kuvio 29: Päivähoidon tai esikoulun mediakasvatusta rajoittavat tekijät. Prosentteja kaikista vastaajista.

Yleisimmäksi mediakasvatusta rajoittavaksi tekijäksi koettiin laitteiden ja välineiden puute, jonka 42 prosenttia kyselyn vastaajista katsoi rajoittavan yksikössään annettavaa mediakasvatusta erittäin paljon ja 72 prosenttia vähintäänkin melko paljon. Koulutuksen puutteen arveli rajoittavan mediakasvatusta erittäin paljon 26 prosenttia vastaajista ja vähintäänkin melko paljon 57 prosenttia. Noin 40 prosenttia vastaajista arvioi, että ajan puute, sopivien tilojen puute, lapsiryhmän koko ja henkilökunnan puute

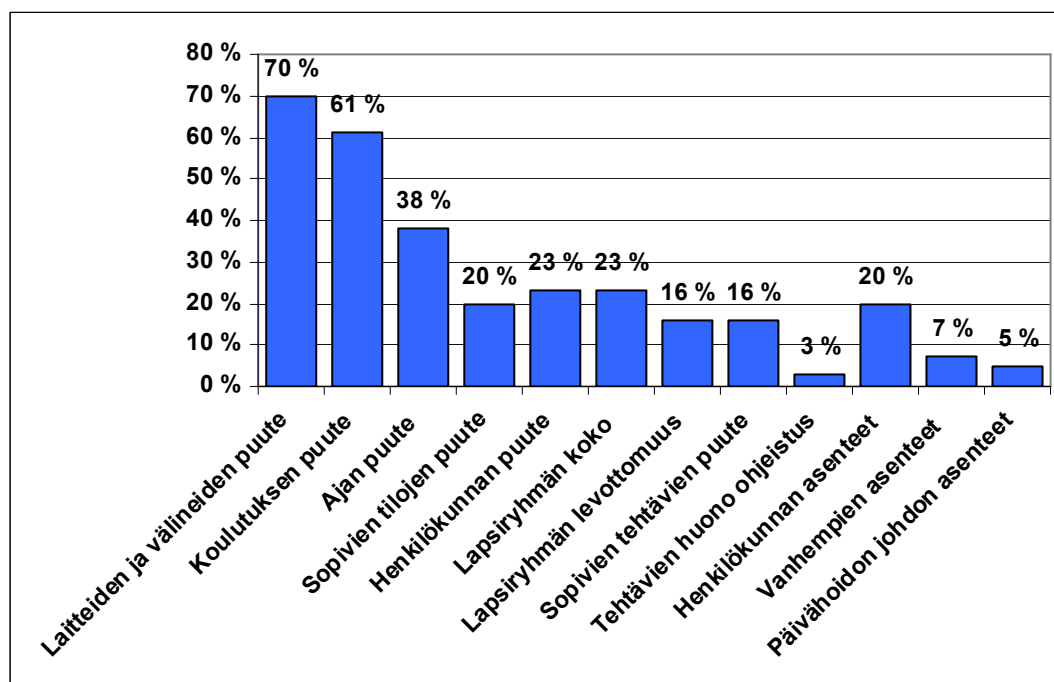
rajoittivat heidän ryhmässään tai yksikössään annettavan mediakasvatuksen määrää vähintäänkin melko paljon.

Avovastauksissa mediakasvatusta rajoittavaksi tekijäksi nousi erityisesti opetukseen käytettävissä olevan ajan puute suhteessa erilaisiin sisältöihin, joita varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa pitäisi käydä läpi; useimmat vastaajat toivat esiin, ettei mediakasvatusta katsottu priorisoinnissa (joko henkilökohtaisella, yksikön tai varhaiskasvatussuunnitelman tasolla) erityisen tärkeäksi aihealueeksi. Viisi vastaajaa mainitsi määrärahojen puutteen tai taloudellisen tilanteen mediakasvatusta rajoittavaksi tekijäksi.

Kahdessa vastauksessa korostettiin uskonnollisen vakaumuksen rajoittavan mediakasvatusta; toisessa tapauksessa ryhmään kuuluneiden lestadiolaisperheiden lasten takia ei voitu käyttää televisiota tai videoita ja toisessa tapauksessa kristillisesti suuntautuneen päiväkodin yhteinen linja oli pidättäytyä television ja tietokoneen käytöstä. Kahdessa vastauksessa lasten iän katsottiin rajoittavan mediakasvatusta; toisen vastaajan mukaan mediakasvatus ei sopinut alle viisivuotiaiden ryhmään.

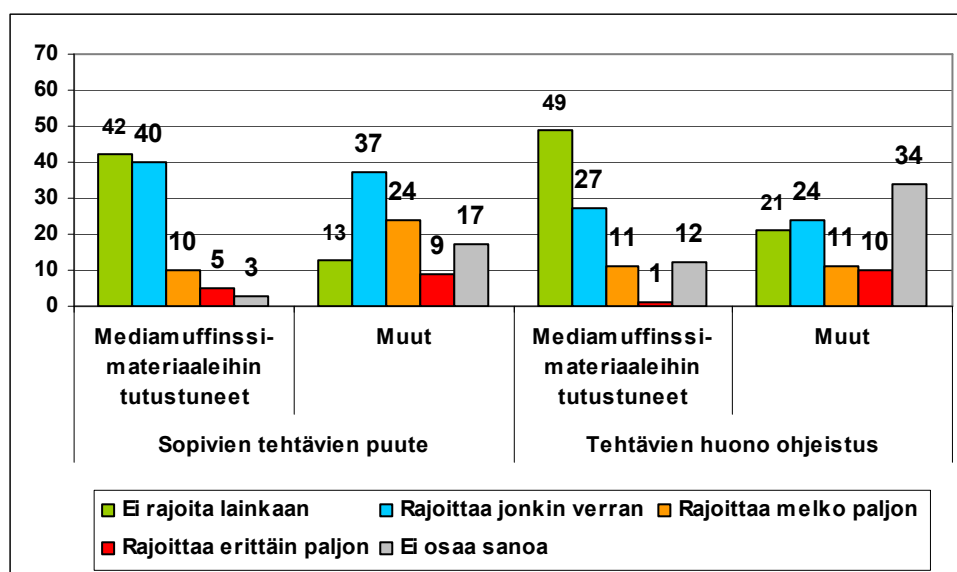
Kun vastaajia pyydettiin nimeämään 1–3 heidän pahimpina mediakasvatusta rajoittavina tekijöinä pitämäänsä asiaa, niin tärkeimmiksi syiksi nousivat myös tällä tavoin kysyttynä laitteiden ja välineiden puute ja koulutuksen puute. Laitteiden ja välineiden puuttumisen nimesi yhdeksi tärkeimmäksi mediakasvatusta rajoittavaksi tekijäksi 70 prosenttia ja koulutuksen puutteen 61 prosenttia kysymykseen vastanneista.

Kuvio 30: Tärkein päivähoidon tai esikoulun mediakasvatusta rajoittava tekijä. Prosentteja kaikista vastaajista.

Nuoremmat vastaajat katsoivat ajan puutteen ja henkilökunnan puutteen rajoittavan mediakasvatusta enemmän kuin vanhemmat vastaajat ja vanhemmat vastaajat taas pitivät koulutuksen puutetta mediakasvatusta rajoittavana tekijänä nuorempia useammin. Esikouluryhmien osalta kyselyyn vastanneiden ja muiden ryhmien osalta vastanneiden vastauksissa ei ollut mainittavia eroja sen mukaan, minkä tekijöiden vastaajat katsoivat rajoittavan ryhmässään tai yksikössään annettavan mediakasvatuksen määrää.

Kuvio 31: Päivähoidon tai esikoulun mediakasvatusta rajoittavat tekijät. Prosentteja Mediamuffinssi-materiaaleja käyttäneistä vastaajista ja niistä vastaajista, jotka eivät käyttäneet näitä materiaaleja.

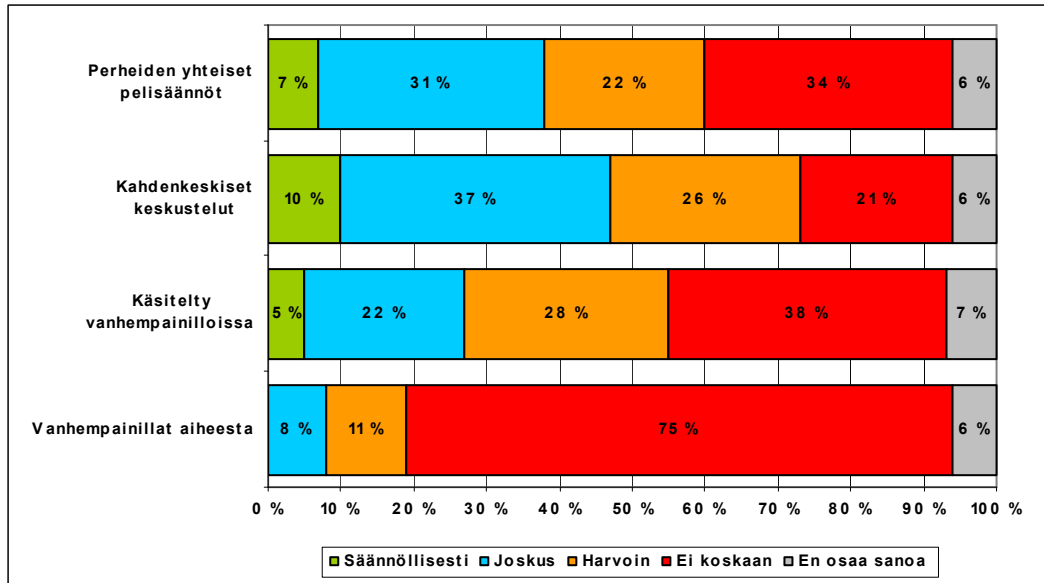

Mediamuffinssi-materiaaleihin tutustuneet vastaajat arvelivat sopivien tehtävien puutteen ja tehtävien huonon ohjeistuksen rajoittavan ryhmässään tai yksikössään annettavaa mediakasvatusta selvästi vähemmän kuin ne vastaajat, jotka eivät näihin materiaaleihin olleet tutustuneet. Mediamuffinssi-materiaaleihin tutustuneista vastaajista tehtävien puute ei ollut rajoittanut mediakasvatusta lainkaan 42 prosentin mielestä ja tehtävien huono ohjeistus 49 prosentin mielestä, niin materiaaleihin tutustumattomista vastaajista vastaavat osuudet olivat 13 ja 21 prosenttia.

5.7 Mediakasvatuksen yhteistyö kodin kanssa

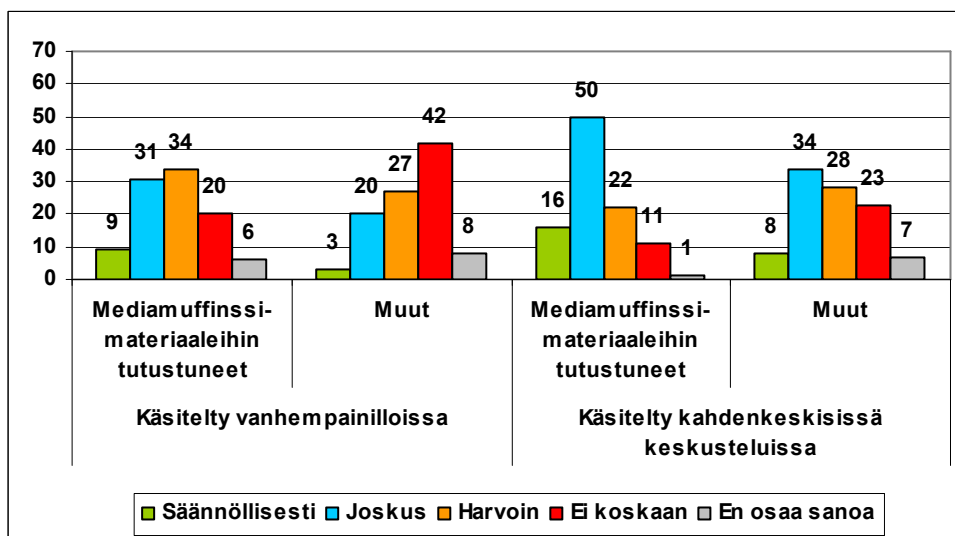
Kyselyssä kartoitettiin myös sitä, millä tavoin mediakasvatukseen liittyvät asiat ovat olleet esillä päiväkodin tai esikoulun ja kotien välisessä yhteistyössä. Ensinnäkin kysyttiin kotien kanssa tehdyn yhteistyön muotoja ja toisaalta niitä sisältöalueita, joita lasten vanhempien kanssa on käsitelty.

Kuvio 32: Kotien kanssa tehdyn mediakasvatuksen yhteistyön muodot. Prosentteja kaikista vastaajista.

Vastaajista 47 prosenttia kertoi, että mediakasvatukseen liittyviä asioita otettiin joskus tai säännöllisesti esiin lasten huoltajien kanssa käytävissä kahdenkeskisissä keskusteluissa ja 38 prosentti sanoi, että perheiden kanssa oli vähintään joskus sovittu yhteisiä pelisäännöistä mediakasvatukseen liittyvissä asioissa. Mediakasvatukseen liittyviä teemoja oli vähintäänkin joskus nostettu esiin vanhempainiltojen yhteydessä 27 prosentissa vastaajien ryhmiä tai yksiköitä ja 8 prosenttia vastaajista kertoi, että heidän ryhmässään tai yksikössään oli joskus järjestetty erityisesti mediakasvatukseen liittyviä vanhempainiltoja.

Kuvio 33: Kotien kanssa tehdyn mediakasvatuksen yhteistyön muodot. Prosentteja Mediamuffinssi-materiaaleihin tutustuneista ja niistä vastaajista, jotka eivät ole materiaaleihin tutustuneet.

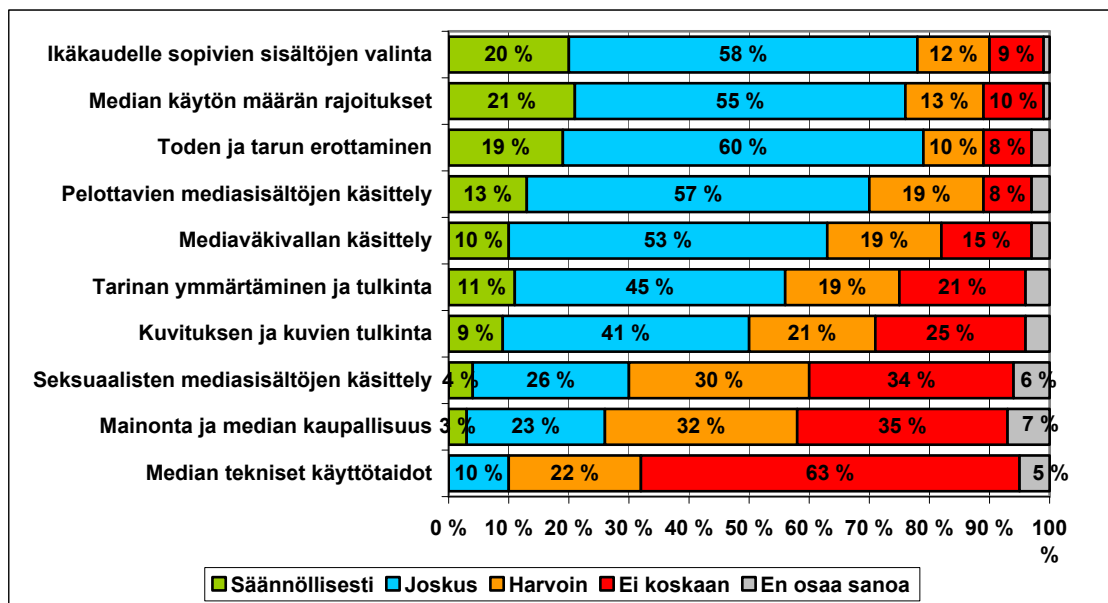

Ne vastaajat, jotka olivat käyttäneet Mediamuffinssi-materiaaleja, kertoivat selvästi muita vastaajia useammin, että heidän ryhmissään tai yksiköissään mediakasvatukseen liittyvät aihepiirit oli otettu esille vanhempainiltojen yhteydessä tai vanhempien kanssa käydyissä kahdenkeskisissä keskusteluissa. Mediamuffinssi-materiaaleja käyttäneiden vastaajien ryhmissä tai yksiköissä mediakasvatukseen liittyvät asiat olivat olleet vähintään joskus esillä vanhempainiltojen yhteydessä vastaajista 40 prosentin mukaan ja kahdenkeskisissä keskusteluissa 66 prosentin mukaan, mutta Mediamuffinssi-materiaaleja käyttämättömien vastaajien ryhmien tai yksiköiden osalta vastaavat luvut olivat 23 prosenttia ja 42 prosenttia.

Muina kodin ja päiväkodin tai esikoulun välisen yhteistyön työmuotoina oli vastaajien mukaan käytetty mm. elokuvien ja pelien ikärajoista kertovien tiedotteiden jakamista kotiin ja kuvaboxin käyttöä lasten valokuville. Yksi (Mediamuffinssi-materiaaleja käyttänyt) vastaaja kertoi, että he olivat järjestäneet vanhemmille mediakasvatustee- maan liittyneen näyttelyn.

Mediakasvatukseen liittyvistä aihepiireistä kodin kanssa tehtävässä yhteistyössä oli useimpien vastaajien mukaan käsitelty lasten mediankäytön määrällistä ja sisällöllistä rajoittamista. Viidesosa vastaajista sanoi, että heidän ryhmissään tai yksiköissään käsiteltiin huoltajien kanssa säännöllisesti ikäkaudelle sopivien mediasisältöjen valintaa sekä median käytön määrällistä rajoittamista ja kolme neljäsosaa vastaajista ilmoitti, että näitä aihepiirejä käsiteltiin vähintäänkin joskus. Yhtä usein oli vanhempien kanssa käsitelty myös toden ja tarun erottamista.

Kuvio 34: Kotien kanssa tehdyssä mediakasvatuksen yhteistyössä käsitellyt aiheet. Prosentteja kaikista vastaajista.

Lasten kohtaamia pelottavia mediasisältöjä oli vanhempien kanssa käsitelty vähintäänkin joskus vastaajista 70 prosentin mukaan ja lasten kohtaamaa mediäväkivaltaa 63 prosentin mukaan. Tarinan ymmärtämistä ja tulkintaa oli vähintäänkin joskus käsi-

telty vastaajista 56 prosenttia mukaan ja kuvituksen ja kuvien tulkintaa 50 prosenttia mukaan. Lasten kohtaamia seksuaalisia mediasisältöjä sekä mainontaa ja median kaupallisuutta oli käsitelty vastaajista noin neljänneksen mukaan.

Niistä vastaajista, joiden ryhmässä tai yksikössä oli käytetty Mediamuffinssi-materiaaleja, selvästi harvemmat ilmoittivat jokaisen aihepiirin kohdalla, ettei tätä aihetta ollut käsitelty koskaan lasten vanhempien kanssa.

6. YHTEENVETO JA POHDINTAA

Tässä tutkimuksessa kartoitettiin päiväkodeissa ja esiopetuksessa pienille lapsille annettavan mediakasvatuksen nykytilannetta ja päivähoidon ja esiopetuksen henkilökunnan asenteita mediakasvatusta kohtaan valtakunnallisella satunnaisotannalla valittuihin päiväkoteihin ja esiopetusyksikköihin kohdistetulla kyselyllä. Erityistä huomiota kiinnitettiin Mediamuffinssi-hankkeen tunnettuuteen sekä hankkeessa tuotettujen materiaalien käyttöön päiväkodeissa ja esiopetuksessa.

Tutkimuksen laaja kyselylomake lähetettiin 800 alueellisesti painotetulla satunnaisotannalla valittuun suomenkieliseen (tai suomenkielisille lapsille tarkoitettuun vieraskieliseen) päiväkotiin ja esiopetusyksikköön ympäri maata. Vastauksia kyselyyn saatiin kaikkiaan 327 kappaletta, jolloin tutkimuksen valtakunnallinen vastausprosentti oli 41 prosenttia, mitä voidaan pitää varsin hyvänä postikyselylle. Kyselyn vastaajat edustivat varsin tasaisesti koko maata ja erilaisia yksikkötyyppejä.

6.1 Mediakasvatusasenteet

Kyselyn vastaajat pitivät kotia selvästi tärkeimpänä paikkana pienten lasten mediakasvatuksen kannalta: kodin mediakasvatusta piti erittäin tärkeänä 68 prosenttia vastaajista ja melko tai erittäin tärkeänä 95 prosenttia vastaajista.

Vastaajat olivat myös melko yksimielisiä esiopetuksen mediakasvatuksen tärkeydestä, sillä 90 prosenttia kyselyyn vastaajista katsoi mediakasvatuksen antamisen esiopetuksessa olevan melko tai erittäin tärkeää. Esiopetusryhmien osalta kyselyyn vastanneista 97 prosenttia piti esikoulun mediakasvatusta melko tai erittäin tärkeänä.

Sen sijaan suhtautuminen päivähoidon mediakasvatukseen jakoi hieman enemmän mielipiteitä. Melko tai erittäin tärkeänä päivähoidossa annettavaa mediakasvatusta piti 65 prosenttia kaikista vastaajista. Yliopistotason tutkinnon suorittaneet vastaajat pitivät päivähoidossa annettavaa mediakasvatusta tärkeämpänä kuin ammattikorkeakoulututkinnon tai keskiasteen tutkinnon suorittaneet vastaajat ja yli 40-vuotiaat vastaajat tärkeämpänä kuin alle 40-vuotiaat vastaajat.

Se, että iäkkäämmät vastaajat pitivät pienille lapsille päivähoidossa annettavaa mediakasvatusta tärkeämpänä kuin nuoremmat vastaajat, tuntui ensin hämmäntävältä tulokselta, mutta on kuitenkin varsin ymmärrettävää. Iäkkäämmillä vastaajilla on huomattavasti pidempi työ- ja elämäkokemus ja he ovat nähneet omin silmin, kuinka lasten mediaympäristö on muuttunut – ja muuttuu edelleen nopeaa tahtia – ja millaiset vaikutukset tällä muutoksella on ollut lasten elämään ja mitä vaatimuksia nykyinen mediaympäristö asettaa pientenkin lasten mediataidoille. Merkityksetön ei varmasti ole sekään asia, että vanhemmat vastaajat ovat todennäköisesti seuranneet myös omien lastensa (ja mahdollisesti myös lastenlastensa) kasvamista kohti aikuisuutta monipuolistuvassa mediaympäristössä ja ymmärtävät ammattikasvattajien voivan tukea vanhempien kasvatustyötä tälläkin kasvun ja kehityksen osa-alueella.

Vastaajien mielestä selvästi tärkein päivähoitossa tai esiopetuksessa käsiteltävä media-olivat kirjat, joiden käsittelyä 96 prosenttia vastaajista piti melko tai erittäin tärkeänä. Seuraavaksi tärkeimmiksi mediakasvatuksessa käsiteltäviksi medioiksi katsottiin tietokone- ja konsolipelit, muu tietokoneen käyttö, televisio, elokuva sekä sarjakuvat ja lehdet, joita kutakin piti melko tai erittäin tärkeinä käsiteltävinä 60–69 prosenttia kyselyn vastaajista.

Kysymyslomakkeessa esitetyistä väittämistä vastaajat pitivät selkeästi tärkeimpänä syynä päivähoitossa tai esikoulussa annettavan mediakasvatuksen tarpeellisuudelle väittämää ”Päivähoitossa tai esikoulussa annettava mediakasvatus on tärkeää, koska lasten kanssa pitää keskustella heitä mietityttävistä mediasta peräisin olevista asioista”; tämän väittämän kanssa oli täysin samaa mieltä 82 prosenttia kyselyn vastaajista ja täysin tai jokseenkin samaa mieltä peräti 98 prosenttia.

Vastaajat olivat myös varsin yksimielisiä siitä, että päivähoiton ja esiopetuksen mediakasvatus on tarpeellista erilaisista syistä, jotka tähtäävät lasten suojelemiseen median haitallisilta vaikutuksilta (*Mediakasvatuksen avulla lasta voidaan suojella median haitallisilta vaikutuksilta, Päivähoiton ja esikoulun mediakasvatus antaa kaikille lapsille mahdollisuuden saada mediakasvatusta kotitaustasta riippumatta ja Mediakasvatuksen avulla lapsia voidaan ohjata heidän valitessaan media-aineistoja*). Näiden väittämien kanssa täysin samaa mieltä oli noin puolet vastaajista ja täysin tai jokseenkin samaa mieltä yli 90 prosenttia vastaajista.

Mediakasvatuksen antamisen seuraavaksi tärkeimmiksi syiksi vastaajat katsoivat ryhmän syytä, jotka liittyvät median merkitykseen osana lasten kulttuurista ympäristöä sekä keinona edistää lasten luovuutta (*Omien media-aineistojen tekeminen antaa tilaa lasten itseilmaisulle ja luovuudelle, Median tarinat ovat keskeinen osa lasten elämää, joten ne pitää ottaa huomioon myös päivähoitossa ja esikoulussa, Median tarjoamat tarinat ja kuvat rikastavat lasten elämää ja Mediakulttuurin ilmiöiden ymmärtäminen vahvistaa lasten kulttuurista kasvua*). Vastaajista noin 80 prosenttia oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä näiden väittämien kanssa.

Tärkeimpinä päivähoiton ja esiopetuksen mediakasvatuksessa käsiteltävinä aihepiireinä vastaajat pitivät *toden ja tarun erottamista, lasten kohtaamien pelottavien mediasisältöjen käsittelyä ja lasten kohtaaman mediaväkivallan käsittelyä*. Näiden kolmen sisältöalueen voidaan katsoa liittyvän läheisesti tärkeimmiksi koettuihin mediakasvatuksen antamisen syihin eli tarpeeseen keskustella lasten kanssa heitä mietityttävistä mediasta peräisin olevista asioista sekä suojella lapsia median vahingollisilta vaikutuksilta.

Seuraaviksi tärkeimmiksi koetut mediakasvatuksen aihealueet olivat *tarinan ymmärtäminen ja tulkinta sekä kuvituksen ja kuvien tulkinta*, joiden voidaan taas katsoa liittyvän läheisesti lasten kulttuurisen kasvun tukemiseen, itseilmaisuuksiin ja median tarinoiden rooliin lasten elämää rikastuttavana tekijänä.

6.2 Mediamuffinssi-materiaalit

Yhtenä tämän tutkimuksen keskeisenä tavoitteena oli selvittää, kuinka hyvin Mediamuffinssi-hanke ja siinä tuotetut materiaalit tunnettiin päiväkodeissa ja esikoulussa ja miten nämä materiaalit oli otettu käyttöön pienten lasten mediakasvatuksessa.

Tutkimus tehtiin syksyllä 2007, jolloin keskeiset Mediamuffinssi-materiaalit olivat olleet saatavilla vuoden ajan. Tässä ajassa tieto hankkeesta ja sen materiaaleista ei ollut saavuttanut läheskään kaikkia vastaajia, vaikka siitä olikin periaatteessa tiedotettu erittäin laajasti varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen kentän toimijoille. Vaikka hankkeen materiaalipaketti (joka sisälsi mm. *Mediametkaa!*-artikkelikirjan ja *Muffe ja kadonnut avain* -tehtäväkirjan) oli lähetetty syyskuussa 2006 kaikkiin Suomen päiväkoteihin, esiopetusyksiköihin ja alakouluihin, eivät läheskään kaikki vastaajat olleet tutustuneet näihin materiaaleihin – tai välttämättä edes tiedäneet niiden olemassaolosta. Materiaalit olivat siis selvästikin saattaneet hukkuu posti-, tiedote-, esite- ja markkinointimateriaalien tulvaan.

Vastaajista 70 prosenttia sanoi kuulleensa hankkeesta ennen tätä kyselyä ja vähintään pintapuolisesti hankkeeseen tai sen materiaaleihin oli tutustunut 46 prosenttia kyselyn vastaajista. Kaikista vastaajista vain 39 prosenttia muisti, että Mediamuffinssin materiaalipaketti olisi saatu heidän päiväkotiansa tai yksikkönsä – siis vaikka tämän tutkimuksen kyselylomakkeiden postituksessa käytettiin täsmälleen samaa osoitteistoa kuin materiaalien postituksessa vuotta aiemmin

Kaikista kyselyyn vastanneista vastaajista 35 prosenttia oli tutustunut hankkeen keskeisiin materiaaleihin edes pintapuolisesti ja 21 prosenttia vastaajista sanoi, että materiaaleja oli jollakin tavoin käytetty hänen ryhmässään tai yksikössään. Kaikista kyselyn vastaajista vain 15 prosenttia sanoi, että hänen ryhmässään tai yksikössään oli käytetty Mediamuffinssi-hankkeen tehtävämateriaaleja.

Esiopetusryhmien osalta kyselyyn vastanneiden parissa kaikki nämä tunnettuus- ja käyttöluvut olivat selkeästi korkeampi kuin muiden ryhmien osalta kyselyyn vastanneilla. Esiopetusryhmien osalta kyselyyn vastanneista 76 prosenttia tunsi hankkeen, 54 prosenttia oli tutustunut siihen, 50 prosenttia kertoi materiaalipaketin tulleen perille, 47 prosenttia oli tutustunut materiaaleihin. Materiaaleja oli käytetty 33 prosentissa yksiköitä ja tehtävämateriaaleja oli käytetty 30 prosentissa yksiköitä.

Hankkeen kannalta erittäin merkittävänä tuloksena voidaan pitää sitä, että ne vastaajat, jotka olivat tutustuneet Mediamuffinssi-hankkeen materiaaleihin ja käyttäneet niitä ryhmässään tai yksikössään, olivat erittäin tyytyväisiä näihin materiaaleihin ja niiden sisältöön.

Noin 90 prosenttia materiaaleihin tutustuneista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että materiaalien kasvattajille tarkoitetut taustoittavat tekstiosuudet *antoivat vi rikkeitä ja neuvoja käytännön mediakasvatustyöhön, olivat kiinnostavia ja informatiivisia ja esittelivät lasten mediakulttuuria erittäin monipuolisesti.*

Noin 90 prosenttia niistä vastaajista, jotka olivat tutustuneet *Mediametkaa!*-kirjan ja *Muffe ja kadonnut avain* -tehtäväkirjan tehtäviin, piti näitä tehtäviä melko tai erittäin hyvin ohjeistettuina ja melko tai erittäin helppoina toteuttaa. Lasten kannalta melko tai erittäin kiinnostavina tehtäviä piti yli 80 prosenttia ja melko tai erittäin hyvinä opetuksellisesti noin kolme neljäsosaa tehtäviin tutustuneista (neljännes ei osannut arvioida tehtävien opetuksellista tehokkuutta). Käytännössä kaikki vastaajat, jotka olivat käyttäneet Mediamuffinssi-tehtävämateriaaleja aikoivat käyttää niitä jatkossakin.

Mediamuffinssi-materiaaleja käyttäneistä vastaajista 80 prosenttia katsoi, että niiden käyttö oli lisännyt heidän yksikössään tai ryhmässään annettua mediakasvatusta ainakin hieman ja 28 prosentin mielestä mediakasvatuksen määrässä oli tapahtunut selvä lisäys.

Mediamuffinssi-hankkeen merkitys päivähoiton ja esiopetuksen mediakasvatuksen kehittämisessä näkyi myös siinä, että varsinkin vanhemmille vastaajille, joiden koulutukseen ei ollut kuulunut lainkaan mediakasvatuksen opintoja, Mediamuffinssi-koulutus oli ainut heidän saamansa mediakasvatuskoulutus. Mediamuffinssi-koulutuksiin henkilökohtaisesti osallistuneista vastaajista 88 prosenttia ei ollut saanut mitään muuta mediakasvatuksen koulutusta sen paremmin opintojensa osana kuin täydennyskoulutuksenakaan.

6.3 Mediakasvatustilanne päiväkodeissa ja esiopetuksessa

Vain 22 prosenttia kaikista kyselyn vastaajista kertoi, että päivähoitossa tai esiopetuksessa annettavan mediakasvatuksen määrästä tai sisällöistä olisi sovittu tai edes keskusteltu kunnan tai päivähoitoalueen tasolla. Oman ryhmän ja yksikön tasolla jonkinlaisen sovitut toimintamallit oli vastaajista vajaan 20 prosentin mukaan ja lisäksi noin 25 prosenttia vastaajista kertoi, että asiasta oli käyty keskusteluja henkilökunnan keskuudessa.

Yhteisistä toimintatavoista oli sovittu tai asiasta käyty keskusteluja kaikilla organisaatiotasolla selvästi useammin niiden vastaajien mukaan, joiden ryhmässä tai yksikössä oli käytetty Mediamuffinssi-materiaaleja. Esimerkiksi 38 prosenttia niistä vastaajista, joiden ryhmässä tai yksikössä oli käytetty Mediamuffinssi-materiaaleja, sanoi, että mediakasvatuksesta oli vähintäänkin käyty keskusteluja kunnan tai päivähoitoalueen tasolla, kun materiaaleja käyttämättömien vastaajien keskuudessa vastaava luku oli vain 18 prosenttia.

Tämän kyselyn perusteella on kuitenkin mahdotonta sanoa, ovatko yhteiset sovitut toimintamallit johtaneet Mediamuffinssi-materiaalien käyttöönottoon vai ovatko mediakasvatuksesta kiinnostuneet aktiiviset henkilöt sekä ottaneet materiaalit käyttöön oma-aloitteisesti että olleet virittämässä mediakasvatusta koskevaa keskustelua tai päätöksentekoa omassa työyhteisössään ja kunnassaan.

Mediakasvatusta annettiin päiväkodeissa ja esiopetuksessa yleisemmin muiden toimintojen yhteydessä kuin erillisenä toimintona: osana arjen tilanteita mediakasvatusta annettiin vähintään joskus vastaajista lähes 70 prosentin mukaan. Osana tavanomaisia opetustuokioita ja erityisesti mediakasvatukseen keskustelutuokioissa mediakasvatusta annettiin vähintään joskus vastaajista noin 60 prosentin mukaan.

Ne vastaajat, joiden ryhmissä tai yksiköissä oli käytetty Mediamuffinssi-materiaaleja, kertoivat mediakasvatusta tapahtuneen kaikissa mainituissa tilanteissa useammin kuin muissa ryhmissä, mutta erityisen suuri ero oli mediakasvatukseen keskittyvien toimintatuokioiden, projektien ja teemapäivien kohdalla, joita järjestettiin säännöllisesti tai joskus suhteellisesti kaksi kertaa useammassa Mediamuffinssi-materiaaleja käyttäneissä yksiköissä ja ryhmässä kuin muissa ryhmissä.

Yleisimpiä päiväkodeissa ja esiopetuksessa käytettyjä mediakasvatuksen työmuotoja olivat yhteiset katselu- ja kuuntelutuokiot ja mediasisällöistä keskustelu yleisellä tasolla. Mediamuffinssi-materiaaleja käyttäneissä ryhmissä tai yksiköissä oli muita useammin myös keskusteltu tarkemmin jostain tietystä mediasisällöstä ja tehty omia mediaesityksiä.

Yhteisiä katselu- ja kuuntelutuokiota sekä mediasisällöistä keskustelua yleisellä tasolla pidettiin myös työtavoista helpoimpina toteuttaa sekä myös koettiin opetuksellisesti parhaimmiksi. Kutakin työtapaa käyttäneet pitivät sitä helpommin toteutettavana kuin ne vastaajat, jotka eivät olleet työtapaa käyttäneet. Aineiston pohjalta on kuitenkin mahdotonta sanoa, ovatko vastaajat käyttäneet vain niitä työtapoja, joita ovat jo etukäteen pitäneet helpoina toteuttaa vai ovatko työtavat osoittautuneet odotettua helpommin toteutettaviksi, kun niitä on kokeiltu.

Kutakin työtapaa ryhmässään tai yksikössään käyttäneet vastaajat pitivät myös käyttämäänsä työtapoja opetuksellisesti parempina kuin vastaajat keskimäärin. Erityisen suuri ero työtavan vaikuttavuuden arvioinnissa oli vähemmän käytettyjen - oletettavasti vaativampina pidettyjen – työtapojen kohdalla. Kun huomioon otettiin vain kutakin työtapaa käyttäneiden vastaajien arviot, opetuksellisesti parhaimpina työmuotoina pidettiin omien mediaesitysten tekemistä ja tarkempaa keskustelua tietystä mediasisällöstä.

Tärkeimmiksi mediakasvatuksen antamista määrällisesti tai sisällöllisesti rajoittaviksi tekijöiksi vastaajat katsoivat laitteiden ja välineiden puutteen sekä koulutuksen puutteen. Suurin ero Mediamuffinssi-materiaaleja ryhmässään tai yksikössään käyttäneiden vastaajien ja muiden vastaajien välillä oli se, että näitä materiaaleja käyttäneet katsoivat sopivien tehtävien puutteen ja tehtävien huonon ohjeistuksen rajoittavan mediakasvatusta selvästi muita vastaajia vähemmän.

Puolet vastaajista kertoi, että mediakasvatukseen liittyviä teemoja oli käsitelty kahdenkeskisissä keskusteluissa lasten huoltajien kanssa vähintäänkin joskus ja perheiden yhteisiä pelisääntöjä oli ollut käytössä reilun vastaajista reilun kolmanneksen mukaan. Mediamuffinssi-materiaaleja ryhmässään tai yksikössään käyttäneet vastaajat kertoi-

vat, että mediakasvatukseen liittyviä teemoja oli käsitelty kotien kanssa tehtävässä yhteistyössä selvästi useammin kuin niissä ryhmissä ja yksiköissä, joissa ei ollut käytetty Mediamuffinssi-materiaaleja.

6.4 Oliko Mediamuffinssi-materiaaleilla vaikutusta?

Tämä kysely tehtiin vaiheessa, jossa Mediamuffinssi-hankkeen keskeiset materiaalit olivat olleet kasvattajien saatavilla noin vuoden ajan. Tutkimuksesta kävi selvästi ilmi, ettei edes tieto hankkeen olemassaolosta ollut vielä saavuttanut läheskään kaikkia päivähoiton ja esiopetuksen kentällä työskenteleviä. Osassa päiväkoteja ja esiopetusyksiköitä hankkeen tiedotteet olivat selvästi hukkuneet siihen informaatio- ja materiaalitulvaan, johon nykypäivänä törmätään kaikkialla. Päivähoitoon ja esiopetukseen kasataan nykyisin myös valtavat määrät erilaisia opetussisältöjä ja oppimistavoitteita, joten osassa yksiköitä Mediamuffinssi-hanke ei ollut tullut huomioiduksi toivottavalla tavalla.

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella vaikuttaa kuitenkin siltä, että mikäli Mediamuffinssi-materiaalit oli otettu käyttöön, niillä oli ollut selvästi vaikutuksia pienille lapsille annettavan mediakasvatuksen määrään ja laatuun. Niissä ryhmissä ja yksiköissä, joissa oli käytetty Mediamuffinssi-materiaaleja pienten lasten mediakasvatuksessa, annettiin lapsille mediakasvatusta selvästi enemmän ja monipuolisemmin kuin niissä ryhmissä ja yksiköissä, joissa nämä materiaalit eivät olleet käytössä. Mediamuffinssi-materiaaleilla on ollut myös niitä käyttäneiden vastaajien mukaan mediakasvatusta lisäävä vaikutus.

Yhtenä ajankohtana tehdyn tilastollisen tutkimuksen vastausten perusteella on kuitenkin mahdotonta sanoa mitään siitä, mikä osa Mediamuffinssi-materiaaleja käyttäneiden yksiköiden ja ryhmien ja niitä käyttämättömien ryhmien ja yksiköiden mediakasvatuksen tilanteessa havaitusta erosta on suoranaisesti seurausta näiden materiaalien käyttöönotosta ja miltä osin erot johtuvat vastaajien (ja ryhmien ja yksiköiden) alkuaankin erilaisesta suhtautumisesta mediakasvatukseen ja sen tärkeyteen. Oletettavaahan on, että mediakasvatuksesta kiinnostuneet henkilöt ottavat uudet materiaalit käyttöön muita innokkaammin, ja näin ollen materiaalien käyttöönotto vain korostaa alkuperäisiä eroja suhteessa ja suhtautumisessa mediakasvatukseen.

Tutkimustulokset antavat kuitenkin myös viitteitä siitä, ettei mediakasvatusmateriaalien käyttöönotossa ole kysymys ainoastaan ryhmän henkilökunnan henkilökohtaisista valinnoista, vaan myös kunnan tai yksikön tasolla opetukselle ja toiminnalle asetetuista yleisemmistä tavoitteista ja painotuksista. Pienten lasten mediakasvatuksesta oli sovittu tai keskusteltu kunnan, päivähoitoalueen tai yksikön tasolla selvästi useammin niiden vastaajien mukaan, jotka käyttivät Mediamuffinssi-materiaaleja. Voidaan siis olettaa, että ainakin joissakin ryhmissä tai yksiköissä materiaalien käyttöönotto oli tapahtunut ylemmällä tasolla tehdyn päätöksen seurauksena eikä välttämättä yksittäisen ohjaajan tai opettajan henkilökohtaisesta kiinnostuksesta.

Jos osa Mediamuffinssi-hankkeen materiaaleja käyttäneistä vastaajista oli ottanut materiaalit käyttöön ”ylhäältä” tulleen päätöksen seurauksena, oli heidän suhtautumisensa näihin materiaaleihin ja mediakasvatukseen – ainakin käyttökokemusten jälkeen – kuitenkin erittäin myönteistä. Tässä tutkimuksessa käytetty tilastollinen tutkimusmenetelmä ei kuitenkaan anna tietoa siitä, onko Mediamuffinssi-materiaaleihin tutustuminen ja niiden käyttäminen mahdollisesti muuttanut vastaajien asenteita mediakasvatusta kohtaan.

Tutkimuksen vastaajat oli (yksikkötasolla) valittu satunnaisotannalla ja tutkimuksen vastausprosentti oli varsin korkea ja alueellisesti edustava, eikä vastaajajoukkoa voiden pitää mitenkään valikoituneena. Yksikkönsä puolesta kyselyyn vastanneista henkilöistä vain 35 prosenttia ilmoitti valikoituneensa vastaajaksi henkilökohtaisen kiinnostuksen perusteella tai vapaaehtoisena, kun 29 prosenttia kyselyyn vastanneista vastasi kyselyyn johtajan roolissaan ja 35 prosenttia vastaajista oli määrätty tehtävään. Näiden eri vastaajaryhmien asenteissa mediakasvatusta kohtaan ei kyselyn vastausten perusteella ollut havaittavissa mainittavia eroja. On kuitenkin varsin ymmärrettävää, että henkilökohtaisen kiinnostuksen perusteella vastaajiksi valikoituneista vastaajista selvästi suurempi osa tunsi Mediamuffinssi-hankkeen ja oli tutustunut sen materiaaleihin, kuin tehtävänsä perusteella vastaajiksi valikoituneista tai vastaajiksi määrättyistä vastaajista.

6.5 Tutkimustarpeet jatkossa

Jos Mediamuffinssi-hankkeen vaikutuksista (tai pienten lasten mediakasvatuksesta yleensä) halutaan saada tarkempaa ja syvällisempää tietoa, pitäisi tämän tilastollisen tutkimuksen tuloksia täydentää laadullisella tutkimuksella. Laadullisilla tutkimusmenetelmillä (esimerkiksi kentän toimijoiden haastatteluilla) voitaisiin saada tarkempia tietoa mm. siitä, miksi Mediamuffinssi-materiaalit on otettu alun perin käyttöön (tai miksi niitä ei ole otettu käyttöön) ja onko näihin materiaaleihin tutustuminen vaikuttanut jollain tavoin päivähoidon tai esiopetuksen henkilökunnan käsityksiin pienten lasten mediakasvatuksesta ja sen merkityksestä.

Päiväkodeissa tai esiopetuksessa tapahtuvalla havainnoinnilla voitaisiin taas kerätä tietoa käytännön mediakasvatustilanteista ja niissä käytetyistä työtavoista. Tämän tutkimuksen vastausten perusteella mediakasvatusta annetaan paljon erilaisissa arjen tilanteissa ja keskusteluissa, ja kasvatustilanteet saavat usein alkunsa lasten aloitteesta ja käsittelevät lapsia mietityttäviä teemoja. Laadullisemmalla tutkimusotteella voitaisiin saada tietoa siitä, millaisia nämä arjen mediakasvatustilanteet ovat ja miten mediakasvatusmateriaaleilla voitaisiin tukea kasvattajien toimintaa näissä tilanteissa.

Pienten lasten mediakasvatusta on tutkittu Suomessa muutoinkin erittäin vähän ja harvat tehdyt tutkimukset ovat olleet lähinnä pienimuotoisia opinnäytetöitä. Tämä tutkimus antoi tilastollisesti kattavaa tietoa mediakasvatuksen nykytilanteesta (suomenkielisissä) päiväkodeissa ja esiopetusyksiköissä, mutta materiaalien kehittämisen kannalta olisi tärkeää kerätä myös laadullisempaa aineistoa, joka antaisi tilastollista

aineistoa paremman kuvan siitä, miten kentän toimijat mieltävät roolinsa mediakasvattajina, miten mediakasvatus käytännössä tapahtuu ja millaisille mediakasvatusmateriaaleille olisi eniten tarvetta ja käyttöä.

Myös tämän tutkimuksen tuottamaa tilastoaineistoa olisi mahdollista analysoida tarkemmin ja monipuolisemmin kuin oli mahdollista tämän tutkimuksen aikataulussa. Mahdollisia laadullisia haastatteluja ja havainnoiteja voitaisiinkin hyvin täydentää tilastoaineiston yksityiskohtaisemmilla tarkasteluilla.

Huomioitavaa on myös se, ettei tässä tutkimuksessa ei lainkaan kartoitettu kouluikäisten lasten mediakasvatusta, vaikka myös alkuopetus ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta kuuluvat Mediamuffinssi-hankkeen kohderyhmiin. Tutkimustarvetta olisi siis myös pienten koululaisten mediakasvatustilannetta koskevalle tilastolliselle selvitykselle sekä laadullisemmille tutkimuksille.